

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Jarmila Hašková – doba, život, dílo

Jarmila Hašková – epoch, life, work

Mgr. Markéta Blehová

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy
a střední školy – dějepis

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jarmila Hašková – doba, život, dílo

Jarmila Hašková – epoch, life, work

Bc. Markéta Blehová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy
a střední školy český jazyk – dějepis

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Jarmila Hašková – doba, život, dílo* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha

Mé srdečné poděkování patří doc. PhDr. Jiřímu Hnilicovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky, za shovívavost a čas strávený konzultacemi mé práce. Dále děkuji za ochotu všem zaměstnancům knihoven a odborných institucí, s nimiž jsem přišla do styku během sběru pramenného materiálu. Děkuji také paní Libuši Remsové za podporu a její názory.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na osobnost spisovatelky humoristických příběhů Jarmily Haškové. Jedná se o biografický nástin spisovatelčina života a o přehled autorčiny bibliografie. Práce je rozdělena do dvou hlavních kapitol, první z nich se věnuje životnímu příběhu autorky a druhá se zabývá autorčinou tvorbou.

První kapitola popisuje nejprve autorčino dětství prožité v početné rodině, avšak provázené častými zdravotními problémy, dále pak poměrně dramatický vztah s literátem Jaroslavem Haškem a období autorčina života po rozkolu v manželství, kdy se Hašková vrátila společně se synem Richardem zpět ke svým rodičům a získala nejenom stálé zaměstnání, ale také se začala plně věnovat literární činnosti. Druhá kapitola se detailněji věnuje autorčinu dílu, a to nejprve počátkům tvorby, které jsou spojeny s poezií, následně je věnován prostor prozaické tvorbě, v níž spočívalo těžiště autorčiny tvorby, a nakonec i jiným uměleckým odvětvím, jimž se okrajově Jarmila Hašková věnovala, tedy filmu a práci pro rozhlas. Jarmila Hašková psala především humoristické črty a povídky tematicky se dotýkající každodenního života a mezilidských vztahů. V souvislosti s autorčinou prozaickou tvorbou je v práci věnován prostor také dobové recepci díla Jarmily Haškové.

Práce vychází převážně z primárních pramenů, a to především z pramenů uložených v Literárním archivu Památníku národního písemnictví ve fondu Hašková Jarmila. Diplomová práce dále čerpá z dobového tisku. Pro práci byla zvolena metoda literární historie.

KLÍČOVÁ SLOVA

Jarmila Hašková, spisovatelka, próza, tvorba, Praha, Jaroslav Hašek

ABSTRACT

This thesis focuses on the personality of a writer and humorist Jarmila Hašková. It deals with a biographical summary of the writer's life and author's bibliography overview. The thesis is divided into two main chapters, the first deals with the author's life and the second dedicates to the author's creation.

The first chapter describes the author's childhood spent in a large family, but it was accompanied by frequent health problems, furthermore, a relatively dramatical relationship with a writer Jaroslav Hašek and a period of author's life after separation, when Hašková came with her son Richard back to her parents. She gained not only a permanent job but also she took up a literary activity completely. The second chapter deals with the author's work in detail, initially with the work's beginnings, which relate to poetry. After that, it deals with prosaic writings in which lied centre of her creations and, ultimately, other arts sectors such as film and radio Hašková devoted. Jarmila Hašková wrote humoristic short stories primarily about daily life and interpersonal relations. The thesis gives an overview of the contemporary reception of Jarmila Hašková's prosaic works.

The work is based on primary sources, mainly the sources place in the Museum of Czech Literature Literary Archive in the fond of Hašková Jarmila. Furthermore, the thesis draws the sources from a contemporary press. The method of literary history was chosen for the work.

KEYWORDS

Jarmila Hašková, writer, prose, creation, Prague, Jaroslav Hašek

Obsah

1	ÚVOD.....	8
2	Jarmila Hašková a její životní příběh	23
2.1	Dětství a mládí	23
2.1.1	Rodina	24
2.1.2	Školní léta.....	29
2.2	Jarmila Mayerová a Jaroslav Hašek	32
2.2.1	Seznámení.....	32
2.2.2	Známost, již není přáno	34
2.3	Zpátky u rodičů	51
2.3.1	Syn Richard	53
2.4	Po první světové válce.....	55
2.5	Závěr života	70
3	Literární dílo Jarmily Haškové.....	73
3.1	Počátky literární tvorby	73
3.2	Próza Jarmily Haškové	76
3.2.1	Martin Mayer	78
3.2.2	Robinson a jiné veselé povídky	79
3.2.3	Haniččino jaro.....	81
3.2.4	Vinohradské dětičky.....	82
3.2.5	Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak.....	84
3.2.6	Z notesu svatého Petra.....	89
3.2.7	Drobné příběhy	92
3.3	Tvorba pro film a rozhlas	93
3.3.1	Filmová tvorba.....	93

3.3.2	Tvorba pro rozhlas	95
4	Závěr	97
5	Seznam pramenů a použité literatury	100
	Seznam příloh	105
	Přílohy	106

1 ÚVOD

Jak zpracovat životopis české autorky? Jak zachytit život autorky, jež zůstala ve stínu svého manžela? Právě o sepsání takového životopisu se pokusí tato diplomová práce.

Než však začneme se samotným životopisem, připomeňme si, jaké místo zastávají ženy spisovatelky v historii české literatury. V české historii (nejenom v té literární) se objevuje několik jmen spisovatelek, jejichž tvorba dosahuje světového formátu. Český národ však musel na první velkou spisovatelku čekat déle, než tomu bylo v jiných zemích – zatímco například v Anglii již několik let vycházela anonymně díla Jane Austenové, čeští obrozenci pouze toužili po velké ženské autorce. Důvod byl jednoduchý – čeští obrozenci chtěli dokázat pokrokovost českého národa z hlediska sociálních poměrů a idejí, proto přistoupili k mystifikaci a řadě podvrhů. V českých časopisech se začaly objevovat literární, většinou básnické počiny z per několika nepravých autorek – první podezření na nepravé autorství se objevilo u prací sester Lidmily a Terezie Vlasty Hekových, jež vycházely nepravidelně mezi léty 1815–1819. U těchto literárních pokusů se spekulovalo, že za jejich autorstvím stojí otec obou sester, tedy František Ladislav Hek, avšak toto podezření nebylo jednoznačně prokázáno.¹

Prvním prokázaným podvrhem jsou básnické práce Jana Aloise Sudiprava uveřejněné v roce 1820 v Dobroslavu pod jménem Magdaleny Dobromily Rettigové,² která proslula spíše svými kuchařkami. Básně smyšlené autorky Františka Ladislava Čelakovského se jménem Žofie Jandová se dokonce dostaly na stránky antologie (Cheskian Antalogy) Johna Bowringa ze 30. let. 19. století.³

Poněkud jiným případem byly básnické pokusy Marie Čacké, přičemž za tímto jménem opravdu vystupovala žena, Božislava Svobodová, později Pichlová, a pseudonym Marie Čacká jí sloužil pouze jako autorské krytí. Mystifikace spočívala v tom, že se Čacká stala obrazem básnířky z lidu, kdy do povědomí vzešla představa Čacké jako selky. Tento typ básnířky se stal dobově velmi žádoucím.⁴

¹ MACURA, Vladimír: *Znamení zrodu. České národní obrození jako kulturní typ*. Praha: H&H, 1995, s. 113.

² Tamtéž.

³ Tamtéž, s. 110–111.

⁴ Tamtéž, s. 113–114.

Touhu obrozenců po objevení velké české spisovatelky vyplnila až Božena Němcová. Dílo Němcové bylo novým svěžím impulsem pro českou literaturu. Díky svému dílu, především díky povídkám a vrcholné próze *Babička* psaným v duchu *biedermeieru*, v nichž vše probíhá smířlivě až idylicky, se Božena Němcová stala ideálním obrazem ženy spisovatelky.⁵ Nicméně, jak je všeobecně známo, její osobní život nebyl tak idylický jako osudy jejích hrdinek. I přesto bývá Němcová mnohdy označována za zakladatelku české moderní prózy a k jejímu odkazu se hlásily nejenom další generace spisovatelů a básníků, ale její osobnost budila zájem i v oblasti vědy, především pak mezi literárními vědci a historiky.

V následujících generacích spisovatelů se již objevuje mnohem více spisovatelek. Jednou z vůdčích osobností generace májovců se stala spisovatelka Karolina Světlá, která je považována za zakladatelku tzv. *vesnického románu*. Světlá udržovala kontakty s řadou společensky činných osobností. Díky svým kontaktům se Světlá zasloužila o rozvoj emancipace žen – sama Světlá založila *Ženský výrobní spolek český* či byla s Vojtou Náprstkem spoluzakladatelkou *Amerického klubu dam*.⁶ Podobně činná byla i její sestra Sofie Podlipská. Literární práce Podlipské však nedosáhly takové úrovně a věhlasu jako práce sestřiny.

Na tomto místě je nutné zmínit i Elišku Krásnohorskou, jednu z čelních představitelk generace *ruchovců*. Obdobně jako Světlá byla Krásnohorská známá nejenom svou literární činností, ale i tím, že se zasloužila o podporu a rozvoj českého ženského emancipačního hnutí. Její jméno je spojeno především se vznikem prvního středoevropského gymnázia pro ženy s názvem *Minerva*. V literárním světě se aktivně zapojovala do sporů mezi *ruchovci* a *lumírovci*, její příspěvky se objevovaly na stránkách časopisu *Osvěta*, avšak do dnešních dnů je známá zejména díky libretům, jež psala pro opery Bedřicha Smetany.⁷

Emancipační úsilí prostupovalo celou druhou polovinu 19. století i počátek století 20. Na přelomu 19. a 20. století se v literárním světě objevuje stále více jmen žen spisovatelek. Do dnešních dnů se v učebnicích literární historie a v čítankách objevují

⁵ VODIČKA, Felix a kol.: *Dějiny české literatury 2*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1960, s. 567–599.

⁶ POHORSKÝ, Miloš a kol.: *Dějiny české literatury 3*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1961, s. 122.

⁷ Tamtéž, s. 578–579.

jména autorek jako Teréza Nováková, Růžena Svobodová, Božena Benešová či Gabriela Preissová a mnoho dalších. Ve 20. století počet děl z per autorek vzrůstal a spisovatelky se staly zcela běžnou součástí literárního světa a nemusely nadále o své místo bojovat. Avšak ne všem autorkám 20. století se podařilo získat svým dílem takový věhlas, aby nejenom jejich jméno, ale především jejich dílo zůstalo dodnes známo ve veřejném povědomí a na stránkách učebnic.

Nesmíme opomenout, že během tohoto celého období počínajícího národním obrozením až do počátku 20. století se česká literatura stávala svébytnou součástí literatury světové. V prvních desetiletích 20. století se v českém literárním světě objevily osobnosti a díla, které získaly celosvětovou popularitu, již si drží dodnes. Jednou z těchto osobností je bezpochyby Jaroslav Hašek, jenž svými *Osudy dobrého vojáka Švejka* za první světové války takřka dobyl svět. Není třeba připomínat, že uznání za toto dílo se Haškovi dostalo až po jeho smrti. Švejk je dodnes nejprekládanějším českým románem a humor na stránkách tohoto románu je i v současnosti velice aktuální – právě z tohoto důvodu je stále tak populární. Švejk je jako literární postava, literární typ předmětem debat a spekulací nejenom mezi literárními vědci, teoretiky a historiky, ale i mezi laickou veřejností. Připomeňme, že z literárních vědců a historiků věnuje největší pozornost osobě a dílu Jaroslava Haška především Radko Pytlík.

Jednoduše řečeno osobnost Jaroslava Haška a jeho Švejk jsou velmi častými tématy do dnešních dnů – alespoň jedenkrát ročně můžeme v televizi zhlédnout filmové zpracování tohoto románu (dokonce se momentálně připravuje adaptace nová), v řadě restaurací a hospůdek bývá vyobrazen Švejk v nejvíce proslulém ztvárnění od Josefa Lady, do běžné řeči se nám přenesl výraz „švejkovat“ apod. Alespoň něco málo o životě Jaroslava Haška zná každý, kdo ukončil základní vzdělání.

Poněkud menší prostor je však věnován ženě Jaroslava Haška – Jarmile Haškové. Málokdo ví, že žena Jaroslava Haška byla také spisovatelka. Jak již bylo zmíněno výše, ani Jarmile Haškové jako řadě spisovatelek působícím v prvních desetiletích 20. století se nepodařilo dostat do širšího povědomí. I když literární práce Jarmily Haškové byly ve své době poměrně populární, pro další generace zůstala Hašková zastíněna svým

manželem a jeho dílem.⁸ Zatímco Hašek se dostal na stránky učebnic, u Jarmily Haškové tomu tak není (zde musíme přihlídnout také k tomu, že dílo Haškové nebylo tak rozsáhlé jako dílo jejího manžela). Ani životu Haškové, ani jejímu dílu není věnována přílišná pozornost – z těchto důvodů se tato diplomová práce bude věnovat právě Jarmile Haškové.

Kdo byla Jarmila Hašková? Jaký byl její životní příběh? Jaký byl její vztah s Jaroslavem Haškem a jak Jaroslav Hašek ovlivnil její literární tvorbu? Proč se Jarmile Haškové nepodařilo vystoupit ze stínu svého manžela? Právě na tyto otázky se diplomová práce pokouší nalézt odpovědi. Jak naznačuje samotný název, práce se bude zabývat životem Jarmily Haškové a jejím dílem s ohledem na dobový nejenom historický, ale i literární kontext. Práce si klade za cíl být biografickým nástinem života Jarmily Haškové.

Abychom dosáhli odpovědí na položené otázky a dospěli k stanovenému cíli, zvolili jsme pro práci metodu literární historie.

Literární historie je spolu s *teorií literatury* a *literární kritikou* jednou z hlavních disciplín literární vědy.⁹ *Literární historie* je po literární teorii druhou klíčovou

⁸ V literární historii nalezneme hned několik párů, kdy ve větší známost vejde jméno a dílo muže než ženy. Například o již zmíněné Sofii Podlipské se hovoří v souvislosti se vztahem k Jaroslavu Vrchlickému – Vrchlického dílo je přitom mnohem známější než dílo Podlipské. V novější české literární historii bych zmínila například Josefa Škvoreckého a Zdenku Salivarovou, kdy povědomí o díle a osobnosti Josefa Škvoreckého patří k základnímu vzdělání, avšak jméno jeho manželky často žáci slyší pouze v souvislosti s jeho životem, v tom lepším případě v souvislosti s nakladatelstvím 68 Publishers – jejímu dílu pak není věnován téměř žádný prostor. Uveďme i příklad ze světové literatury – Francis Scott Fitzgerald je mnohem známější než jeho žena Zelda. Na druhou stranu existují i spisovatelské páry, v nichž je žena úspěšnější než muž, například Virginie Woolfová a její manžel Leonard.

⁹ MOCNA, Dagmar – VRAJOVÁ, Jana: *Metody literární historie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015, s. 7.

Literární věda je humanitní věda, jejímž předmětem zkoumání je tzv. krásná literatura, která se vyznačuje estetickou funkcí. (Mocná – Vrajová, 2015, s. 6–7.) *Teorie literatury* je nejstarší součástí literární vědy, jejíž počátky nalezneme již v antice. Teorie literatury se zabývá teorií literárního díla a klade si otázky ohledně vlastního charakteru literárního díla a literárního procesu, tedy zabývá se obecnými otázkami literární tvorby. *Literární kritika* má taktéž kořeny již v antice, avšak její kořeny jako moderní vědy nalézáme až v 18. století. Cílem literární kritiky je z různých hledisek posuzovat a hodnotit literární dílo s ohledem na dobová umělecká měřítká. (Mocná – Vrajová, 1995, s. 11–12.)

Do literární vědy patří řada pomocných disciplín a disciplín pomezích, bez nichž by se literární věda při svém výzkumu neobešla. Jako pomocné disciplíny literární vědy mohou být chápány a využívány téměř všechny vědní disciplíny, avšak dlouhodobě jsou s literární vědou spjaty historie a lingvistika, tradičně se k nim počítá i paleografie a bibliografie (nověji se začaly využívat poznatky věd jako je například sociologie, antropologie atd.). (Mocná – Vrajová, 2015, s. 8–9.) Mezi disciplíny pomezí se řadí například *textologie*, jejímž cílem je „rekonstruovat původní (či autentický) text díla, zaznamenat změny, které

disciplínou literární vědy, avšak jako samostatná věda vznikla oproti literární teorii později.

Literární historie se zabývá vývojem literatury – zabývá se literaturou jako procesem, jenž je vytyčen jednotlivými autory, díly, ale také literárními směry a skupinami.¹⁰ Zjednodušeně lze říci, že literární historie zkoumá změny v literatuře z hlediska časových a prostorových souvislostí.¹¹ Jedním z cílů literární historie je tedy i hledání definice národní literatury, s tím je spojen i cíl začlenit dílčí výsledky do nadnárodního kontextu.¹² Jedním z hlavních výstupů literární historie jsou dějiny literatury – ty jsou pojaty buď chronologicky, synteticky od počátku k dnešku, nebo jako náhled do konkrétního období, či do literární skupiny, která se vyznačuje novou poetikou.¹³

Dalším významným cílem a úkolem literární historie je vytvoření periodizace literatury, která by napomohla porozumění literatuře. Kritéria pro vytvoření vývojových mezníků v literatuře jsou různá – například politické změny, umělecké směry, manifesty, literární skupiny atd. Do popředí vstupuje i otázka kontinuity a diskontinuity

v průběhu tvůrčího procesu nastaly“, (Mocná – Vraiová, 2015, s. 10.) či translatologie, čili teorie překladu. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 10).

Zmíňme ještě jednu disciplínu literární vědy, a to komparatistiku, jež využívá metodu srovnávání dvou nebo více literárních děl z různých jazykových oblastí, ale též využívá „studium literárního jevu nadnárodního charakteru“. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 10.) Počátky komparatistiky nalezneme ve 2. polovině 19. století.

¹⁰ Mocná – Vraiová, 2015, s. 13.

¹¹ I když literární historie byla považována za nejstabilnější disciplínu literární vědy, která má přesně stanovené cíle svého bádání, výzkumy posledních let s tímto předpokladem nesouhlasí. Do popředí se dostávají otázky a pochybnosti ohledně vědecké relevantnosti závěrů a výsledku literárněhistorického výzkumu v porovnání s přírodními vědami. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 12) To připomíná především Aleš Haman, který upozorňuje na diskuze „o souvislosti a nesouvislosti historického dění, o jednotě či pluralitě dějinného smyslu, o možnosti či nemožnosti příčinného výkladu dění a o krizi historického vědomí vůbec; ale také problematiku odmítání jakéhokoli zobecňujícího konceptu dějinného vývoje.“ (HAMAN, Aleš: *Úvod do studia literatury a interpretace*. Jinočany: H&H, 1999.) Do popředí debat ohledně metod literární historie se dostává i otázka o definici národní literatury, zdali ji zkoumat pouze v kontextu české kultury, či přihlížet k zahraničním podnětům, o něž se česká kultura obohacuje. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 13.)

¹² Jak připomínají Dagmar Mocná a Jana Vraiová, zde se dostává do popředí problém obsahu pojmu světová literatura, který je dnes chápán jako soubor děl národních literatur, která se díky svým kvalitám stala součástí nadnárodního kulturního a společenského povědomí. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 13.)

¹³ Mocná – Vraiová, 2015, s. 13.

literárního vývoje.¹⁴ V průběhu let se v disciplíně literární historie vystřídala řada metodologických přístupů.¹⁵

¹⁴ Mocná – Vraiová. 2015. s. 13.

V poslední době se upouští od tradičního pojetí periodizace literárního vývoje jako postupného sledu jednotlivých literárních směrů, tedy upouští se od striktního vymezování uměleckých směrů časovým obdobím (tento způsob periodizace však přetrvává ve výkladu literárních dějin na základních a středních školách). Do popředí vstupuje tzv. synopticko-pulzační model pojetí literárního vývoje. V českém prostředí tento model prosazuje především Dalibor Tureček. Synopticko-pulzační model pracuje s tím, že rysy (příznaky) daného uměleckého (literárního) směru v literatuře přetrvávají a objevují se, i když se začíná objevovat a postupně se stává dominantním další, nový umělecký směr. To platí tedy i pro první náznaky prosazování nového literárního směru – jeho příznaky se začínají v literatuře, literárním životě objevovat v té době, kdy je stále dominantní jiný směr. (TUREČEK, Dalibor a kol.: *České literární romantično. Synopticko-pulzační model kulturního jevu*. Brno: Host, 2012, s. 92–106.)

¹⁵První vědecké práce literárních dějin byly napsány v duchu pozitivistického přístupu pod vlivem sociologie. Pozitivistická literární historie odmítala nevědecké a neověřitelné spekulace, místo toho kladla důraz na racionalismus a objektivitu a soustředila se na verifikovatelná fakta. Literatura byla chápána především jako dokument své doby a upouštělo se od zkoumání hlubších kvalit literárního díla. Typickým postupem pak byl biografický přístup a nejčastějším žánrem byly biografie či vývojové portréty osobností. Tyto žánry byly voleny z toho důvodu, jelikož o životě autora existovala řada ověřitelných dokladů a primárních písemných pramenů – literární historici pracovali s předpokladem, že mezi literárním dílem a životem jeho autora je těsná souvislost. Důležitým znakem literárněhistorického výzkumu měla být i do detailu zpracovaná bibliografie.

Častým žánrem pozitivistické literární historiografie byly syntetické práce, především tedy syntézy dějin literatury, které měly často encyklopedický charakter. Připomeňme například práce Jaroslava Vlčka a Jana Jakubce.

Rysy pozitivistického přístupu literární historie zachytil francouzský literární historik Gustav Lanson v knize *Metoda literárního dějepisu* z roku 1910 – dle Lansona měl být východiskem literárněhistorického bádání literární text určitého autora a za důležité považoval definitivní stanovení konečné podoby díla, k čemuž měla napomáhat textologie, Lanson zdůrazňoval celý proces literární komunikace, tedy od vzniku díla až po jeho kritickou recepci. Lansonova publikace je považována za jednu ze zásadních metodologických prací, která ovlivnila způsob psaní literárních dějin ve 20. století.

Dalším významným přístupem, který se uplatnil v literární historii, byly tzv. duchovědné postupy, (Mocná – Vraiová, 2015, s. 14) které zkoumaly literaturu jako výraz určitých duchovních směrů projevujících se ve společnosti. Tento přístup vycházel z myšlenek prosazovaných Wilhelmem Diltheyem. Dilthey se vymezoval proti vědám přírodním a jako jejich protipól prosazoval tzv. vědy duchovní čili humanitní a společenské. Tyto vědy měly napomáhat pochopení jedinečnosti a neopakovatelnosti historického dění „skrze vcítování a opakovatelné prožívání“. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 14.) Přístup se především snažil o popření pozitivismu. V českém prostředí jej uplatňovali například František Xaver Šalda či Arne Novák.

V české literární historiografii se především ve 40. letech 20. století výrazně prosadil literárněvědní směr strukturalismus, jehož čelním představitelem byl literární historik a vědec Felix Vodička. Vodička vycházel z historické podmíněnosti literární struktury díla jako estetického objektu – proměnu literární struktury vysvětloval tak, že probíhá na základě své vlastní vnitřní logiky, přičemž změny se odehrávají vnějšími mimoliterárními zásahy, ať už v rámci autorského kontextu, či v rovině historicko-společenského kontextu. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 14.) Vodička vycházel z předpokladu, že literární historie se nemůže při zkoumání literární atmosféry doby omezit pouze na rozbor literárních děl, ale musí se soustředit i na způsob, jak bylo dílo recipováno u čtenářů a jak se dílo včlenilo do literatury. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 14.)

Strukturalismus v literární historii byl vystřídán marxistickým pojetím, které bylo založeno ideologicky – marxističtí literární historici považovali literární dílo jako součást nadstavby, tedy literatura byla řazena na úroveň kultury, náboženství a myšlení. Někteří z marxistických vědců prosazovali myšlenku na základě teorie odrazu, že literární dílo odráží socioekonomickou situaci. Zároveň dle marxistů literární dílo mělo dokumentární a poznávací funkci a odráželo třídní postavení autora. Avšak nejdůležitějším úkolem literárního díla bylo „formovat světový názor čtenáře.“ (Mocná – Vraiová, 2015, s. 15.)

Změna nastala ve 2. polovině 60. let 20. století s tzv. Kostnickou školou recepcí estetiky – pozornost literárněhistorického bádání se přesunula z autora a jeho díla na příjemce literárních textů, tedy na

Předmětem výzkumu v rámci literární historie může být literární život, historie literárního směru, literární skupiny, dále můžeme sledovat jinojazyčný kontext české literatury, ale i textovou genezi díla či změny v recepci literárního díla, a především osobnost literáta. Právě studium biografického kontextu je předmětem našeho bádání, a proto věnujme bližší pozornost metodologii této oblasti.

Přestože se v posledních letech v metodologii literární historie upouští od osobnosti autora (viz poznámky pod čarou) a pozornost se přesouvá spíše k literárnímu dílu samotnému, biografie je stále jedním z dominantních a populárních žánrů literární historie.

Při psaní autorovy biografie (životopisu) vychází historik především z primárních pramenů, které bývají uloženy v některých z veřejně přístupných archivů.¹⁶ Historik pracuje s typem pramenů jako jsou osobní dokumenty (nejčastěji úřední dokumenty jako křestní a úmrtí list, vysvědčení atd.). Jedním z důležitých zdrojů informací je korespondence, a to jak odeslaná, tak přijatá, která nám pomáhá dokreslit spisovatelovy kontakty;¹⁷ dalším pramenem bývají rukopisy, obzvláště významnou roli mají náčrty a první návrhy děl; v některých fondech nalezneme i záznamy deníkového typu;

čtenáře. (Mocná – Vrajová, 2015, s. 15.) Literární historie se tak pokouší překonat časovou vzdálenost mezi dílem, které vzniká v jistém historickém kontextu, a jeho současným porozuměním. Pracuje se s tím, že čtenář vždy přistupuje k dílu s nějakým očekáváním, které vychází z jeho čtenářských zkušeností. Postoj, se kterým čtenář k dílu přistupuje, se nazývá „horizont očekávání“. Čtenářovo očekávání může být zčásti naplněno i zčásti zklamáno – literární historie zkoumá důvody, proč nedochází k naplnění čtenářova očekávání, což vede k pochopení odlišnosti literárních textů vzdálených v čase. (Mocná – Vrajová, s. 16.) Stejně jako v klasické historiografii, tak i v té literární se ve 2. polovině 20. století začíná upouštět od tzv. „velkých dějin“ a do popředí se dostávají individuální dějiny, tedy metodologicky se vychází z dějin mentalit a z dějin každodennosti. Při práci se literární historici opírají o prameny osobního charakteru, o tzv. egodokumenty (deníky, korespondence), které byly dříve využívány pouze pro dokreslení velkých dějin. Nově tedy egodokumenty slouží jako doklad o každodennosti konkrétní sociální vrstvy, k vykreslení obrazu politického, kulturního, společenského života či poskytují možnost literárněvědného rozboru. (Mocná – Vrajová, 2015, s. 16.)

Od konce 80. let 20. století došlo k proměně metodologie psaní literárních dějin v duchu tzv. nového historismu, jehož hlavními představiteli jsou v českém prostředí Vlastimil Papoušek a Dalibor Tureček, o němž bylo hovořeno již výše ohledně tématu periodizace dějin a synopticko-pulzačního modelu literární historie. Pouze připomeňme, že tento model je alternativou k tradičnímu lineárnímu pohledu na literární historii, kdy jsou zdůrazňovány tzv. uzlové body stýkání a prolínání několika literárních tendencí či směrů. Je tedy zdůrazňována procesualita a dynamika literárních událostí. Nový historismus se pokouší rozumět dílu přes jeho historický kontext, snaží se „hledat dějinnost skrytou v textech samotných.“ (Mocná – Vrajová, 2015, s. 16.)

¹⁶ Nejvíce osobních fondů českých literátů se nachází v *Literárním archivu Památníku národního písemnictví*.

¹⁷ Rozsah korespondence, který se dochová do dnešních dnů, je závislý na tom, jak často zkoumaná osoba dopisy psala a zdali si přichozí dopisy uschovala, či je po vyřízení zničila. Odeslanou korespondenci nalezneme většinou ve fondech příjemců těchto dopisů.

doplňkovým zdrojem informací pro historika jsou tisky a výstřižky, které bývají součástí autorova osobního soukromého fondu za účelem mapování ohlasu na autorovo dílo (problémem je, že u tohoto typu pramene často chybí úplný bibliografický odkaz, a tak je pro badatele nevyužitelný, může pouze mapovat spisovatelovu oblast zájmu); v neposlední řadě zmiňme, že v osobní pozůstalosti nalezneme taktéž fotografie, jež nám mohou poskytnout informace například o autorových kontaktech či o způsobu jeho oblékání apod.¹⁸

Tento přístup uplatňujeme i v této práci. Hlavní těžiště zdrojů informací o životě Jarmily Haškové spočívá právě v primárních pramenech. Nejvíce pramenů nalezneme v osobním fondu Jarmily Haškové v *Literárním archivu Památníku národního písemnictví*. Tento fond obsahuje osobní dokumenty, korespondenci, a to jak přijatou, tak odeslanou, ale i velký počet rukopisů a konceptů literárních prací. Jarmila Hašková patřila k těm osobám, které si své dopisy poměrně pečlivě uchovávaly. Zároveň zde nalezneme výstřižky a fotografie. Problémem však je, že převaha těchto dokumentů pochází až z dospělosti Jarmily Haškové. Jarmila Hašková v jedné z povídek uvádí, že veškeré dopisy z dívčích let po jedné z policejních prohlídek v její a Haškově domácnosti spálila. K období autorčina dětství se tak nedochovaly téměř žádné primární prameny. Též se nedochoval ani žádný deník Jarmily Haškové, který by nám mohl pomoci více nahlédnout do autorčina života.

Životopis bývá často považován za chronologický sled získaných informací o životě osobnosti, avšak ve skutečnosti je životopis „výsledkem interpretačního procesu, jež doprovází řada voleb.“¹⁹ I tato práce se bude snažit rekonstruovat život Jarmily Haškové chronologicky.

Prvním krokem a zároveň první volbou, kterou musí historik učinit, je selekce biografických faktů – to, jaké fakty o osobnosti budou vyzdvihnuty a jaké budou naopak přesunuty do pozadí, utváří pohled na danou osobu. Po selekci biografických faktů následuje jejich interpretace, což je již náročnější operace – interpretace životopisných faktů se odvíjí především od osobnosti badatele a doby, v níž se interpretace odehrává. Ze stejných biografických fakt se dá vytvořit zcela odlišný pohled na danou osobnost.

¹⁸ Mocná – Vraiová, 2015, s. 23–26.

¹⁹ Tamtéž, s. 37.

(Tím se vysvětluje, proč není bezvýznamné pracovat na životopisech osobností, které byly již jednou zpracovány. Proto nepovažujeme za zbytečné se věnovat životopisu Jarmily Haškové, přestože bylo o její osobě napsáno několik biografických medailonků různého rozsahu.)

Stejně jako v jakékoli jiné historické práci, tak i v žánru biografie se často objevuje tendence k příběhovosti, a to především v těch případech, kdy život zkoumané osobnosti obsahuje nějaký dramatický moment (předčasná smrt, nemoc, nešťastná láska apod.).²⁰ V případě života Jarmily Haškové je tímto hlavním dramatickým momentem vztah s Jaroslavem Haškem.

Nedílnou součástí autorovy biografie je samozřejmě i jeho bibliografie. Pouze zdánlivě se jedná o sled dat vydání autorových děl. Například údaje o prvních vydáních děl autora nám ukazují, jak se proměňovala autorova literární aktivita, což můžeme následně zohlednit například vzhledem k jeho věku, či významnému životnímu období. I toto východisko můžeme dobře uplatnit při zpracovávání bibliografie Jarmily Haškové. Zároveň nám autorova bibliografie díky údajům o nakladatelstvích, s nimiž autor spolupracoval, poskytuje obraz toho, v jakých společenských a literárních kruzích se autor pohyboval.²¹

Literární historik si při své práci musí položit a ujasnit otázku ohledně vztahu autora s jeho literární tvorbou. Odraz autorova života v jeho tvorbě bývá mnohdy přeceňován – často se pracuje s předpokladem, že cokoli autor zažije, promítne do svého díla.²² Nesmíme však opomenout, že i když jde o dílo s autobiografickými rysy, může se velmi často jednat o autostylizaci autora.²³

Oproti předpokladu, že se autorovy prožitky musí vždy odrazit v jeho tvorbě, je zde druhý názorový protipól, jehož zastánci vztah mezi životní empirií autora a jeho tvorbou zcela popírají. Literární historie však musí pracovat s tím, že otázka vztahu autora a jeho díla je mnohem složitější – pokud se v díle skutečně odráží životní příběh autora, je třeba vzít v potaz, že autor si vybírá, které zážitky se v díle opravdu objeví. Pokud chce literární historik s literárním dílem v tomto ohledu pracovat, je třeba přihlídnout i k jiným

²⁰ Mocná – Vraiová, 2015, s. 36–40.

²¹ Tamtéž, s. 40.

²² Tento přístup přetrvává do dnešních dnů především ve školách.

²³ Mocná – Vraiová, 2015, s. 42.

pramenům než pouze k samotnému věcnému obsahu literárního díla. Často pak zjistí, že jeho domněnky ohledně toho, co autor v díle ze svého života zachytil, jsou zcela mylné.²⁴ Zároveň literární historik musí vycházet z toho, že pokud je životní zkušenost autora východiskem jeho tvorby, vždy je omezena jistými aspekty, jako jsou hodnotová, dobová či estetická měřítká, též bývá determinována i znaky žánru, v jehož duchu je dílo napsáno, či bývá omezeno politickými okolnostmi, případně dominantní ideologií.²⁵

Pro diplomovou práci je výše uvedené důležité, jelikož častým žánrem literární tvorby Jarmily Haškové jsou autobiografické črty, povídky a romány. Právě autorčino autobiografické dílo se nám stává jediným zdrojem informací o jejím dětství. Musíme počítat s tím, že se v jejích literárních vzpomínkách setkáváme s autostylizací, ale do jisté míry z nich můžeme získat řadu věcných informací.

Při tvorbě biografie autora nesmí být opomenut ani obecně historický kontext – znalost historického kontextu, v němž autor žil a tvořil, napomáhá badateli lépe pochopit autorovo dílo – pomáhá nám lépe pochopit jak genezi a okolnosti vzniku díla, tak recepci díla.²⁶ Do života Jarmily Haškové velmi výrazně zasáhla například první světová válka.

Pokud se zaměříme na literárněhistorické práce o životě Jarmily Haškové, zjistíme, že dosud nevznikla žádná odborná monografie. Na druhou stranu je však Jarmila Hašková zmiňována v životopisných monografiích týkajících se Jaroslava Haška, jakožto důležitá kapitola jeho života – takových odborných prací o Jaroslavu Haškovi, jak již bylo naznačeno výše, vzniklo mnoho. Je nutno zmínit alespoň dva autory, kteří jsou specialisty na život a dílo Jaroslava Haška.

Jako prvního uveďme Zdena Ančíka (1900–1972), českého spisovatele, básníka a novináře, který vydával spisy Jaroslava Haška. V roce 1953 vydal odbornou publikaci s názvem *O životě Jaroslava Haška*,²⁷ v níž se taktéž hovoří o Haškově manželce.

²⁴ Mocná a Vraiová uvádějí jako příklad dílo Karoliny Světlé, konkrétně novelu *Láska k básníkovi*. Řada vykladačů jejího díla se domnívá, že téma oběti se v jejím díle objevuje až po rozchodu s Janem Nerudou, avšak tato novela byla napsána již v roce 1860, kdy se Světlá s Nerudou ještě nestýkala, tudíž se tato její životní zkušenost do novely promítnout nemohla. (Mocná – Vraiová, 2015, s. 43.)

²⁵ Mocná – Vraiová, 2015, s. 43.

²⁶ Tamtéž, s. 21.

²⁷ ANČÍK, Zdena: *O životě Jaroslava Haška*. Praha: Československý spisovatel, 1953.

V současné době je jedním z největších odborníků na život a dílo Jaroslava Haška literární historik Radko Pytlík (1928–dodnes). Odborné dílo Radka Pytlíka obsahuje hned několik prací vztahujících se k životu Jaroslava Haška, a tak nebudeme předkládat jejich dlouhý výčet, zmiňme jen některé z nich. Jednou ze starších prací je monografie *Jaroslav Hašek* z roku 1962²⁸ či *Náš přítel Hašek* z roku 1979²⁹, přičemž se tato monografie nezaměřuje pouze na život Jaroslava Haška, ale snaží se přiblížit také jeho přátele a jejich vztah k Jaroslavu Haškovi.

Je nutno zmínit i knihu *Lidský profil Jaroslava Haška* taktéž z roku 1979³⁰ – tato publikace je soubor dochované korespondence Jaroslava Haška. Kromě dopisů přátelům a sestřenici Marii je zde téměř kompletní korespondence Jaroslava Haška s Jarmilou Haškovou z let 1906–1910, a tak je tento výbor korespondence důležitým zdrojem poznání o životě Jarmily Haškové a jejím vztahu k Jaroslavu Haškovi.

Nejnovější publikací Radka Pytlíka týkající se života Jaroslava Haška, a tedy i dalším dílem, kde nalezneme zmínky o Jarmile Haškové, je kniha *Jaroslav Hašek: data, fakta, dokumenty* z roku 2013³¹ – jak napovídá samotný název knihy, Pytlík zde pomocí dobových pramenů a dokumentů rekonstruuje nejenom pracovní, ale i osobní život Jaroslava Haška, a tak zde opět nalézáme zmínky o Jarmile Haškové.

Radko Pytlík je taktéž autorem stručného životopisného přehledu Jarmily Haškové v předmluvě k jejímu posmrtně vydanému souboru povídek, který uspořádal právě Radko Pytlík ve spolupráci se synem Jarmily Haškové, Richardem Haškem. Tento soubor povídek z roku 1960 nese název *Drobné povídky*.³²

Jarmile Haškové je věnováno i heslo v *Lexikonu české literatury*, což je největší encyklopedické dílo shrnující českou literární historii od nejstarších dob do roku 1945 – jsou zde zahrnuta jak jména spisovatelů, básníků, dramatiků, literárních kritiků, tak i nejdůležitější časopisy, nakladatelství, sborníky a literární skupiny, ale i některá významná anonymní díla. Vše je pak seřazeno dle abecedy, a tak heslo

²⁸ PYTLÍK, Radko: *Jaroslav Hašek*. Praha: Československý spisovatel, 1962.

²⁹ PYTLÍK, Radko: *Náš přítel Hašek*. Praha: Mladá fronta, 1979.

³⁰ PYTLÍK, Radko: *Lidský profil Jaroslava Haška*. Praha: Československý spisovatel, 1979.

³¹ PYTLÍK, Radko: *Jaroslav Hašek: data, fakta, dokumenty*. Praha: Emporijs, 2013.

³² PYTLÍK, Radko: *O Jarmile Haškové*. In: HAŠKOVÁ, Jarmila: *Drobné příběhy*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1960, s. 7–12.

vztahující se k osobnosti Jarmily Haškové je umístěno ve svazku druhém³³ celé této sedmisvazkové encyklopedie.

Příspěvek týkající se díla Jarmily Haškové napsal i Jan Rambousek – ve své studii se zabývá jejím románem pro dívky a spojením s Českou Lípou – z těchto důvodů tento příspěvek vyšel v regionálním literárně historickém periodiku *Českolipsko literární*.³⁴ Zároveň je tento článek jedním z nejrozsáhlejších životopisných medailonků o Jarmile Haškové.

Mnoho příspěvků týkajících se především díla Jarmily Haškové se objevovalo v dobovém tisku. Důležitým primárním zdrojem poznání nejenom o životě Jarmily Haškové a jejím díle, ale i o recepci a popularitě jejího díla jsou pak recenze a kritiky. Opět nebudeme vyjmenovávat všechny recenze, které kdy byly o literárních počinech Jarmily Haškové napsány, pouze pro představu a úplnost zmíníme jednu z významnějších recenzí od jiné své doby významné spisovatelky Marie Majerové uveřejněné v časopisu *Čin* ročníku 1931/1932, a to recenzi na Haškově knihu *Z notesu svatého Petra*.³⁵

Dalším primárním zdrojem poznání o životě Jarmily Haškové a přijetí této autorky ve společnosti a literárních kruzích jsou nekrology, které vyšly především v novinách, do nichž Jarmila Hašková během svého života přispívala, tedy například v *Lidových novinách*, v *Národním osvobození*, *Tribuně* atd. Zmíníme, že do *Národního osvobození* napsal nekrolog Jarmily Haškové Karel Nový a tento nekrolog nesl název *O paní Jarmile Haškové, ženě a spisovatelce*.³⁶

Dalším novinovým zdrojem informací o životě Jarmily Haškové jsou vzpomínkové články, které vycházely většinou při příležitosti připomínky jejího úmrtí. Vzpomínku na Jarmilu Haškovou napsal například opět Karel Nový a různými vzpomínkami přispívala i sestra Jarmily Haškové, Milena Janišová. (Rukopisy těchto vzpomínek jsou uloženy ve fondu Jarmily Haškové v Literárním archivu Památníku národního písemnictví.)

³³FORST, Vladimír a kol.: *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 2. díl H-J*. Praha: Academia, 2000, s. v. Hašková Jarmila.

³⁴RAMBOUSEK, Jan: *O Jarmile Haškové a jejím „českolipském“ románu pro dívky*. In: *Českolipsko literární* 10, Česká Lípa: Státní okresní archiv, 1991, s. 27–54.

³⁵MAJEROVÁ, Marie: *Z notesu svatého Petra*, *Čin*, roč. 2 (1931–1932), s. 175.

³⁶NOVÝ, Karel: *O paní Jarmile Haškové, ženě a spisovatelce*. *Národní osvobození*, roč. 8 (1931), č. 260, 22. 9. 1931, s. 5.

Celou vzpomínkovou knihu nejen na Jarmilu Haškovou, ale i na Haška a další osobnosti z okruhu přátel Jarmily Haškové napsala Vilma Warausová.³⁷ Warausová byla spolužačkou Jarmily Haškové a ve své knize vzpomíná nejenom na školní léta a další spolužačky a jejich rodinné poměry, ale zmiňuje i své a Haškové první seznámení s Jaroslavem Haškem. Vzpomíná rovněž na osud Jarmily Haškové poté, co Hašek odešel do Ruska a byl prohlášen za nezvěstného a následně za mrtvého. Z těchto důvodů je tato vzpomínková kniha důležitým pohledem na život Jarmily Haškové.

Zmínky o Jarmile Haškové nalezneme i ve vzpomínkách na život Jaroslava Haška, a to například z pera jeho přátel Václava Mengera³⁸ a Emila Arthura Longena.³⁹ Dále připomeňme, že příslušníci rodiny Jarmily Haškové se dokonce stali inspirací pro několik povídek Jaroslava Haška.

Co se týče archivních pramenů, největším zdrojem informací o životě Jarmily Haškové, jak již bylo naznačeno výše, je archivní fond *Hašková Jarmila*, jenž je uložen v Literárním archivu Památníku národního písemnictví. Tento osobní fond je, jak již bylo uvedeno, největším zdrojem poznatků a materiálů, z nichž čerpá tato diplomová práce. Jedná se o uspořádaný fond o rozsahu sedmnácti kartónů. Ve fondu nalezneme jak prameny osobního charakteru, tak prameny charakteru úředního, jako jsou soudní a úřední rozhodnutí a vyrozumění, a to nejenom vztahující se k osobě Jarmily Haškové, ale i k jejím rodinným příslušníkům. Jazykem většiny pramenů uložených ve fondu je čeština, ale najdeme zde i řadu německy psaných dokumentů a materiálů.

O materiálech ve fondu jsme podrobněji hovořili výše. O fondu Jarmily Haškové ještě uvedme, že řada pramenů, především pak těch úředního charakteru, pochází právě z pozůstalosti spisovatele a haškologa Zdeny Ančíka. Nedostatkem tohoto archivního fondu je, že k němu neexistuje žádná archivní pomůcka, a tak se badatel při práci nemůže opřít o inventář fondu, což značně ztěžuje výzkum a orientaci v obsahu fondu.

Práce též vychází z primárních pramenů uchovaných ve fondu *Hašek Jaroslav*, který je taktéž uložen v Literárním archivu Památníku národního písemnictví. Tento fond je důležitý především proto, že obsahuje korespondenci přijatou i odeslanou mezi

³⁷ WARAUSOVÁ, Vilma: *Přátelé Haškovi a lidé kolem nich*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1965.

³⁸ MENER, Václav: *Jaroslav Hašek doma*. Praha: Sfinx, 1935.

³⁹ LONGEN, Emil Artur: *Můj přítel Jaroslav Hašek*. Praha: XYZ s. r. o., 2008.

Jaroslavem Haškem a Jarmilou Haškovou (ve fondu Hašková Jarmila žádná korespondence manželů uložena není). Můžeme vidět rozdíl v poměru mezi počty dopisů odeslaných Jarmile Haškové a těmi, které Jarmila Hašková svému manželovi napsala. Na rozdíl od Haškové si Hašek dopisy tak pečlivě neuchovával, což považujeme z hlediska naší práce za velký deficit.

V Literárním archivu Památníku národního písemnictví jsou uloženy další fondy, v jejichž materiálech nalezneme korespondenci s Jarmilou Haškovou, a to například v osobním fondu *Anny Auředníčkové*.

Dalším zdrojem primárních pramenů, z nichž tato diplomová práce čerpá, jsou fondy *Policejního ředitelství* uložené v Národním archivu. V těchto fondech nalezneme převážně záznamy týkající se Jaroslava Haška, ale v mnoha dokumentech se jméno Jarmily Haškové taktéž vyskytuje.

Diplomová práce vychází rovněž z pramenů fondu *Okresního soudu Havlíčkův Brod*, který je uložen ve Státním okresním archivu v Havlíčkově Brodě. Zde se jedná o prameny institucionální povahy, jejichž obsahem jsou především rozhodnutí Okresního soudu v Havlíčkově Brodě týkající se soudního vymáhání dluhů po Jaroslavu Haškovi, jež byly vymáhány po Jarmile Haškové a jejím synovi.

Další soudní spory po smrti Jaroslava Haška, v nichž vystupovala Jarmila Hašková a její syn Richard, byly projednávány u Okresního soudu Smíchov v Praze a u Krajského soudu v Kutné Hoře. Z těchto důvodů byla provedena rešerše i ve fondu *Okresního soudu Smíchov* uloženém v Archivu hlavního města Prahy a ve fondu *Krajského soudu* v Kutné Hoře uloženém ve Státním oblastním archivu v Praze. Bohužel se záznamy z těchto soudních jednání do dnešních dnů nedochovaly. Rešerše byla provedena také ve fondu *Obchodní a živnostenské komory*, tedy instituce, v níž byla Jarmila Hašková zaměstnávána. Fond je taktéž uložen ve Státním oblastním archivu v Praze, ovšem ani v tomto případě bádání nebylo úspěšné. Obdobný neúspěch jsme zaznamenali při rešerši v Národním filmovém archivu.

V tento moment připomeňme, že se tato diplomová práce zaměřuje na osobnost Jarmily Haškové, manželky Jaroslava Haška, a klade si za cíl být biografickým nástinem jejího života. Zároveň nechce opomenout ani její tvorbu s ohledem na dobový

a literárněhistorický kontext. Práce je strukturována poněkud tradičně do dvou větších kapitol – první kapitola bude věnována životu Jarmily Haškové a druhá kapitola se bude zabývat jejím dílem. V první kapitole budeme chronologicky sledovat život Jarmily Haškové. Druhá kapitola bude zkoumat tvorbu Jarmily Haškové, a to dle jednotlivých uměleckých odvětví, do nichž se pokoušela proniknout. V druhé kapitole je však důraz kladen zejména na autorčinu literární, prozaickou tvorbu.

V diplomové práci se vyskytne řada citací především z korespondence, proto uvedme, že veškeré gramatické a pravopisné chyby objevující se v těchto citacích jsou zcela autentické.⁴⁰

⁴⁰ Autorka diplomové práce si jich je plně vědoma.

2 Jarmila Hašková a její životní příběh

Jak již bylo několikrát zmíněno, hovoří-li se o životu Jarmily Haškové, bývá to nejčastěji v souvislosti s jejím manželstvím s Jaroslavem Haškem. Co však bylo před uzavřením sňatku s jedním z nejvýznamnějších českých spisovatelů, bývá opomenuto.

2.1 Dětství a mládí

Život Jarmily Haškové je spojen s Prahou – Jarmila Hašková strávila v Praze téměř celý život. V Praze prožila nejen své dětství a mládí, ale v Praze žila také jako dospělá, a to až do své smrti.

Život Jarmily Mayerové, později provdané Haškové, se započal 28. června roku 1887, kdy se narodila do rodiny Mayerových žijící v Praze na Královských Vinohradech.⁴¹ Jarmila Mayerová (později Hašková) se narodila přímo na Královských Vinohradech v domě číslo 276 a s příchodem na svět jí pomáhala porodní bába Terezie Kulhánková.⁴²

Na Královských Vinohradech byla nedlouho po svém narození také pokřtěna v katolické víře, a to dne 10. července 1887 v kostele sv. Ludmily.⁴³ Církevní obřad vedl a vykonal Václav Hampep, člen farní expozitury na Královských Vinohradech, a malé děvčátko při obřadu přijalo jméno Jarmila Anna Mayerová. Úlohu býti kmotry Jarmily Mayerové svěřili její rodiče, Josef a Josefa Mayerovi, Jarmilinu strýci Antonínu Mayerovi a babičce z otcovy strany Anně Mayerové.

Jarmila nebyla prvním dítětem v rodině Mayerových. Mayerovým se před Jarmilou narodili dva chlapci a jedno děvče. Nebyla ani poslední z potomků – po Jarmilce následovali ještě dva chlapci.

⁴¹ Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašková Jarmila, *os. doklady: křestní list*, č. inv. 312, 11. 9. 1893. (Dále citováno jako LA PNP, Hašková Jarmila.)

⁴² Tamtéž.

⁴³ Archiv hlavního města Prahy, Matriky, *Matrika narozených – kostel sv. Ludmily (Vinohrady)*, sign. VIN N2, 1885–1887. [online]
Dostupné z WWW:
<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=CA9E27F00165423386568094D1F091BD&scan=292> [cit. 27. 9. 2018].

2.1.1 Rodina

Jak již bylo uvedeno výše, k dětství Jarmily Mayerové máme pouze malé množství primárních pramenů, a tak jsou pro nás významným zdrojem informací o rodině Mayerových beletristické práce autorky, a to především romány *Vinohradské dětičky* a *Haniččino jaro*.

Domácnost rodiny Mayerových byla poměrně početná. Byt na Královských Vinohradech obývali nejenom rodiče Jarmily Mayerové, Josef a Josefa Mayerovi, a Jarmilini sourozenci, ale i Jarmilin dědeček Martin Mayer.

Přestože se otec Jarmily Mayerové narodil v Praze, jeho otec Martin Mayer pocházel z malé západočeské vesnice Slavošovice nedaleko Klatov.⁴⁴ Dědeček Martin Mayer byl pro Jarmilu velmi důležitou osobou. Byl to právě dědeček Martin, který jí vyprávěl různé příběhy a pohádky. Stal se nedílnou součástí jejího dětství a nadále na něj s úctou vzpomínala během svého života. Dokonce mu věnovala celou jednu knihu, v níž zachytila literární formou jeho životní příběh.

Dědeček Jarmily Mayerové, Martin Mayer, se narodil roku 1819 do početné rodiny učitele ve Slavošicích. Přestože pocházel z rodiny vesnického učitele, nedostalo se mu základního vzdělání – do školy nechodil a číst a psát se údajně naučil od ostatních chlapců na pastvě. V mládí nastoupil do služby u jednoho z místních sedláků jako čeledín, kde měl strávit rok. Následně šel do učení k mlynářovi ve Slavošicích a po vyučení vystřídal řadu působišť ve mlýnech v západních Čechách a západně od Prahy. Po těchto zkušenostech přesídlil přímo do Prahy, kde nejprve získal místo ve Štítkových mlýnech.⁴⁵

Během své služby ve Štítkových mlýnech se seznámil i se svou budoucí manželkou, tedy babičkou Jarmily Mayerové, Annou Vaníčkovou.⁴⁶ Anna Vaníčková žila společně se svou sestrou Marií a ovdovělou matkou, která se živila jako prادلena, v bytě nad hostincem, do něhož Martin Mayer často zacházel se svými spolupracovníky. Anna se živila jako malířka figurek z cukrové hmoty, tzv. dragantu.⁴⁷ Po sňatku v roce 1849

⁴⁴ Archiv hlavního města Prahy, Matriky, *Matrika narozených – kostel sv. Ludmily (Vinohrady)*, sign. VIN N2, 1885–1887. [online]

Dostupné z WWW:

<http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=CA9E27F00165423386568094D1F091BD&scan=292> [cit. 27. 9. 2018].

⁴⁵ LA PNP, Hašková Jarmila, *rukopisy: Martin Mayer*, č. inv. 725, 1922.

⁴⁶ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: křestní list*, č. inv. 312, 11. 9. 1893.

⁴⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *rukopisy: Martin Mayer*, č. inv. 725, 1922.

spolu žili v Annině bytě a po několika letech se přestěhovali do jednoho z pražských pavlačových domů.

Martinu Mayerovi se s Annou Vaníčkovou (Mayerovou) narodilo kromě Josefa Mayera, otce Jarmily Mayerové, dalších sedm dětí. Dle Jarmily Mayerové rodina jejího dědečka žila skromně, ale spokojeně. Spokojenost v rodině však vystřídal smutek, jelikož tři z osmi mlynářových dětí zemřely na neštovice.⁴⁸

Aby Martin Mayer uživil svou velkou rodinu, začal se kromě práce ve mlýně věnovat i vlastnímu podnikání. Mayer začal podnikat jako pekař, avšak tato činnost netrvala dlouho, jelikož se kvůli špatnému finančnímu hospodaření značně zadlužil. Výdělek Mayerovým nepřinesl ani pokus půjčovat peníze na úrok – místo toho je neuhrazené výpůjčky dostaly do dalších finančních obtíží.⁴⁹ Na konci 60. let 19. století začal pracovat ve mlýně na Smíchově, což mu pomohlo z největší finanční tíže.⁵⁰ Jarmila Mayerová vzpomíná na svého dědečka Martina Mayera jako skromného boдрého člověka – tuto povahu si uchoval až do konce svého života, který dožil po rozkolu v manželství s manželkou Annou u svého syna Josefa. Martin Mayer zemřel v roce 1906.⁵¹

Otec Jarmily Mayerové, Josef Mayer měl být původně vyučen jako číšník, Martin Mayer ho totiž odmítl nechat vyučit mlynářem, ačkoli si toto povolání Josef Mayer vykonávat přál. Avšak ani pro otcem vybranou práci číšníka nenašel Josef Mayer nadšení a z učení brzy odešel. Po dalším přemítání, jakému řemeslu by se měl učit, byl přijat do učení k řezbáři, jenž byl známým jeho otce.

Josef však nezůstal ani u práce řezbáře. Otec Jarmily Mayerové začal během svého učení v řezbářském řemeslu navštěvovat večerní kurzy průmyslové školy – zde se mu podařilo navázat řadu kontaktů. Jak píše sama Jarmila Hašková, měl se údajně stát jedním z neoficiálních asistentů profesora Poppa.⁵² Při studiu se seznámil i se synem profesora Poppa, a tak se mu naskytla pracovní nabídka nastoupit do jeho uměleckého sochařsko-štukatérského podniku. Tato příležitost ho vedla k tomu, že se z řezbařiny

⁴⁸ LA PNP, Hašková Jarmila, *rukopisy: Martin Mayer*, č. inv. 725, 1922.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

přeorientoval na sochařství. Sochařství a práce v sochařsko-štukatérské dílně přinesly Josefu Mayerovi do budoucnosti pevné finanční zabezpečení a osobní prestiž. Stal se společníkem Poppovy umělecké dílny s názvem Mayer – Popp (později Mayer – Popp – Riedl).

Josef Mayer se oženil s Josefou Einöderovou, tedy s matkou Jarmily Mayerové. Josefa Mayerová byla dcerou pražského obuvníka Josefa Einödera a Terezie Einöderové, rozené Stanislavové. (Babička Jarmily Mayerové z matčiny strany, Terezie, pocházela z Hradce Králové.)⁵³

Již jsme uvedli, že Jarmila Mayerová nebyla jediným ani prvním potomkem Josefa a Josefy Mayerových. Jarmila Mayerová měla dalších pět sourozenců, a to jednu sestru a čtyři bratry.⁵⁴ Jarmila Mayerová byla čtvrté dítě Josefa a Josefy Mayerové. Jejimi staršími sourozenci byli dva bratři Josef a Vratislav a sestra Milena. Po Jarmile se narodili ještě bratři Jaroslav a Vladimír.⁵⁵ Ve *Vinohradských dětičkách* se můžeme dočíst, že se Mayerovým narodily další dvě děti, které však brzy po narození zemřely: „To je nějaké slávy,“ povídala paní Báderová sousedce Malé. „U Nováků se snad zbláznili, ani mi to nejde na rozum. Kdyby to bylo první dítě, nedivila bych se – ale šesté – a to jim už přece asi už dvě umřely, tohle je vlastně již osmé.“⁵⁶ Tomu, že Mayerovým dvě děti zemřely, nasvědčuje i to, že v dětských básnických zápisnicích Mayerové nalezneme několik básní o zemřelé sestřičce.

Na rozdíl od rodinných poměrů Mayerových v dětství Josefa Mayera, kdy celá rodina žila v chudých a skromných poměrech a potýkala se často s existenčními problémy, rodina Jarmily Mayerové tyto problémy vůbec řešit nemusela. Josef Mayer dokázal rodinu svým zaměstnáním sochaře a štukatéra finančně zabezpečit. Zároveň mu toto povolání zvýšilo jeho osobní prestiž. Lze tedy s lehkou nadsázkou říci, že se rodina řadila do „vyšší společnosti“.

Přestože rodina Mayerova patřila k těm zámožnějším, žila poměrně skromně. Přítelkyně a spolužačka Jarmily Mayerové, Vilma Warausová, vzpomíná, že děti Josefa

⁵³ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Křestní list*, č. inv. 312, 11. 9. 1893.

⁵⁴ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Smuteční oznámení Josefa Mayera a poděkování za projevy soustrasti*, č. inv. 371–372, 1923.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Vinohradské dětičky*. Praha: Adolf Synek, 1946, s. 10.

Mayera byly vedeny k tomu, aby dokázaly dobře hospodařit a nepovažovaly majetek a finanční prostředky jako samozřejmost. Josefa Mayera v postoji k výchově dětí patrně ovlivňovaly jeho životní zkušenosti, že si své postavení vydobyl vlastním úsilím. Na druhou stranu všem svým dětem poskytl možnost získat dobré vzdělání. Vilma Warausová vzpomíná na rodinu Mayerovu: „Rodina byla četná, kromě dvou dcer ještě čtyři synové. Všichni studovali. Žili pravidelně, skromně a šetrně. Dlouho jsem nevěděla, že Jarmila je z nás děvčat jediná z bohaté rodiny, protože se nikdy nevynášela. Doma byla vedena klidně, ale přísně.“⁵⁷

Ve *Vinohradských dětičkách* vzpomíná na poměry v rodině i sama Jarmila Mayerová (Hašková). Starší bratři Jarmily Mayerové byli velmi živí a často měli kvůli svým vylomeninám problémy: „Dole pod Folimankou strhla se řež. (...) Ale jeden hoch zaúpěl, jeho tvář se zalila krví.“⁵⁸ Sestra Milena byla naopak, dle vzpomínek Haškové, velmi pečlivá, svědomitá a cílevědomá. Hašková v ní viděla svůj protipól.

Josef Mayer dbal na vzdělání svých dětí, a tak pro ně najal i domácího učitele – údajně se jednalo o studenta reálky.⁵⁹ Josef Mayer byl hlavou rodiny – rozhodoval nejen o chodu domácnosti, ale i o osudech dětí, o jejich budoucí kariéře. Warausová popisovala pana Mayera jako pobledlého muže střední postavy se šedými vlasy, mluvícího sípavým hlasem. Dle slov Warausové se rodina o Josefa Mayera strchovala kvůli jeho nemoci (prodělal mrtvici), a proto se jeho děti snažily chovat co nejvzorněji. Paní Mayerová velmi dobře a prakticky vedla domácnost, byla vážná a střídá.⁶⁰

Rodina Mayerova se však často potýkala se zdravotními problémy svých dětí. Nejvíce stíhaná nemocí byla právě Jarmila Mayerová. V důsledku zánětu mozkových blan byla Jarmila Mayerová krátkozraká,⁶¹ prodělala i záškrť⁶² a všechny zdravotní obtíže doprovodily i tik a úzkosti. Ve *Vinohradských dětičkách* píše: „Jarma se sprchovala, omývala, plakala, ale nebylo to nic platno. Tik ji mučil a strach rostl. Jarma se už bála i za dne v pokoji. Bála se, byla-li zády obrácená ke dveřím, bála se okna a konečně se

⁵⁷ Warausová, 1965, s. 19–20.

⁵⁸ Hašková, 1946, s. 22.

⁵⁹ Tamtéž, s. 17.

⁶⁰ Warausová, 1965, s. 26.

⁶¹ Hašková, 1946, s. 60–61.

⁶² Tamtéž, s. 79.

bála i lidí.“⁶³ Mayerová v dospělosti vzpomínala, jak jí tyto zdravotní obtíže působily problémy rovněž ve škole. Obdobným tikem trpěl i mladší bratr Jarmily Mayerové Jaroslav, který na krátkou dobu dokonce ochrnul.⁶⁴

Rodina Mayerových, jak již bylo naznačeno výše, byla katolického vyznání a děti v tomto ohledu byly i vychovávány a vedeny k náboženství. Jak vzpomíná Jarmila Hašková, rodina chodila pravidelně na bohoslužby do farního kostela svaté Ludmily v Praze na Vinohradech. V kostele svaté Ludmily proběhl po křtu i druhý velký náboženský obřad Jarmily Mayerové – svaté přijímání. První svaté přijímání Jarmily Mayerové se uskutečnilo 23. dubna 1898, Jarmile bylo tehdy necelých jedenáct let.

Zároveň Jarmila Mayerová vyrůstala v uměleckém prostředí. Stejně jako otec Mayerové, se i její bratři zajímali o umění – Josef i Vratislav studovali uměleckoprůmyslovou školu.⁶⁵ Josef se stal architektem a byl členem spolku Mánes, Vratislav se stal akademickým malířem a patřil mezi poměrně uznávané malíře své doby. Vratislav dokonce vytvořil několik ilustrací pro knihy sestry Jarmily. Oba umělce si velmi oblíbil Jaroslav Hašek, Jarmilin budoucí manžel. Hašek chodil s Josefem do restauračních zařízení, kde Josef platil útratu nejen za Haška, ale i za Haškovy přátele. S Haškem ho spojoval i zájem o ženy.⁶⁶ Společnost Haškovi dělal i Vratislav Mayer. Dle Haškových slov ani jeden z bratrů nepil alkohol. Též mladší bratr Jaroslav se stal architektem. Nejmladší z bratrů a zároveň nejmladší z dětí Mayerových Vladimír v dospělosti působil jako bursovní makléř. Právě na bratra Vladimíra se Jarmila Mayerová v dospělosti vždy obracela s prosbou o pomoc ohledně právních a soudních záležitostí.

Hašek vzpomíná, jak se bratři Mayerovi lišili nejenom povahou, ale i vzhledem: „Stejně jako charaktery různí se i jejich tváře, jen jistá pružnost a svižnost, snědá barva pleti a jakýsi zvlášť u Pepy a Slávy nápadný rys semitský jest vlastní všem. Avšak kdežto Pepa se svým černým knírkem a kovově černým vlasem činí dojem Pařížana, má černý Sláva se svým divokým obočím vzhled Slovana z jihu, hnědovlasý Jaroslav vypadá jako

⁶³ Hašková, 1946, s. 116.

⁶⁴ Tamtéž, s. 138.

⁶⁵ Warausová, 1965, s. 16.

⁶⁶ HAŠEK, Jaroslav: *Dějiny strany mírného pokroku v mezích zákona*. Praha: Československý spisovatel, 1982, s. 233–236.

trochu temperamentnější Němec a nejmladší, osmnáctiletý Vladimír jest hrdým, že má v sobě cosi Anglického.“⁶⁷

Milena Mayerová získala vzdělání typické pro dívku tehdejší doby – uměla hrát na klavír a byla velmi nadaná na ruční práce. Milena Mayerová, provdaná Janišová, se po smrti svého manžela sama starala o schovanku Marii Mimrovou.

2.1.2 Školní léta

Jak se můžeme dočíst ve vlastním životopisu Jarmily Haškové, svou školní docházku dokončila až v devatenácti letech, tedy v roce 1906.⁶⁸ Nejprve navštěvovala obecnou dívčí měšťanskou školu na Královských Vinohradech,⁶⁹ avšak v roce 1901 byla kvůli špatnému zdravotnímu stavu na doporučení rodinného lékaře poslána na venkov. Sestra Milena Janišová vzpomíná na zdravotní stav své sestry Jarmily: „Slabé, chudokrevné a nervosní děvčátko poslali na radu domácího lékaře na rok do lesů.“⁷⁰

Jarmila Mayerová tedy strávila rok svého života v domácnosti svého vzdáleného příbuzného z matčiny strany v Žízníkově v severních Čechách. Tento Jarmilin příbuzný byl řídícím učitelem v místní škole. Jarmila zde docházela do školy s německým vyučováním.⁷¹

V té době bylo největším dívčím snem Jarmily Mayerové stát se herečkou, proti čemuž se její rodiče postavili. Tohoto snu se však nechtěla vzdát. Během pobytu v severních Čechách údajně cvičila svůj herecký výraz a trénovala divadelní monology. Sestra Milena Janišová vzpomíná: „Její hlas, deklamující Cyrana a jiné hrdiny divadelních her, rozléhal se zvučně po zahradě, lese až i na silnici pod školou. Vžívala se do svých postav, že se jí pohnutím řinuly slzy po lících.“⁷² Přestože Milena Janišová viděla sestrin herecký talent a nadšení pro tuto profesi, Jarmila Mayerová se nikdy na cestu kariéry herečky nevydala, avšak od divadla a filmu se úplně nedistancovala.

⁶⁷ Hašek, 1982, s. 243.

⁶⁸ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Curriculum vitae I*, č. inv. 1–2, s. d.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ LA PNP, Hašková Jarmila, *rukopisy: Janišová Milena – Jarmila Hašková*, č. inv. 531, březen 1957.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

Po roce stráveném na venkově⁷³ se Jarmila Mayerová vrátila do Prahy a docházela do Pokračovacího kursu pro dívky při dívčí měšťanské škole na Královských Vinohradech.⁷⁴ Posléze začala chodit do tříleté Obchodní školy Ženského výrobního spolku v Praze, kam nastoupila v roce 1903.⁷⁵

Jak již bylo zmíněno v úvodu této diplomové práce, založení Ženského výrobního spolku českého iniciovala Karolina Světlá. Spolek založen v roce 1871 se nesoustředil pouze na dívky z vyšších vrstev, ale dával příležitost i chudším dívkám. Obchodní škola Ženského výrobního spolku byla založena téhož roku. Škola se zaměřovala na to, aby poskytla svým žákyním (studentkám) odborné vzdělání, aby si absolventky byly schopné nalézt zaměstnání. Škola dívkám nabízela výuky různých ručních prací, vzdělávala je v uměleckých činnostech, a především dívkám poskytovala výuku několika jazyků. Výuka v tříleté obchodní škole byla celodenní. Obchodní škola Ženského výrobního spolku českého se dlouhou dobu těšila velkému zájmu, tedy i velkému počtu studentek.⁷⁶

Spolužačkami Jarmily Mayerové byly Marie (Máňa) Bubelová, Helena Milotová, Sláva Horníková (Hainišová), Marie z Cassati a dívka z venkova, které se říkalo pouze příjmením Kavková.⁷⁷ Na své spolužačky vzpomíná ve své knize spisovatelka a autorka divadelních her a zároveň přítelkyně Jarmily Mayerové již zmíněná Vilma Warausová. Vilma Warausová přišla do třídy obchodní školy společně s Máňou Bubelovou a Helenou Milotovou ze školy na Smíchově. Warausová a Bubelová s dívkou z venkova seděly v druhé lavici u okna. V uličce seděla Marie z Cassati, která měla být údajně zchudlá šlechtična, uprostřed seděla Sláva Horníková a konečně Jarmila Mayerová seděla kvůli své krátkozrakosti před Kavkovou v první lavici.⁷⁸

Vilma Warausová vzpomíná, že Jarmila Mayerová měla tmavé vlasy zvednuté vepředu hřebínky do vlny a vzadu nosívala podložený cop sepnutý černou mašlí. Kvůli krátkozrakosti nosila Jarmila Mayerová brýle, cvikry s velmi silnými skly. Často nosívala tmavomodré šaty s námořnickým límcem.⁷⁹ Warausová nepovažovala Jarmilu Mayerovou v porovnání se svými spolužačkami za příliš atraktivní: „Jarmilina tvářička byla spíš

⁷³ Zkušenosti a zážitky z toho pobytu Haškové posloužily jako inspirace pro její literární tvorbu.

⁷⁴ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Curriculum vitae II*, č. inv. 1–2, s. d.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ BAHENSKÁ, Marie: *Ženský výrobní spolek český*. Český lid, roč. 91, (2004), č. 3, s. 253–271.

⁷⁷ Warausová, 1965, s. 7–8.

⁷⁸ Tamtéž, s. 7–8.

⁷⁹ Tamtéž, s. 8.

zajímavě pikantní než krásná. Plet' neurčité povahy s černými tečkami, nosík tupý, brada rozdělena dolíčkem.“⁸⁰ Jarmila Mayerová podědila své vzhledové rysy po matce Josefě.

Drobné nedostatky na kráse Jarmily Mayerové byly však zcela vynahrazeny jejími charakterovými vlastnostmi a intelektem. Jarmila Mayerová se vždy chovala zdrženlivě, avšak čestně a byla vždy vstřícná a milá ke svým spolužačkám. „...nikdy nepomlouvala spolužačky ani učitele, a když jsme klepaly, nepřiložila polínko,“ vzpomíná Warausová.⁸¹ Dle názoru přítelkyně byla Mayerová též i velmi vtipná, ale i praktická a rozumná.⁸² Kromě divadla a herectví se zajímala rovněž o literaturu.

Jarmila Mayerová během svého studia na Obchodní škole Ženského výrobního spolku českého přednášela při různých oslavách a uplatnění zde nalezlo i její dramatické nadání. Jak vzpomíná Warausová, tento svůj talent Jarmila Mayerová uplatňovala během hodin českého jazyka, kdy si ji profesor vybíral, aby vzorově předčítala.⁸³

Z jazyků se na Obchodní škole Jarmila Mayerová učila rusky, francouzsky a anglicky, avšak hovořila zcela plynně také německy a mimo školu rozšiřovala i svůj repertoár cizích jazyků nejen o polštinu, ale i o latinu.⁸⁴ Jarmila Mayerová byla vzornou studentkou, zároveň byla velmi snaživá a až na jeden incident její docházka probíhala bezproblémově. Při tomto incidentu se Jarmila Mayerová měla zúčastnit tanečního reje uspořádaného děvčaty během polední pauzy. Za účast na taneční sešlosti jí hrozilo snížení známky z chování.⁸⁵ I přes tuto pro Jarmilu Mayerovou nepříjemnou událost absolvovala Obchodní školu s vyznamenáním.⁸⁶

Jarmila Mayerová však nezanedbávala ani své praktické vzdělání. Po absolvování Obchodní školy Ženského výrobního spolku, během let 1906–1908, se vzdělávala v krejčovském řemeslu u slečny Josefy Burešové v Praze, členky Společenstva krejčí staročeských v Praze. Po složení učednické zkoušky obdržela Jarmila Mayerová dne 11. března 1908 výuční list.⁸⁷

⁸⁰ Warausová, 1965, s. 8.

⁸¹ Tamtéž, s. 8–9.

⁸² Tamtéž, s. 20.

⁸³ Tamtéž, s. 21.

⁸⁴ LA PNP, Hašková Jarmila, *rukopisy: Janišová Milena – Jarmila Hašková*, č. inv. 531, březen 1957.

⁸⁵ Warausová, 1965, s. 10.

⁸⁶ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Curriculum vitae II*, č. inv. 1–2, s. d.

⁸⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Výuční list společenstva krejčí*, č. inv. 324, 11. 3. 1908.

Krejčovství se nevěnovala pouze Jarmila Mayerová, ale i její sestra Milena. Milena Mayerová se vyučila krejčovskému řemeslu u Marie Dvořákové.⁸⁸ Milena Janišová dokonce získala oprávnění vyučovat ruční práce. Aby získala toto oprávnění, docházela do Odborného kursu pro kandidátky industriálního učitelství Ředitelství městské dívčí průmyslové školy v Praze I. Kurs byl určen pro kandidátky učitelství ručních prací pro školy měšťanské a tento kurs se konal při tehdejší průmyslové pokračovací škole pro dívky.⁸⁹

Jarmile Mayerové, jako dívce z dobré rodiny, bylo dopřáno i tanečního vzdělání. Sama vzpomíná, jak „chodila do tanečních ke Kasekovi.“⁹⁰ Sama považovala taneční lekce za jednu ze součástí svého vzdělávání. Své taneční dovednosti uplatnila na několika plesech a tanečních večírcích, kam byla zvána v doprovodu své matky. (Pouze pro představu uvedme příklad, že byla pozvána Výborem plesu Českých techniků na taneční večírky na Žofině, pořádané v listopadu a prosinci roku 1908.⁹¹)

Stručně řečeno, Jarmila Mayerová dosáhla vzdělání mladé dámy z dobré rodiny.

2.2 Jarmila Mayerová a Jaroslav Hašek

Přestože o vztahu Jaroslava Haška a Jarmily Mayerové bylo napsáno již mnoho, nemůže být toto téma opomenuto ani v této diplomové práci. Vztah Jarmily Mayerové a Jaroslava Haška je natolik důležitou kapitolou v životě této spisovatelky, jejich vztah natolik ovlivnil život Jarmily Mayerové, že si téma tohoto poměrně dramatického vztahu zaslouží větší prostor i v této práci.

2.2.1 Seznámení

Vztah Jarmily Mayerové s jejím budoucím manželem Jaroslavem Haškem započal již během Jarmilina studia na Obchodní škole Ženského výrobního spolku českého.

⁸⁸ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Milena Janišová, doklady – vysvědčení*, č. inv. 375–381, 15. 4. 1902.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Curriculum vitae I*, č. inv. 1–2, s. d.

⁹¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Pozvánka na taneční večírky*, č. inv. 313–314, 1908.

K seznámení budoucích manželů došlo díky jedné z Jarmiliných spolužaček – Haška do společnosti dívek z Obchodní školy Ženského výrobního spolku přivedla Sláva Hainišová. Sláva Hainišová pocházela z rodiny učitele na Moravě. Povahově byla velmi společenská, komunikativní a sdílná, pravděpodobně v očích přátel pohlednější než Jarmila Mayerová. Warausová píše, že měla světlejší hnědé vlasy zapletené v bohatých copech, které si spínala do tvaru věnce nad nízkým čelem, Warausové tak připomínala „ruskou děvušku“.⁹²

Sláva Hainišová byla ve třídě patrně velmi blízkou přítelkyní Jarmily Mayerové, nebyla však při studiu tak pilná a úspěšná jako Jarmila, ale byla velmi nadaná po umělecké stránce – Sláva Hainišová dobře hrála na klavír a dobře zpívala, toužila se stát operní zpěvačkou, a proto jí studium na Obchodní škole připadalo zbytečné.⁹³

Hašek se se Slávou Hainišovou seznámil při cestě z toulek po Balkánu, když se během této cesty zastavil na Helfštýně. Na Helfštýně si měl údajně poranit ruku a hledat pomoc v místní škole. Ruku mu neošetřil nikdo jiný než právě Slávka Hainišová. Hašek pak u rodiny Hainišové strávil několik dní.⁹⁴

Příběh připomínající děj románu z červené knihovny pokračoval, když se Slávka Hainišová přistěhovala do Prahy a Hašek se s ní znovu setkal a nabídl jí, že ji provede Prahou. Mezi Hainišovou a Haškem vznikla krátká známost. Hašek na Hainišovou několikrát čekal před školou, což bylo studentkám Obchodní školy samozřejmě zakázáno, byla jí proto snížena známka z mravů.⁹⁵ Při jedné cestě ze školy seznámila Hainišová Haška s některými ze svých spolužaček. „Nevypadal nijak romanticky, byl velmi hezký, hnědooký, s vlnitými kaštanovými vlasy, tváře téměř dívčí s hebkou, růžovou pletí. Vypadal zdravě, dobře živěný a vyrovnaný,“⁹⁶ takto vzpomíná na svůj první dojem ze setkání s Haškem Vilma Warausová.

Podobně se s Haškem seznámila i Jarmila Mayerová. K jejich seznámení došlo na konci roku 1905 či na začátku roku 1906.⁹⁷ Václav Menger v pamětech na Jaroslava Haška vzpomíná, že Jarmila Mayerová získala Haškovy sympatie téměř okamžitě svou

⁹² Warausová, 1965, s. 8.; Tento popis je mnohem lichotivější než popis vizáže Mayerové.

⁹³ Tamtéž, s. 11.

⁹⁴ Tamtéž, s. 12.

⁹⁵ Tamtéž, s. 13.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ ANČÍK, Zdena: *O životě Jaroslava Haška*. Praha: Československý spisovatel, 1953, s. 25.

bystrostí, pohotovostí a zájmem o různorodá témata.⁹⁸ Hašek se často scházel s děvčaty ze třídy Hainišové při odpoledních posezeních v různých restauračních zařízeních. Slávka Hainišová byla však ve svých mladých vztazích nestálá. Zároveň byla kvůli svým problémům s docházkou a s chováním z Obchodní školy vyloučena, do třetího ročníku již společně s Jarmilou Mayerovou a ostatními spolužačkami nenastoupila. Místo toho se vrátila zpět k rodičům na Moravu.

Hašek se i po odchodu Hainišové z Obchodní školy stýkal s jejími spolužačkami a navázal známost právě s Jarmilou Mayerovou. Přítelkyně Jarmily Mayerové, Vilma Warausová, píše, že když se dozvěděla o vztahu Mayerové a Haška, přišla jí tato skutečnost těžko uvěřitelná. Posléze si údajně uvědomila, že tomu nemohlo být jinak: „Jarmila měla s ním tolik shodných rysů, velikou inteligenci, bystrost, pohotovost, až na to, že ona byla založena velmi solidně, prakticky, kdežto Hašek byl neukázněný a neovladatelný.“⁹⁹ Zároveň spolu Mayerová s Haškem sdíleli podobný smysl pro humor a ironii. Mayerové ze začátku nevadil ani Haškův bohémský přístup k životu (sama byla na tento způsob zvyklá od svých starších bratrů, kteří však bohemství nepěstovali v takové míře jako právě Hašek). Měli spolu shodné zájmy, například se oba učili ruštinu a zajímali se o literaturu.

2.2.2 Známost, již není přáno

Jak se vyvíjela známost Mayerové a Haška, je již poměrně známá záležitost – mezi Jarmilou Mayerovou a Jaroslavem Haškem vznikl oboustranný silný cit.

O jejich vztahu svědčí především rozsáhlá korespondence. Hašek oslovoval Jarmilu Mayerovou v dopisech vždy velmi něžně, na dopisy určené pro Jarmilu Mayerovou se podepisoval jako Grýša či Mít'a – stejným způsobem ho oslovovala i Jarmila Mayerová. Radko Pytlík vysvětluje Haškovy důvěrné přezdívky, jimiž ho oslovovala Jarmila Mayerová takto: Grýša byla zkrácenina jména Richard, tuto přezdívku pro Haška Jarmila Mayerová používala, jelikož jí Hašek připomínal její dívčí idol – Richarda Lví Srdce – oslovení Mít'a bylo pak narážkou na jméno Michaila

⁹⁸ Menger, 1935, s. 110–111.

⁹⁹ Warausová, 1965, s. 33.

Bakunina, nalézáme zde spojitost s Haškovou anarchistickou činností.¹⁰⁰ Jarmila Mayerová se vždy podepisovala na dopisy pro Jaroslava Haška „Tvoje Jarma“.

Avšak známost Jarmily Mayerové s Jaroslavem Haškem, který v době jejich počínajícího vztahu měl časté finanční potíže a byl znám svými výstřelky a nijak neobvyklými potyčkami s policií, se příliš nelíbila její rodině. Pro rodiče Jarmily Mayerové byl Hašek jako nápadník jejich dcery zcela nepřijatelný – nepřipadalo v úvahu, aby se Mayerová jako slečna z dobré rodiny dále stýkala s bohémem Haškem. Jak již bylo uvedeno, Mayerová se seznámila s Haškem patrně buď na konci roku 1905, či na počátku roku 1906. V době, kdy se začala odvíjet její známost s Haškem, jí bylo devatenáct let. Nejprve se pár scházel tajně, Menger však vzpomíná, že když Haška přestaly tajné schůzky bavit, přišel do bytu k Mayerovým požádat o Jarmilinu ruku se slovy: „Tak vám jdu, pane tcháne, říci o Jarmilku. Rozmýšlel jsem se dlouho, mám-li si vyčistit boty nebo si vzít čistý límec, a rozhodl jsem se, že si vezmu čistý límec, dá to míň práce.“¹⁰¹ Josef Mayer údajně Haškovi bez odpovědi na jeho žádost zabouchl dveře před obličejem.

Již v létě roku 1906 byla Jarmila Mayerová poslána na prázdniny k příbuzným do Libáně u Jičína – prázdninový pobyt v Libáni u Františka Konopáska měl za cíl přerušit známost a styky mezi dcerou Mayerových a Jaroslavem Haškem. Tento účel však pobyt nesplnil. Jarmila Mayerová si během pobytu v Libáni s Haškem pravidelně dopisovala. (Bohužel se dochovalo více dopisů psaných Haškem Jarmile Mayerové než dopisů od Jarmily Mayerové.)

Hašek posílal Jarmile Mayerové do Libáně často veršované dopisy, které bývaly doplněny i obyčejným textem. V dopisech Hašek naráží rovněž na jejich společné zaujetí ruštinou. V Haškových dopisech nalezneme jak vyznání citů k Jarmile Mayerové, tak informace o jeho zážitcích během měsíců, které Mayerová trávila v Libáni. Oproti milostným veršům: „Za pohled dík, má milovaná,/ tak často na Vás vzpomínám,/ když sady bloudím s knihou v ruce,/ s doutníkem v ústech sám a sám.“¹⁰² píše Hašek Jarmile Mayerové i o naprosto banálních věcech: „Co pražský autor dělá stále?/ Než, opověď Vám musím dát,/ svou hřívu lví, či pudla hřívu/ on dal si pěkně ostříhat./ Je bez vlasů, má

¹⁰⁰ PYTLÍK, Radko: *Toulavé house. Zpráva o Jaroslavě Haškovi*. Praha: Panorama, 1982, s. 121, 124.

¹⁰¹ Menger, 1935, s. 121.

¹⁰² LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 17. 8. 1906.

drahá slečno,/ o účes nemusí teď dbát,/ toť novinka je dosti stará,/ o které bál se ale psát.“¹⁰³ Z korespondence se tedy dozvídáme například i to, že si Hašek rozbil koleno při jízdě na kole¹⁰⁴ či o jeho obavách o zdraví Mayerové: „Prosím Vás, co Vás to napadlo lehnout si na slunce. Jak krásně mohla byste dostat slunečný úpal. To je veliká neopatrnost a padá zároveň strašná zodpovědnost na Pána Boha, že nechal na Vás tak nehorázně slunce pražit.“¹⁰⁵ Časté jsou však i prosby Jaroslava Haška, aby si Jarmila Mayerová odpustila narážky na chyby, které obsahují jeho dopisy, a to jak z hlediska stylu, tak i gramatiky: „Psaní Vaše bylo velmi pěkné, těším se na příští, jen prosím Vás, nepište zas o chybách, které máme odpouštět. Já píši vždy dle svého způsobu, bez ohledu, jest-li se to někomu líbí.“¹⁰⁶

Z korespondence mezi Haškem a Mayerovou můžeme interpretovat jejich vztah. Korespondence svědčí o tom, že Jaroslav Hašek choval k Jarmile Mayerové silné city, zároveň se obával, co si o něm Jarmila Mayerová myslí, na jejím názoru mu záleželo a vadila mu její kritika. Též lze tvrdit, že si jejich vztah udržel nádech přátelství, o čemž svědčí jak obsah dopisů plný banalit, tak i lehce ironizující tón, v němž je o těchto zcela běžných věcech psáno. (O důvěře mezi dvojicí svědčí též známý fakt, že Hašek nechával Jarmilu Mayerovou vyzvedávat své honoráře za uveřejněné práce – to nám dokládá list z roku 1907.¹⁰⁷ Jak však vzpomíná Václav Menger, Mayerová a její důvěra v Haška byla několikrát zklamána. Když Mayerová začala obcházet nakladatelství s lístkem, jenž jí umožňoval vyzvednout Haškovy honoráře, zjistila, že Hašek již peníze vyzvedl.¹⁰⁸ Tato událost je pouze jedním z mnoha příkladů zklamání, jež Jarmile Mayerové Hašek způsobil.)

Pobyt v Libáni v roce 1906, do nějž Mayerovi vkládali naděje, že přispěje k přerušení kontaktů mezi Haškem a jejich dcerou, měl spíše opačný účinek. Po návratu do Prahy se Jarmila Mayerová s Jaroslavem Haškem scházela nadále.

Vztah nebyl otřesen ani Haškovou anarchistickou činností, která vyvrcholila v květnu roku 1907, kdy byl Hašek zatčen za napadení strážníka. Za tento čin byl

¹⁰³ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 28. 8. 1906.

¹⁰⁴ Tamtéž, 23. 8. 1906.

¹⁰⁵ Tamtéž, 28. 8. 1906.

¹⁰⁶ Tamtéž, 23. 8. 1906.

¹⁰⁷ Tamtéž, 14. 8. 1907.

¹⁰⁸ Menger, 1935, s. 126.

obžalován a následně odsouzen k jednomu měsíci vězení, do nějž nastoupil 16. srpna.¹⁰⁹ I z vězení psal Jarmile Mayerové dopisy.

Po Haškově propuštění z vězení se s ním Jarmila Mayerová stýkala nadále. Stále však přetrvával odpor rodičů vůči jejich známosti. Mayerovi odmítali provdat svou dceru za Haška – kladli si jako podmínku pro povolení jejich sňatku, že Hašek musí získat zaměstnání s pevným příjmem, aby dokázal jejich dceru finančně zajistit. V Mengerových vzpomínkách můžeme číst, jak se sama Jarmila snažila Haškovi zabránit ve zbytečném utrácení peněz tím, že mu uschovávala vydělené peníze.¹¹⁰

Mayerovi nadále zakazovali Jarmile scházet se s Jaroslavem Haškem. To dvojice řešila tak, že se scházela tajně. V dopisech Hašek sliboval Jarmile, že přestane působit v anarchistickém hnutí, nebude se účastnit jeho schůzí a bude se živit pouze jako literát, aby vyhověl přání Josefa Mayera a ten mu nebránil ve schůzkách se slečnou Jarmilou. Hašek však nemínil přestat psát pro anarchistický časopis *Komuna*, avšak sliboval, že bude psát jen nepolitické povídky – nechtěl se pochopitelně vzdát příjmu z publikování v tomto periodiku.¹¹¹

Dvojice pokračovala v tajných schůzkách, Hašek posílal vzkazy o schůzkách i po Jarmiliných přítelkyních, případně využíval její přítelkyně, aby vyzvedly Jarmilu na schůzku – ne vždy se však plánované schůzky opravdu uskutečnily: „Drahá Jarmilo! Čekal jsem dnes u hodin přes půl druhé hodiny a to od 4 až do ½ 6. Slíbila mně včera sl. Máňa, že se staví pro Tebe. Dle všeho tedy nepřišla.“¹¹²

Aby Hašek vyhověl podmínkám rodičů Jarmily Mayerové, přijímá práci v dalších časopisech a novinách. Jarmile Mayerové píše, že bude zaměstnán v *Právu Lidu* a údajně i o možnosti psát do všech sociálně demokratických tisků.¹¹³ Jarmile v dopisech často slibuje, že neprovede nic, co by uškodilo jejich vztahu a co by ji mohlo trápit.

Na začátku roku 1908 vyhledal Josef Mayer Jaroslava Haška, aby si s ním promluvil o jeho vztahu s Jarmilou Mayerovou. O průběhu schůzky Hašek s nadšením

¹⁰⁹ Ančík, 1953, s. 33.

¹¹⁰ Menger, 1935, s. 216.

¹¹¹ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, s. d.

¹¹² LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 125–148, 10. 1. 1908.

¹¹³ Tamtéž.

informoval Jarmilu, jelikož Josef Mayer rozhodl, že již dále nebude bránit jejich známosti, pokud Hašek bude chodit slušně oblečen a bude mít alespoň nějaký stálý příjem.¹¹⁴ Podmínky pana Mayera se tedy nezměnily, ale Mayer byl vstřícnější, jelikož Hašek v této době publikoval v několika časopisech a spory v domácnosti Mayerových kvůli známosti dcery s literátem se patrně neustále stupňovaly. Josef Mayer slíbil Haškovi, že si můžou s Jarmilou bez překážek dopisovat a nemusí si svá psaní doručovat tajně: „Nakonec podali jsme si ruce. Získali jsme tedy ne úplné odloučení, nýbrž možnost si dopisovat a tím i možnost se scházet. Ovšem budeš muset mně psát, neb podat zprávu, kdy, kde a za jakých podmínek. Vždy trochu dál od domova.“¹¹⁵

V korespondenci Hašek téměř bezprostředně po schůzce s Josefem Mayerem informoval Jarmilu Mayerovou o tom, jak se mu daří vyplnit podmínky, které uložil její otec: „Dnes jsem strávil odpůldne u Zieglosera. (...) Potom jsem byl u krejčího a dal si hned dělat kalhoty. Mám čepici, i rukavice. Vše v pořádku. Zimník bude do tří dnů... Čepice mně velice sluší, budeš mít radost až mne uvidíš.“¹¹⁶ V jednom ze svých dopisů píše Jarmile Mayerové, že se těší, až společně půjdou na ples, na nějž si již pořídil náprsenku a manžety.¹¹⁷ (Na tento bál se však Hašek nakonec rozhodl nejít, jelikož Jarmila byla nachlazená a Hašek chtěl raději své peníze vložit na uhrazení nemalých dluhů.¹¹⁸) Hašek se patrně snažil ujistit Jarmilu Mayerovou, že činí vše, co je v jeho silách, aby odstranil překážky v jejich vztahu.

V získávání finančních prostředků se však Haškovi dařilo hůře – v dopisech si často stěžuje, že nedostal zaplacen, co měl slíbeno: „Byl jsem dnes u Ločáka, toho zloděje a lumpa, zda-li mizera nevydal už moje číslo. Číslo vyjde zítra a budeš tam mít příspěvek. Vydal ale dnes nějaký humoristický kalendář s mým i Tvým příspěvkem. Tobě otiskl „Slávečka“ a mně „Bludného cyklistu“ a dal mně deset exemplářů, lump mizerná, místo honoráře. Prý už mně to zaplatil, chlap špatná. Ale hádej se s ničemou.“¹¹⁹ (Na

¹¹⁴ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 125–148, 1. 1908.

¹¹⁵ Tamtéž, 12. 1. 1908

¹¹⁶ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 14. 1. 1908.

¹¹⁷ Tamtéž, 29. 1. 1908.

¹¹⁸ Tamtéž, 2. 2. 1908.

¹¹⁹ Tamtéž, 29. 1. 1908.

vydavatele časopisu Veselá Praha, Karla Ločáka, a na jeho nečestné chování ohledně vyplácení odměn si Hašek v korespondenci Jarmile Haškové stěžuje vícekrát.)

Z korespondence mezi Jarmilou Mayerovou a Jaroslavem Haškem je však patrné, že Jarmila Hašková v mnoha případech na smluvené schůzky nedorazila a neposlala Haškovi ani omluvnou zprávu či vysvětlení. To jí Hašek často v dopisech vyčítal: „Tak jsem čekal na Tebe od pěti do půl sedmé. Stále jsem čekal, že přijdeš... Když se vynořila osoba ze tmy, byl to řezník. A zas dál jsem chodil, čekal, těšil se. Nepřišla's moje nejdražší. Mám strach, zda-li nejsi nemocna. Dej mně vědět, co děláš. Čekám zítra ve čtvrtek ve tři hodiny u evangelického kostela. (...) Nedostanu-li psaní, nevím co udělám. Měj se mnou slitování. (...) Říkali známí, že Tě viděli jít s nějakou slečnou. (...) Kam jsi kráčela beze mne? Doufám, že se přiznáš. Těším se na osobní zpověď. Bylo mně dnes velmi líto, když jsem to slyšel. Nevím proč. A pak jsi ke všemu ještě nepřišla, zlatoušku.“¹²⁰ V jiném dopise můžeme číst: „Čekal jsem psaní od Tebe a pak jsem doma nechal list, abys, kdybys přišla ke mně navštívila mě v ‚Ženském obzoru.‘ Velice mě trápí, že jsi mně nenapsala ani se neukázala.“¹²¹ Z těchto dopisů je patrný hluboký cit k Jarmile Mayerové a jeho zklamání z toho, když Jarmila ignorovala smluvené schůzky.

Přestože Jaroslav Hašek byl v době, kdy se scházel s Jarmilou Mayerovou, značně literárně činný a publikoval v několika časopisech (své práce zasílal Jarmile na přečtení), a měl tak častější finanční příjmy, rodiče Jarmily Mayerové poslali v létě 1908 svou dceru opět na letní pobyt do Libáně. Tento pobyt byl zdůvodněn péčí o Jarmilino křehké zdraví. Pravděpodobně však byla Jarmila poslána na venkov spíše proto, že Hašek stále neupustil od svého bouřlivého chování. I když měl v roce 1908 konflikt s policií jen ve dvou případech (jednou chtěl strhnout na Václavském náměstí prapor a podruhé byl předveden před policií kvůli výtržnostem¹²²), stačilo to Mayerovým jako důkaz porušení slibu, který jim dal.

Hašek již od počátku Jarmilina pobytu v Libáni v dopisech plánuje, že se za ní vypraví, jen co mu budou vyplaceny peníze za všechny jeho publikované práce.¹²³

¹²⁰ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 29. 1. 1908.

¹²¹ Tamtéž, 14. 1. 1908.

¹²² Ančik, 1953, s. 43.

¹²³ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 26. 6. 1908.

V dopisech do Libáně Hašek pravidelně píše Jarmile Mayerové, jak pokračuje jeho literární práce: „Vzpomínám na Tebe, Jarmo stále a když něco píši mám Tvou podobiznu před sebou a líbám ji. Je to aspoň něco, když nemám Tebe můj miláčku při ruce. Včera jsem psal povídku o neslušném ježkovi, dnes povídku o dědečkovi Jančarovi. Příště napíši něco o smutném jinochovi a smutné dívce.“¹²⁴ Hašek chtěl patrně Jarmilu ujistit o tom, že nepřestává soustavně psát a že se tudíž nemusí obávat, že přestal pracovat na splnění podmínek Josefa Mayera. Hašek dále ve svých dopisech do Libáně Jarmilu Mayerovou utěšuje, aby nebyla smutná, že si má užívat pobyt na venkově, že rozhodně nechce, aby se trápila, a přesvědčuje ji o své náklonnosti: „Když plují severovýchodně oblaka tak si myslím, že ty se někde na zahradě na ně díváš za nějaký čas po mne a že jsou naše dohromady.“¹²⁵

Jarmila Mayerová však Haškovi v odpovědích vyčítá, že jeho dopisy jsou příliš krátké (například neuměřeně malé velikosti obálky), a mrzí ji, že Hašek do dopisů nepíše křížky (x), které naznačují zasílání polibků: „Křížky Ti dnes na psaní dělat nebudu, když Ty mi také žádné neděláš...‘(...) Bylo by přece omezování osobní svobody udávati načrtnutím křížků směr, kde máš líbat, má drahá Jarmilo, psaní“¹²⁶ I přes malichernosti, které Mayerová Haškovi vyčítá, které jí v jejích dívčích očích připadají důležité, Hašek pohotově a klidně reaguje a na vše má argumenty, v nichž se ukazuje jeho povaha a smysl pro humor a ironii: „Ona obrovská obálka znamenala, jak Tě miluji a co bych mohl všechno do ní napsat kdybych chtěl abys psaní dostala o půl dne později. (...) Ono psaní jest poměrně 12 krát tak dlouhé jako Tvá nejdelší. (...) Profesor Hron, který tvoří slova nazval by ho ‚hromobleskomilopis‘, což značí silně a vážně napsané rychlostí blesku a obsahující v sobě všechnu tu mou lásku k své drahé Jarmě.“¹²⁷ (Citovaný dopis má pak rozsah čtyř stran většího formátu.)

Jarmila Mayerová v dopisech z Libáně popisuje své dojmy a zážitky z pobytu. Největší starosti jí patrně činil nedaleko vzdálený hřbitov. Jarmilu Mayerovou v blízkosti hřbitova ovládaly pocity strachu, měla problémy i se spánkem, s čímž se ve svých dopisech Haškovi svěřovala. Ten se ji opět snažil s vtipností uklidnit: „Má zlatá hrdino!

¹²⁴ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 27. 6. 1908.

¹²⁵ Tamtéž, 27. 6. 1908.

¹²⁶ Tamtéž, 29. 6. 1908.

¹²⁷ Tamtéž.

Kdyby byl Erben takový strašpítel, jako Ty, tak by nenapsal ‚Svatební košili‘. A nebo napsal a nečet sám sobě a strachy umřel. Chuděrko hrdinská! Plakat strachy!“¹²⁸ Na druhou stranu Hašek však uznával, že chápe, že při její představivosti ji hřbitov děsí, ale radí jí, aby myšlenky zahnala tím, že bude psát nějakou povídku (vtipně naráží na to, že v jejím věku by se již bát neměla).¹²⁹

Jarmila Mayerová byla v Libáni velmi nespokojená, lze říci i nešťastná. To bylo způsobeno odloučením od domova, ale ve větší míře nemožností stýkat se s Haškem. Z dopisů můžeme číst, že neměla ani chuť k jídlu, což trápilo nejenom Haška, ale i jejího hostitele, inženýra Konopásku. Hašek Jarmilu v dopise nabádá: „Proč nejíš? Jistě p. inženýr se zlobí právem a já být na jeho místě bych se zlobil ještě víc. Dej se do jídla a jez. Jez a neohlížej se na nic. (...) Jez bez ustání. Jez dnem i nocí. Holduj žaludku.“¹³⁰

Dne 4. července 1908 píše Hašek Jarmile Mayerové, že v pondělí 6. července, přijede za ní do Kopidlna. V dopise žádal Jarmilu, aby na něj čekala v Kopidlně na nádraží u vlaku, kterým přijela z Prahy i ona. Pokud by Jarmila nemohla počkat u vlaku, dohodl si s ní schůzku ve dvě hodiny odpoledne v Libáni u vchodu na hřbitov, kterého se Jarmila tolik obávala.¹³¹ Závěrem dopisu, který Jarmilu Mayerovou určitě potěšil, ji Hašek opět ujišťuje, že má dostatek peněz, jelikož se mu pracovně daří: „Horký mně zaopatrí do srpna určité místo, abych mohl klidněji být živ. Považuje mě za obrovský talent...“¹³²

Hašek navštívil Mayerovou v Libáni ještě jednou. Již v pohlednici z 21. července 1908 píše Hašek Jarmile, že ji navštíví za týden v sobotu (tedy 1. srpna 1908).¹³³ Když Hašek přijel do Libáně, poslal Jarmile vzkaz: „Miláčku! Právě jsem přibyl do Libáně. Buď tak laskavá a řekni doručiteli tohoto lístku, kam mám přijít políbit Ti ruku. Tvůj Míťuška.“¹³⁴ Hašek pobyl v Libáni dvě noci a Jarmile Mayerové poslal o zpáteční cestě do Prahy dopis, v němž popisuje cestu jako sled humorných událostí.

¹²⁸ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 29. 6. 1908.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Tamtéž, 4. 7. 1908.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž, 21. 7. 1908.

¹³⁴ Tamtéž, s. d. (asi 1. 8. 1908).

Vztah Jarmily Mayerové a Jaroslava Haška se kromě hlubokých citů, které k sobě dvojice chovala, a vytrvalosti, s níž oba přistupovali k překážkám, které se jejich známosti stavěly do cesty, vyznačoval i jakousi nejistotou ze strany Jarmily Mayerové ohledně pevnosti citů, jež k ní Hašek choval (v dopisech jsou patrné známky žárlivosti). Obsahem Haškových dopisů jsou proto velmi často slova útěchy a vyznání: „Je to cosi obdobného jako se Slávou Hajnišovou. (...) Ale to ji nevadilo, že tvrdila o mně, že jsem ji měl rád, a já ji miláčku neměl nijak rád ani kapánek. S oběma jsem chodil jen kvůli tomu, že mne kamarádi otravovali svými hloupými věcmi a že se mně mužští nelíbí jako společníci na procházkách.“¹³⁵ (V tomto dopisu se Hašek vyznává i ze svého poklesku z mládí při toulkách na Kopaninách u Myjavy: „Věř mně miláčku, měl jsem rád jen Tebe, Jarmilo, a mám rád jen Tebe, miluji Tě a nikdy jsem žádnou ženu nemiloval, ani tu cikánku ani tu Maryšku...“¹³⁶ Jak je známo, tento Haškův milostný román se však neobešel bez zdravotních následků.)

Jarmila Mayerová Haškovi všechny jeho poklesky vždy odpustila. Měla pro jeho skutky a chování zvláštní pochopení. Dokonce byla jedním z lidí, kteří mu půjčovali peníze. (V několika dopisech můžeme číst omluvy Haška za to, že nedokázal Jarmile Mayerové vrátit celý obnos peněz, který si od ní půjčil: „Můj miláčku! Nezlob se na mně, že jsem víc nesehnal. Lítal jsem ještě po vícero místech, než jsem myslel, že polítám a než Tys mně psala. Až jsem se nastudil a přece víc jsem nesehnal než 11 zlatých a to ještě 5 zl. je od sl. Máni.“¹³⁷)

Po návratu z Libáně se Jarmila Mayerová dále stýkala s Haškem. Hašek v této době pracoval v řadě redakcí, například ve Světe zvířat. Během následujícího roku, tedy během roku 1909, Hašek začal soustavně pracovat a získal tím pravidelné příjmy.

Z období po návratu Jarmily Mayerové z Libáně do Prahy se nedochovala žádná korespondence, což lze přisoudit tomu, že se dvojice scházela osobně. Změna nastala opět v létě roku 1909. Tentokrát odjela Jarmila Mayerová na pobyt ke své sestře Mileně a k jejímu manželovi do Přerova již na začátku června.

¹³⁵ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 11. 7. 1908.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž, s. d.

Odloučení dvojice opět snášela hůře Jarmila Mayerová. V dopisech si Jaroslavu Haškovi často stěžovala, že jí neodepisuje na dopisy: „Je mi tolik, tolik líto, že jsem teprve jedno psaníčko od Tebe dostala, můj miloušku. Snad mně už nemáš rád nebo si myslíš, že se mi málo po Tobě nestýská?“¹³⁸ V dopisech z Přerova se ukazuje, že Jarmila Mayerová znala důvěrně Haškovu povahu a dokázala probudit jeho zájem o svou osobu a patrně v něm vzbudit nepříjemné emoce: „Proč Ty mne tak chceš potrápit, Mít'o? Anebo mám napsat tomu inženýrovi, aby si pro mne přijel, že už Ty o mně nechceš nic slyšet? Taky je odtud vidět krásně Helfštýn a tam mne měl taky kdosi rád a jaktě by mne rád přijel potěšit, kdybys Ty byl pořád na mne tak zlý a nic mi nepsal.“¹³⁹ V jiném dopisu, který píše Hašek do Přerova, můžeme číst: „Prosím Tě velice, vysvětli mně, jak to vlastně bylo s tou hubičkou a s tou větou: ‚však jsem tady taky aj s chlapcama vykládala a pěkní synečci to byli, pravda, ba jeden chcel, abych ho líbala ale keď sem mu pravila, že už mám chlapce v Praze, odprosil mne.“¹⁴⁰ Tyto nářky, které Jarmila Mayerová psala Jaroslavu Haškovi, můžeme však interpretovat tak, že měly sloužit, jak již bylo řečeno, pouze k probuzení Haškova zájmu a že obsah těchto nářek nebyl brán příliš vážně – to ukazuje povahu Jarmily Mayerové, která se podobnými žerty patrně velmi dobře bavila.

Její jemný smysl pro humor naznačují následné odpovědi na poněkud rozhořčené Haškovy dopisy. Text dopisu Haškovi z 16. června 1909 přepsala v diagonálním směru větou: „Pořid' hodně šťastně psaníčko, aby se už na mne nehněval a měl mně rád můj Mit'ouška.“¹⁴¹ Jarmila Mayerová dobře věděla, jak Jaroslava Haška rozhněvat a jak ho zase udobřit. Avšak často musela vysvětlovat, jak své nářky vůbec myslela, jelikož na Haškovu žárlivost zapůsobila její psaní až příliš: „Mit'oušku, jak Ty můžeš žárlit na takových několik nevinných hubiček někde pod Helfštýnem a nechápat, že chci, abys mne věrně ujišťoval o svojí lásce, nechápat, jak se o Tebe bojím, když vím všechno o té Maryšce, o té mladé paní, o té cikánce a když se pořád třesu, že to snad není všechno?“¹⁴²

¹³⁸ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence přijatá: Hašková (Mayerová) Jarmila Haškovi Jaroslavu*, č. inv. 88–103, 10. 6. 1908.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 149–161, 4. 7. 1909.

¹⁴¹ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence přijatá: Hašková (Mayerová) Jarmila Haškovi Jaroslavu*, č. inv. 88–103, 16. 6. 1909.

¹⁴² Tamtéž.

Z dopisů Jarmily Mayerové z Přerova se nedozvídáme pouze o vývoji vztahu s Jaroslavem Haškem, ale dozvídáme se, jak Jarmila Mayerová trávila čas v Přerově u sestry. Jarmila Mayerová chodila v Přerově hrát kuželky,¹⁴³ chodila se svou sestrou na návštěvy, sestru doprovázela i na hodinu klavíru, jezdily na výlet (Haškovi psala o plánovaném výletu na Hostýn). Psala Haškovi i o psu, kterého její sestra a švagr měli. V Přerově byla spokojená, jelikož bydlela nedaleko lesa a parku, pouze se jí nelíbilo, že na nádraží je to daleko, a proto doručit dopis do Prahy trvalo někdy i pět dní, což omezovalo její kontakt s Haškem.

V Přerově se Jarmila Mayerová setkala se svojí přítelkyní z dětství, o níž Haškovi psala z toho důvodu, že se bude vdávat za muže, kterého jí rodiče nejprve zakazovali, v čemž Jarmila vidí bezpochyby paralelu k jejich vztahu.¹⁴⁴ V témže dopisu líčí Haškovi, jak se těší, až budou spolu žít sami a nikdo jim nebude moci do jejich vztahu mluvit: „Miřunko, musíme už to nějak udělat, abychom se mohli přece jen na podzim vzít.“¹⁴⁵ Mayerová nabádá Haška, aby došel za jejím otcem do Březinovy kavárny a promluvil si s ním o jejich sňatku. K tomuto činu ho pobízela v několika dopisech: „Máničko, jdi k tatínkovi, chci být už brzičko paní Hašková a ráda bych, abys to s tatínkem vyřídil, dokud jsem venku, protože, až budu doma, měla bych strach, nehněvej se, ale já bych měla jistě strach.“¹⁴⁶

Jarmila Mayerová si velmi detailně představovala a v dopisech líčila, jak šťastné a spokojené bude jejich společné soužití s Jaroslavem Haškem: „Budu Tě dobře opatrovat, a uvidíš, že budeš jako ze škatulky, tak, jak já to mám ráda. Ostříhaný vzadu, oholený vzadu, světlou vestu, hedvábnou kravatu, nažehlené šaty a nastrojenou ženu a to budu já. A vařit budu... Já ti za to budu pomáhat zase Tvoji práci a někdy večer budeš psát Ty u psacího stolku, já u stolu velkého a budeme psát humoresky o mladých lidech v líbáncích. A někdy půjdeme spolu do hostince, někam, kam chodíš rád, mezi kamarády, a někdy do divadla a někdy na promenádu. A pořád se budeme mít rádi a nebudeme se hádat.“¹⁴⁷ Je známo, na kolik se splnila její idealizovaná představa.

¹⁴³ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence přijatá: Hašková (Mayerová) Jarmila Haškovi Jaroslavu*, č. inv. 88–103, 16. 6. 1909.

¹⁴⁴ Tamtéž, 6. 7. 1909.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž, 28. 7. 1909.

¹⁴⁷ Tamtéž.

Za nepřítomnosti Jarmily Mayerové v Praze Haška navštěvoval její bratr Vladimír, o čemž Hašek Jarmile psal, že nenavštěvuje ani tak jeho, jako se spíše chodil dívat na psy, s nimiž Hašek v této době obchodoval.¹⁴⁸

Po Vladimíru Mayerovi kontaktovala Haška i matka Jarmily Mayerové. Prosila Haška, aby Jarmilu přesvědčil, aby v Přerově zůstala ještě o týden déle. To jí Hašek slíbil a v dopise z 10. srpna s matčíným přáním Jarmilu seznámil.¹⁴⁹ V létě roku 1909 se tedy postoj Mayerových k Haškovi začal postupně proměňovat. Dne 16. srpna píše Hašek dopis Jarmile do Přerova, v němž přikládá dopis, jež obdržel od Josefy Mayerové, v němž mu píše, že není potřeba, aby si domlouvali schůzku, ale že může přijít k nim domů: „K přání Vašemu za určení doby a místa k rozhovoru uvádím že nejní podobných obřadných ustanovení třeba, neboť jest Vám dům náš otevřen vždy a Vaše společnost milá vždy a všudy.“¹⁵⁰ Hašek téměř bezprostředně po obdržení dopisu od Josefy Mayerové rodinu Mayerovu navštívil, a to v neděli 15. srpna. Průběh návštěvy u Mayerových líčil Hašek v dopise Jarmile: „Mé nové šaty a vše nové na mně učinilo nevypsitelný dojem pořádného člověka. Výborně jsem se bavil. Přinesla mně Tvá matinka čaj a koláče, pak jsem šel do Riegrových sadů s Tvým tatínkem.“¹⁵¹ Na této schůzce otec Jarmily Mayerové Josef Mayer svolil ke sňatku jeho dcery s literátem Haškem.

Když se Jarmila dozvěděla tuto pro ni radostnou zprávu, odpověděla Haškovi: „Napiš mi to ještě, ještě alespoň stokrát, Miňuličko, abych tomu věřila, že konečně můžeme každému říkat ,my jsme ženich a nevěsta.““¹⁵² I přes tuto novinu zůstala Jarmila nadále u své sestry Mileny, Jaroslavu Haškovi odepisuje z Olomouce, tudíž obdržela tuto novinu se zpožděním šesti dnů. Prosí Haška, aby se přimluvil u jejich rodičů, aby se již mohla vrátit do Prahy. Jarmila si začala okamžitě plánovat, jak proběhne svatba a jak bude vypadat jejich budoucí soužití – zdali bude svatba ještě na podzim roku 1909, nebo až na jaře roku následujícího – začala připravovat výbavu, řešila, kde budou bydlet.¹⁵³

¹⁴⁸ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 149–161, 27. 7. 1909.

¹⁴⁹ Tamtéž, 10. 8. 1909.

¹⁵⁰ Tamtéž, 16. 8. 1909.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence přijatá: Hašková (Mayerová) Jarmila Haškovi Jaroslavu*, č. inv. 88–103, 22. 8. 1909.

¹⁵³ Tamtéž.

Jak již bylo řečeno, Mayerovi byli katolického vyznání, a tak bylo považováno za samozřejmé, že se Jarmila Mayerová bude vdávat v kostele. V tomto ohledu ovšem nastal problém, jelikož Hašek nebyl věřící, a tak ho Jarmila nabádala a přesvědčovala, aby tuto situaci začal co nejdříve řešit, aby nebyla jejich svatba v ohrožení: „Mit’uličko, napiš mi, jak to uděláš s tím vstoupením do církve a jestli jsi už k tomu udělal nějaké kroky. Aby jsme kvůli tomu nemusili třeba pak svatbu odkládat. A vůbec jsi mi nenapsal, kdy by mne naši mohli vdávat.“¹⁵⁴ Dále ho pobízela k tomu, aby spořil, jelikož je budou čekat větší výdaje a obávala se Haškova rozhazování. Jarmila Mayerová se vrátila z Přerova do Prahy patrně 28. srpna.

Hašek se kvůli sňatku s Jarmilou Mayerovou nechal pokřtít. Jejich sňatku tedy už nic nebránilo, avšak v roce 1909 se snoubenci vzít nestihli, jak si plánovala Jarmila Mayerová v dopisech svému budoucímu manželovi.

Jarmila Mayerová vstoupila do manželství s Jaroslavem Haškem až na jaře následujícího roku, a to dne 23. května 1910. Obřad se uskutečnil v kostele, v němž byla Jarmila Mayerová nejenom pokřtěná, ale kde se uskutečnilo i její první svaté přijímání, tedy v kostele sv. Ludmily.¹⁵⁵ Jaroslavu Haškovi bylo v době jejich sňatku dvacet sedm let a Jarmile Mayerové dvacet dva let. Jelikož byla zletilost až do roku 1919 stanovena na dvacet čtyři let, musel otec Jarmily Mayerové povolit sňatek své nezletilé dcery. Svědkem Jarmily Mayerové byl při sňatku její nejstarší bratr, architekt Josef Mayer.¹⁵⁶ Svatba nebyla nijak velkolepá, proběhla pouze v kruhu rodiny a nejbližších přátel.

Ještě téhož dne odjeli novomanželé do Motola za účelem „svatební cesty“. Z tohoto výletu poslali novomanželé Mayerovým pohlednici s pozdravem. Na pohlednici připsala Jarmila Hašková vtipné rozloučení: „Na rozvod prozatím nepřemýšlíme. Líbá Vás všechny Vaše Jarmila Hašková.“¹⁵⁷

¹⁵⁴ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence přijatá: Hašková (Mayerová) Jarmila Haškovi Jaroslavu*, č. inv. 88–103, 22. 8. 1909.

¹⁵⁵ Archiv hlavního města Prahy, Matriky, *Matrika sňatků – kostel sv. Ludmily (Vinohrady)*, VIN O11, 1909–1911. [online]
Dostupné z WWW: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=35F9846ABF044C84AFFF3A52F4C2A6F3&scan=259#scan259> [cit. 17. 10. 2018].

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Mayerovi Josefu*, č. inv. 207–208, 23. 5. 1910.

Po svatbě spolu Haškovi žili v domě na Klamovce – jednalo se o nově zbudovaný dvojpokojový byt a zařízení do něj opatřili své dceři Mayerovi. Na návštěvu u novomanželů Haškových vzpomínala také přítelkyně Vilma Warausová: „U truhláře Maříka na Riegrově nábřeží objednali Mayerovi nábytek do dvou pokojů. Kuchyni bílou, ložnici z kanadské břízy s mosazným proužkem a pánský pokoj z černého mořeného dubu a proužky měděný. Nábytek krásný a důkladný... Vše až k záclonám a kobercům bylo vkusné a pěkné.“¹⁵⁸ Warausová vzpomíná, jak si manželé Haškovi oba užívali obdivu bytu od svých návštěv. Ze vzpomínek Vilmy Warausové se dozvídáme, že po sňatku s Jaroslavem Haškem se kromě několika návštěv přestala Jarmila Hašková stýkat se svými přítelkyněmi a starala se spíše o svou domácnost.¹⁵⁹ (Warausová se znovu setkala s Jarmilou Haškovou, když ji Jarmila Hašková v průběhu roku 1911 vyhledala, aby společně navštívily nemocnou bývalou spolužačku Mánu Bubelovou, která umírala v nemocnici na tuberkulózu.¹⁶⁰)

Dle slov Václava Mengera Hašek sňatkem zvažněl, což připadalo jeho známým úsměvné. Hašek si pro přátele vymyslel historku o satební smlouvě, jejímž podpisem mu bylo slíbeno po roce manželství 70 tisíc korun, avšak musel se též vzdát alkoholu a každý den napsat dvě povídky. Přátelé této smyšlenky o těžkostech v manželství věřili.¹⁶¹

Šťastné manželství však netrvalo dlouho. Hašek v roce 1911 přišel o místo ve Světě zvířat – důvody byly takové, že poškodil důvěryhodnost periodika, jelikož si při redigování časopisu a ve svých příspěvcích vymýšlel názvy zvířat. Docházelo k polemikám s přírodovědeckými časopisy, které upozorňovaly na Haškovu mystifikaci.¹⁶²

Přestože byl Hašek propuštěn ze svého nejvýdělečnějšího místa, získal nové místo v redakci *Českého slova* jako stálý přispěvatel, a tak si udržel jistý životní standard. Zároveň v roce 1911 došlo k většímu nárůstu jeho literární činnosti. Avšak již v této době se objevily rozpory mezi manžely.¹⁶³ Warausová vzpomíná, že se po několika měsících

¹⁵⁸ Warausová, 1965, s. 50–51.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 52.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 53.

¹⁶¹ Menger, 1935, s. 228.

¹⁶² Pytlík, 1982, s. 140.

¹⁶³ Ančák, 1953, s. 63.

od návštěvy u Haškových dozvěděla od přítelkyně, která bydlela v jejich sousedství, že byt manželů Haškových je nabízen k pronájmu.¹⁶⁴

Představy Jarmily Haškové o manželství se patrně lišily od představ Jaroslava Haška. Hašek se necítil v manželství dobře, Jarmila Hašková si představovala, že se Hašek v manželství usadí, avšak ten nepřestal být bohémem. Zdena Ančík odůvodňuje první rozkol v manželství tím, že se Jarmila Hašková nesmířila s tím, že se Hašek nenechal manželstvím upoutat, především jí pak vadili jeho přátelé, s nimiž se často scházel. Jarmila proto od Haška odešla a vrátila se k rodičům.¹⁶⁵

Vilma Warausová však zmiňuje, jak celou situaci líčila sama Jarmila Mayerová. Po propuštění Haška ze Světa zvířat, neměli Haškovi dostatek finančních prostředků, aby si mohli nadále dovolit bydlet v bytě na Klamovce. Mayerovi jim pronajali jiný byt, tentokrát ve Vršovicích. Jednalo se o byt v domě, kde bydlela teta Jarmily Mayerové – Mayerovi tam nechali převézt veškerý nábytek z Klamovky. Rodiče na ni opět naléhali, aby přerušila styky s Haškem, na což přistoupila a přistěhovala se na krátkou dobu k rodičům.¹⁶⁶

V roce 1911 ovlivnila dvojici taktéž Haškova hospitalizace v Ústavu pro choromyslné v Praze-II, kam nastoupil 9. února 1911 a odkud byl propuštěn 27. února 1911. V léčebně strávil devatenáct dní.¹⁶⁷ Hašek byl umístěn do ústavu jako domnělý sebevrah. Interpretace důvodu hospitalizace v ústavu pro choromyslné se opět liší – Hašek byl zadržen policií, když se v noci nakláněl z mostu – některé interpretace tvrdí, že neunesl tíhu manželského svazku a o sebevraždu se opravdu pokusil, další interpretace, například ta Zdeny Ančíka, pracují s předpokladem, že se jednalo pouze o jeden z Haškových žertů.¹⁶⁸ O události, tedy o pokusu Haška o sebevraždu informoval i dobový tisk.

Po umístění Haška do psychiatrické léčebny se Jarmila Hašková znovu uchýlila zpět ke svým rodičům. Jarmila Hašková však zaplatila finanční výlohy za ošetření svého manžela v Ústavu pro choromyslné. Částka za jeden den v ústavu pro choromyslné činila

¹⁶⁴ Ančík, 1953, s. 52.

¹⁶⁵ Tamtéž, 63–64.

¹⁶⁶ Warausová, 1965, s. 64.

¹⁶⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Výkaz ošetřovacích výloh za Jaroslava Haška z Ústavu pro choromyslné v Praze*, č. inv. 316–317, 7. 3. 1911.

¹⁶⁸ Ančík, 1953, s. 64.

2 koruny – Jarmila Hašková za dobu, kterou její manžel strávil v ústavu, zaplatila 38 tehdejších korun.¹⁶⁹

Pobyt u Mayerových a rozkol mezi manžely netrval dlouho. Když byl Hašek z psychiatrické léčebny propuštěn, začala se s ním jeho manželka znovu vídat. Následně, ještě v roce 1911, se k němu přistěhovala zpět do vršovického bytu na Palackého třídě číslo popisné 363.¹⁷⁰

V téže době proběhlo další setkání Haškové s Warausovou náhodou při cestě ve Vršovicích, kde Jarmila Hašková se svým manželem bydlela. Warausová popisovala nový byt Haškových jako zcela protikladný od útulného a dobře zařízeného bytu na Klamovce: „Bylo mi divné, že se ocitli ve Vršovicích, a ještě divnější, když mne Jarmila zavedla do starého činžáku v postranní ulici. Otevřela dveře z chodby rovnou do kuchyně. Žádná předsíň, koupelna, nijaký komfort. A v kuchyni bílý nábytek, nějaký kus ložnice z kanadské břízy, bylo to naskládané na sobě až ke stropu. Za kuchyní šerá podlouhlá místnost a v ní pomíchán pánský pokoj z mořeného dubu s ložnicí. Nebyl to byt, ale skladiště nábytku.“¹⁷¹

Jaroslav Hašek si v témže roce založil svou živnost na obchod se psy. Tato živnost však není psána na jeho jméno, ale na jméno jeho manželky, Jarmily Haškové.¹⁷² Jarmila Hašková mu pravděpodobně pomáhala i s jeho literární činností a podílela se například na sepsání dějin jeho recesistického spolku. Publikace nesla název *Politické a sociální dějiny Strany mírného pokroku v mezích zákona*.

Po znovushledání manželů je opět čekalo šťastnější období jejich vztahu. V druhé polovině roku 1911 Jarmila Hašková otěhotněla. Dne 20. dubna 1912 se manželům Haškovým narodil syn Richard.¹⁷³ V den porodu Jarmily Haškové zaslal Jaroslav Hašek dopis Josefě Mayerové, ve kterém jí oznamoval příchod jejího vnuka na svět: „V půldruhé ráno v noci přišly na Jarmilku bolesti. Bába říká, že večer vy budete babičkou. Sešedivěl jsem z toho. Prosím Vás přitom, byste mně laskavě půjčila do pondělka asi 15 zl. Já totiž

¹⁶⁹ LA PNP, Hašková Jarmila, os. doklady: Výkaz ošetřovacích výloh za Jaroslava Haška z Ústavu pro choromyslné v Praze, č. inv. 316–317, 7. 3. 1911.

¹⁷⁰ Národní archiv, Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, Hašek Jarmila, sign. hašek jarmila 1883, s. d.

¹⁷¹ Warausová, 1965, s. 54.

¹⁷² Ančík, 1953, s. 64.

¹⁷³ LA PNP, Hašková Jarmila, os. doklady – rodina: Domovský list Richarda Haška, č. inv. 351, 7. 6. 1928

ještě od Tučka peníze nedostal, poněvadž jsem smlouvu dosud nepodepsal, ježto mne chce okrást. Předali jsme celou záležitost advokátovi Dr. Papouškovi a ten mně sám peníze od Turka obstará.“¹⁷⁴ Manželé Haškovi měli tedy finanční potíže i v době příchodu jejich syna na svět.

Není nijak překvapivé, že Haškovi pojmenovali svého syna Richard. Jak již bylo zmíněno, dívčím ideálem Jarmily Haškové byl vždy Richard Lví srdce, a proto používala pro oslovování Haška přezdívku Grýša. Když se jí narodil syn, bylo zcela jasné, že dostane právě jméno Richard.

I když byl Hašek narozením syna nadšen, spokojenost v teď již tříčlenné rodině Haškových netrvala dlouho. Mayerovi, kteří doufali, že se po narození syna Hašek usadí, k němu opět přistupovali smířlivě. Chtěli pravděpodobně zajistit pro svou dceru a jejího manžela a dítě lepší bydlení. Znovu se však projevila Haškova dobrodružná povaha, a tak se situace vyvinula jinak. Jak vzpomíná Jarmila Warausová, po narození Richarda Haška navštívili Mayerovi svou dceru a novorozeného vnuka u nich v bytě. Hašek odešel do hospody pro džbán piva na pohoštění návštěvy, avšak z této pochůzky se delší dobu nevracel. Rodiče s dcerou čekali na jeho návrat, a když se nevrátil ani za dva dny, odvezli rodiče Jarmilu Haškovou i se synem Richardem k sobě domů.¹⁷⁵

Václav Menger líčí odchod Jarmily Haškové se synem od Haška jinak – po narození syna Richarda, šel Hašek koupit kočárek, při této příležitosti se zastavil v různých restauračních zařízeních, aby sdělil svým známým radostnou novinu. Když se po několika dnech vrátil domů, byla již Jarmila Hašková i se synem pryč.¹⁷⁶

Obdobně poslední zklamání, jehož se Hašek na své ženě dopustil a jež vedlo k definitivnímu rozkolu manželství, popisuje i Emil Artur Longen. Longen zmiňuje, že příhoda s kočárkem nebyla tím nejhorším, co Hašek provedl – Hašek měl bez vědomí Jarmily vzít jejich syna do kavárny, kde ho zapomněl, a následně odešel do jiného

¹⁷⁴LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Mayerové Josefíně*, č. inv. 209–210, 19./20. 4. 1912.

¹⁷⁵ Warausová, 1965, s. 57–56.

Zdena Ančík ve své publikaci o Životě Jaroslava Haška tvrdí, že Jarmila Hašková odchází k rodičům až v červnu, nikoli bezprostředně po narození syna. (Ančík, 1953, s. 67.) V pramenech nenalézáme přesný údaj o datu, kdy se Jarmila Hašková odstěhovala k rodičům – ohlašovací lístek z roku 1916 uvádí, že se do bytu k rodičům nastěhovala 14. května 1912, avšak zdali je toto datum přesné, nemůžeme zcela jistě potvrdit. (LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Ohlašovací lístek do podnájmu u J. Mayera*, č. inv. 319, 1916.)

¹⁷⁶ Menger, 1935, s. 234.

podniku. Richarda odnesl domů k Jarmile Haškové kavárník. Hašek začal svého syna hledat až po třech dnech.¹⁷⁷

Hašek směl Jarmilu a syna u Mayerových navštěvovat, avšak brzy s ním Jarmila přerušila kontakt. Hašek se vrátil ke svému dřívějšímu způsobu života. Dvojice se nadále nestýkala. Longen uvádí, že Hašek nejevil zájem ani o syna, raději se věnoval pochybným toulkám mimo Prahu.¹⁷⁸ Vypuknutí první světové války rovněž napomohlo k přerušení kontaktů mezi manžely. Jarmila Hašková se několik let domnívala, že Jaroslav Hašek během světové války zemřel.

2.3 Zpátky u rodičů

Jarmila Hašková se po rozchodu s Jaroslavem Haškem vrátila i se synem do bytu svých rodičů. Mayerovi však již v této době nebydleli na Královských Vinohradech, ale obývali byt v Dejvicích 291.¹⁷⁹ Hašková žila v bytě u rodičů až do své smrti v roce 1931.¹⁸⁰

Přestože Jarmila Hašková žila v odloučení od svého manžela, sňatek nebyl nikdy úředně rozveden i přesto, že rozvody v této době nebyly ničím neobvyklým. Možným důvodem, proč nedošlo k rozvodu manželů, bylo, že se jednalo o církevní sňatek. Jako další důvod pro setrvání Jarmily Haškové v manželství s Jaroslavem Haškem se jeví to, že Jarmila Hašková stále chovala ke svému manželovi hluboké city.

Jarmila Hašková, která přestěhováním k rodičům nemohla již zůstat ženou v domácnosti, podala již 17. července 1912 žádost o zaměstnání. Vybrala si místo, kde by uplatnila své znalosti a dovednosti získané studiem na obchodní škole – zažádala o práci stenografky v Obchodní a živnostenské komoře. Její žádosti bylo vyhověno a na tuto pracovní pozici byla přijata – Jarmila Hašková nastoupila do Obchodní živnostenské komory jako stenografka 1. listopadu 1912 s platem 80 korun měsíčně.¹⁸¹ Haškové se

¹⁷⁷ Longen, 2008, s. 87–91.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 55.

¹⁷⁹ Dle nového označení v roce 1916 v ulici Dejvická číslo popisné 11. (LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Ohlašovací lístek do podnájmu u J. Mayera*, č. inv. 319, 1916.)

¹⁸⁰ Národní archiv, Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, *Hašek Jarmila*, sign. hašek jarmila 1883, s. d.

¹⁸¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Doklad o přijetí za stenografku v Obchodní a živnostenské komoře*, č. inv. 318, 31. 10. 1912.

zvýšil plat až po více než roce v zaměstnání – od 1. ledna 1914 jí byl navýšen plat o deset korun, tedy její měsíční příjem činil 90 korun.¹⁸² Jen pro zajímavost, v roce 1916 byl její plat opět vyšší, tentokrát 110 korun měsíčně.¹⁸³

V září roku 1916 byla Jarmila Hašková povýšena na akcesistku II. třídy, tedy na kancelářskou úřednici. Na tuto pozici nastoupila 1. ledna 1917. Toto povýšení jí přineslo navýšení platu – Jarmila Hašková si i s odměnami ročně vydělala 1716 korun (odměna činila třicet osm procent z ročního platu).¹⁸⁴ Můžeme předpokládat, že životní úroveň Jarmily Haškové byla s jejími finančními příjmy a s příjmy rodiny Mayerových z jejich podniku vyšší, než když žila s literátem Haškem.

Jarmila Hašková začala být v této době i veřejně literárně činná. Literární aktivitě se naplno a soustavně věnovala ve 20. letech 20. století. Pouze pro představu uvedme přibližnou výši honoráře za literární práci pro noviny a časopisy. Z redakce Lidových novin bylo Jarmile Haškové za jednu črtu či povídku vypláceno okolo 100 až 150 korun československých,¹⁸⁵ časopis Čin vyplácel Jarmile Haškové přibližně 80 korun.¹⁸⁶ Výše platu za povídky se odvíjela od počtu řádků. Redakce honorovaly řádek částkou okolo 20 až 50 haléřů.

Vztahy Jarmily Haškové s rodiči byly v době, kdy pobývala u nich, opět dobré. Jarmila Hašková byla v pravidelném kontaktu se všemi členy rodiny. Vztahy v rodině obměkčil především malý Ríša. Slabost pro malého Ríšu měl obzvlášť dědeček Josef Mayer.

První světová válka nezasáhla do života Jarmily Haškové pouze tím, že byl Hašek, stále její manžel, na východní frontě po zmizení prohlášen nejprve za nezvěstného a následně za mrtvého, ale ovlivnila celou rodinu Mayerových, jelikož byl odveden Jarmilin bratr Jaroslav. Jaroslav Mayer působil jako voják v Itálii ve městě Muro Lucano, a to až do roku 1917. Z tohoto pobytu se dochovalo několik dopisů a pohlednic Jaroslava Mayera, které posílal své sestře Jarmile. V době, kdy Jaroslav pobýval v Itálii, začala

¹⁸² LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Doklady o služném z let 1913–1917*, č. inv. 5–8, 28. 11. 1913.

¹⁸³ Tamtéž, 1916.

¹⁸⁴ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Jmenování akcesistkou obchodní komory*, č. inv. 9, 15. 10. 1916.

¹⁸⁵ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá (korporace): Brno – Lidové noviny Haškové Jarmile*, č. inv. 361–364, 5. 2. 1924.

¹⁸⁶ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá (korporace): Praha – ČIN Haškové Jarmile*, č. inv. 371–372, 31. 10. 1927.

Jarmila Hašková fotografovat, což se stalo jejím koníčkem. Hlavním objektem fotografií Jarmily Haškové byl její syn Richard. Své fotografie zasílala bratrovi do Itálie: „Včera jsem zarámoval Ríšu jak je s lodičkou na nábřeží. Mám těch fotografií tolik že by se mi ani do cely nevešly – totiž je vždy vyměňuji.“¹⁸⁷

I když si Jaroslav Mayer dopisoval se všemi členy rodiny, stala se Jarmila Hašková jeho hlavním pojítkem s domovem. V dopisech Jaroslav Mayer často vyzývá sestru, ať píše častěji, aby ho informovala o dění doma: „Milá Jarmo! Napiš mi upřímně jak jest doma. Není-li snad něco co otec sám by mi nechtěl napsati, napiš Ty. Co dělá Ríša. Máš-li nějaké nové fotografie pošli je obratem. (...) Poslední co jsem obdržel jest Ríša sedící na lavičce a smějící se. Mám ji pověšenou nad postelí, jsem-li smuten (a to je skoro stále) podívám se na ni a neodolám bych se neusmál.“¹⁸⁸ Z dopisů je patrné, že i Jaroslav Mayer si svého synovce Richarda velmi oblíbil – v dopisech na něj často vzpomíná a svěruje se, že ho mrzí, že s ním nemůže trávit čas: „Já se na chlapce již těším, bohužel nevím nebude-li zatím chodit do školy než přijedu. Chodíš se s klukem již koupat, neb koupe se ještě na sucho jako dříve? Ať ho Vlád'a vezme do parády a naučí jej plavat, škoda že nejsem doma za ½ roku by z něj byl závodník.“¹⁸⁹ V dopisech se bratr Jarmily Haškové svěruje i se svými těžkostmi, které přinášela vojenská služba – nedostával služné, a tak v dopisech prosí sestru, aby mu zasílala nejenom ona, ale i celá rodina a přátelé balíčky.

2.3.1 Syn Richard

Patrně nejdůležitější osobou v životě Jarmily Haškové byl její syn Richard.

Syn Jarmily Haškové vyrůstal v láskyplném a pečujícím prostředí. I když malý Ríša neznal svého otce, pravděpodobně nijak nestrádal. Pozornost mu věnovali nejenom strýcové, ale i Jarmila Hašková, která se svým synem podnikala výlety a vymýšlela pro něj různé hry – na to vzpomíná také Vilma Warausová: „Jarmila doprávala Ríšovi různých klukovských potěšení, rozdělávání ohníčků, opékání vuřtů, koupání a táboření. Učila se kvůli němu i základy obranného tělocviku.“¹⁹⁰ V mládí churavé děvče, v dospělosti se synem podnikala různá dobrodružství. Tyto aktivity jsou poněkud

¹⁸⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Mayer Jaroslav Haškové Jarmila*, č. inv. 202–208, 13. 7. 1916.

¹⁸⁸ Tamtéž, 23. 2. 1916.

¹⁸⁹ Tamtéž, 27. 6. 1916.

¹⁹⁰ Warausová, 1965, s. 68.

překvapivé vzhledem k jejímu společenskému postavení, její výchově a dobovým zvyklostem.

Při vymýšlení aktivit pro syna uplatnila Jarmila Hašková i svou zálibu z mládí, a to divadlo. Bratr Jaroslav toto zmiňuje v jednom ze svých lístků z Itálie: „Milá Jarmo! Mnoho zdaru k Tvým divadelním představením. Strašně lituji že jsem nemoh býti 4/6. přítomen premiéře ‚Čert a Káča‘ jistě bych si byl vzal loži. Doufám, že do mého návratu nebude div. Ríšou zdemolováno a že se Tvým uměním ještě pokochám.“¹⁹¹

Vilma Warausová vzpomíná, že Hašková jezdila se synem na jachtu svých bratrů na Veslařský ostrov. Warausová dokonce s Haškovou a jejím synem jezdila na výlety.¹⁹² Ze vzpomínek Vilmy Warausové je však patrná jistá zášť a soutěživost mezi oběma kamarádkami, a to právě kvůli dětem. Vilma Warausová měla taktéž syna asi o rok mladšího, než byl Richard Hašek. Přestože chlapci byli přátelé, mezi matkami začala vznikat rivalita o to, který z chlapců je lepší. Ve vzpomínkách Warausové můžeme číst ironické poznámky: „Já věděla, že náš Ilja není génius, nebylo také po kom, byl obyčejný kluk. Neříkal světoborné moudrosti. Zato Ríša – Jarmila žasla nad jeho duchaplností. Říkala to sice zdrženlivě, ne vychloubačně a pro mne snad trapně, ale bylo vidět, jak je na něj pyšná. Co řekl, co udělal.“¹⁹³ Na jiném místě můžeme číst: „Mateřská láska je jak známo často nekritická a střízlivá Jarmila jí také propadla. Četla Ríšovi Tři mušketýry, svou oblíbenou dívčí knihu. Na tom by nebylo nic divného, ale četla mu ji v originále. Divila jsem se, že to hoch vydrží poslouchat.“¹⁹⁴ Pro Jarmilu Haškovou se stal syn stěžejním bodem jejího zájmu. Warausová tvrdí, že Jarmila Hašková si idealizovala svého syna z toho důvodu, že jí připomínal svého otce, o němž tvrdila, že měl geniálního ducha. Na druhou stranu se syn Ríša stal velkým zdrojem inspirace pro dílo Jarmily Haškové – o zážitcích s ním napsala několik povídek.

Richard Hašek projevoval výtvarný talent. Jaroslav Mayer již v roce 1916 s nadsázkou nabádal Jarmilu Haškovou, aby dala svého syna v budoucnu studovat

¹⁹¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Mayer Jaroslav Haškové Jarmila*, č. inv. 202–208, 20. 7. 1916.

¹⁹² Warausová, 1965, s. 67.

¹⁹³ Tamtéž, s. 69.

¹⁹⁴ Tamtéž.

architekturu – právě architekturou se živil i Jaroslav Mayer.¹⁹⁵ (Přestože to bylo míněno jako žert, Jaroslav Mayer toto povolání svému synovci předurčil.)

2.4 Po první světové válce

Jak již bylo naznačeno výše, život Jarmily Haškové se po odchodu od Jaroslava Haška ustálil a uklidnil. Rodina Mayerových přečkala první světovou válku, ze které se bratr Jarmily Haškové Jaroslav vrátil bez úhony. I po vzniku Československé republiky se Mayerovým dařilo finančně dobře. Mayerovi měli stále podíl v sochařské dílně, v níž se již zapojovali spíše synové Josefa Mayera než sám Mayer.

I po vzniku Československa si Jarmila Hašková udržela práci úřednice v Obchodní a živnostenské komoře v Praze. Zdálo se, že osobní život Jarmily Haškové začal mít pravidelný řád. Jarmila Hašková začíná v této době intenzivně psát a vydávat časopisecky své práce a již na počátku 20. let 20. století publikuje své povídky s pravidelností.

V roce 1920 finanční situace dovolila, aby zakoupila parcelu v Braníku. Parcelu s katastrálním číslem 576/1 zakoupila Jarmila Hašková 4. října 1920¹⁹⁶ od jistých manželů Welzových za částku 4 498 korun československých.¹⁹⁷ Jarmila Hašková parcelu využívala jako místo pro odpočinek.

Avšak již na konci roku 1920 došlo k dalšímu zvratu v životě Jarmily Haškové. Její manžel Jaroslav Hašek se v prosinci roku 1920 vrátil z Ruska. O tom, že je Hašek naživu, informovalo Právo lidu již 25. února, kdy měl tuto zprávu přinést jeden z navrátilců z Ruska.¹⁹⁸ Z Ruska se však nevrátil sám – přijela s ním i Alexandra Lvova zvaná Šura. Alexandra Lvova byla zaměstnankyně tiskárny a Hašek se s ní seznámil v Ufě. Na jaře roku 1920 Hašek uzavřel se Šurou sňatek.¹⁹⁹ Po příchodu do Československa a nutných peripetiích spojených s návratem z Ruska přesídlil se svou druhou ženou do Prahy.

¹⁹⁵ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Mayer Jaroslav Haškové Jarmila*, č. inv. č. 202–208, 20. 7. 1916.

¹⁹⁶ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Důras Václav Haškové Jarmile*, č. inv. 135–138, 5. 12. 1925.

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Pytlík, 1982, s. 267.

¹⁹⁹ Pytlík, 1982, s. 270.

Jak bezprostředně na zprávu, že se Hašek podruhé oženil, reagovala sama Jarmila Hašková, s níž Haška stále pojil manželský svazek, nevíme. Avšak je zcela jasné, že tato situace byla její osobě nepříjemná a zároveň kompromitující. Patrně očekávala jeho vysvětlení. Warausová, která v této době udržovala s Haškovou pravidelný kontakt, vzpomíná: „Jarmila čekala nějaký čas, co Hašek udělá. Když se nehlásil, napsala mu, aby jí přišel objasnit své stanovisko. Měla na to jistě plné právo, protože sama po celou dobu žila osaměle, nenavázala ani přátelství, ač by při své inteligenci jistě našla rovnocenného druhu.“²⁰⁰

I když nevíme přesně, jaké pocity vzbudil v Jarmile Haškové návrat jejího manžela i s novou družkou a můžeme se o tom domnívat pouze ze vzpomínek její blízké přítelkyně, víme, jak reagovaly tehdejší zákony. Hašek byl obviněn z bigamie. Toto obvinění bylo však následně zrušeno, patrně proto, že sňatek s Alexandrou Lvovou nebyl uznán za právoplatný.

Hašek opravdu svou první manželku kontaktoval. Jarmila Hašková začala s Jaroslavem Haškem opět udržovat osobní kontakt. V Haškově pozůstalosti nalézáme její dopisy již z ledna roku 1921. V tomto dopise žádá Jarmila Hašková svého manžela, aby jí daroval fotografii syna Richarda, kterou si Hašek přivezl z Ruska – chtěla ji na památku pro syna, aby až se v budoucnu dozví, že je Jaroslav Hašek jeho otec, si nemyslel, že na něj úplně zanevřel. Zároveň již v tomto dopise Jarmila Haškově nabízí, že pokud by měl zájem vidět svého syna, schůzku by zařídila. Nabádá Haška, aby své současné družce přiznal, že má syna. Tomuto dopisu patrně předcházela osobní schůzka, jelikož v dopise můžeme číst: „Nechtěla jsem být tak trpkou, jak jsem byla. Ale strádala se ta trpkost 8 let.“²⁰¹

Další schůzka Haškové s manželem proběhla ve středu 19. ledna 1921 u Karlova mostu.²⁰² Hašek se ve svých dopisech doznává: „Nemysli si, že jsem Tě, Jarmilko neměl rád. Miluji Tě stále. Jak se to vlastně všechno stalo, co jsi vyličila ve svém dopise jest

²⁰⁰ Warausová, 1965, s. 75.

²⁰¹ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence přijatá: Hašková (Mayerová) Jarmila Haškovi Jaroslavu*, č. inv. 88–106, 12. 1. 1921.

²⁰² Tamtéž, 19. 1. 1921.

záhadou osudů života. (...) S tím děvčetem je to strašné nedorozumění. Porad' mně co dělat.“²⁰³

Dvojice se opět scházela tajně, na zapřenou Jarmilině rodině – jako to bylo po většinu času trvání jejich vztahu. Hašková seznámila literáta i s jejich synem, údajně synovi řekla, že se jedná o redaktora z Tribuny.²⁰⁴ Jak vzpomíná Warausová, Hašková nakázala synovi Richardovi, že o těchto schůzkách nemůže nikomu vyprávět, což údajně devítiletý Ríša dodržel.²⁰⁵

Hašek Jarmilu Haškovou v dopisech seznamuje i s tím, že je předvolán k výsledku u soudu kvůli bigamii. Tento výsledek se měl uskutečnit 28. dubna 1921.²⁰⁶ Hašek přemítá v dopisech o možném trestu. Haškové toto píše nejenom proto, že k ní stále chová hlubokou důvěru a chce se svěřit blízké osobě, ale patrně ji chce připravit na společenský skandál, který by mohlo toto obvinění a následné prokázání viny způsobit. Hašek byl již v této době nemocný.

Vilma Warausová ve svých vzpomínkách píše, jak ji její přítelkyně navštívila v létě 1921 na dovolené. Syna nechala Jarmila Hašková u rodičů. Warausová byla překvapená, jak nemocně Hašek vyhlížel.²⁰⁷ Hašek se naposledy setkal se svým synem, když za ním a za Jarmilou Haškovou přijel na prázdninový pobyt. Po návratu do Prahy se vše vrátilo do starých kolejí Haškova rozmařilého způsobu života – stěhuje se z místa na místo.²⁰⁸ Warausová ve vzpomínkách uvádí, že se s Jarmilou Haškovou setkala na podzim stejného roku, kdy jí přítelkyně oznámila, že se s Haškem rozešli – důvodem k rozchodu měla být žádost Alexandry Lvové. Šura ji žádala o to, aby se přestala vídat s Haškem, jelikož je těhotná.²⁰⁹ (Nepodařilo se dohledat žádný dopis, či jinou zmínku, která by tvrzení Warausové potvrdila. O žádosti Alexandry Lvové můžeme tedy pouze spekulovat.)

Jarmila Hašková tedy ustoupila Alexandře Lvové. Hašek se následně usadil se svou družkou ve své oblíbené Lipnici. K navázání dalšího kontaktu mezi Jarmilou Haškovou

²⁰³ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové Jarmile*, č. inv. 162–173, 3. 2. 1921.

²⁰⁴ Pytlík, 1982, s. 283.

²⁰⁵ Warausová, 1965, s. 76.

²⁰⁶ LA PNP, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové Jarmile*, č. inv. 162–173, s. d.

²⁰⁷ Warausová, 1965, s. 78–80.

²⁰⁸ Pytlík, 1982, s. 283.

²⁰⁹ Warausová, 1965, s. 82.

a Jaroslavem Haškem nedošlo. Tím se však kapitola života Jarmily Haškové s názvem Jaroslav Hašek neuzavřela.

Jarmila Hašková žila svůj život dál. V srpnu roku 1922 odjela na zdravotní pobyt do zahraničí. Za tímto účelem jí byl vydán pas na cestu do všech evropských zemí a nazpátek.²¹⁰ Hašková svou zdravotní dovolenou strávila v Německu, a to v jeho severnější části. Během svého pobytu v Německu Hašková navštívila například Berlín, Lübeck či přístavní město Cuxhaven, dále i Rujánu a dánský ostrov Bornholm.²¹¹ Do Německa odjela Jarmila Hašková bez svého syna. Jarmilu během cesty po Německu doprovázel bratr Jaroslav. Malý Ríša během matčina pobytu v zahraničí pobýval s babičkou Josefou Mayerovou ve Velkém Hamru nedaleko Nemilkova u Velhartic. Richardovi v pohlednici z Rujány matka napsala: „Milý Ríšo, jeli jsme tři hodiny parníčkem a přistáli v malých barkách na nejsevernějším mysu Německa. Líbám Tebe a babičku...“²¹² Josefě Mayerové z Rujány píše: „Drahá maminko, vede se nám dobře. Jsou tu malé lázněčky, žádná malá paráda. Moře je každý den jiné a pořád se mi víc a víc líbí. Jarda tu chce zůstat, až ztloustne. Teď ho poštipali komáři, tak snad to bude brzy. Jak se vede Tobě a co Ríša? Vyříd' srdečný pozdrav všem...“²¹³

Jarmilu Haškovou očarovalo především moře. I svému otci do Prahy z Německa psala: „Milý tatínku, včera jsme viděli moře a zítra je snad uvidíme zas.“²¹⁴ Sestře Mileně psala, že musí společně Německo znovu navštívit a vzít s sebou též syna Richarda. Zdravotní dovolená v Jarmile Haškové zanechala hluboký dojem. Jarmila Hašková v následujících letech vyjela ještě na několik dalších takových pobytů.

Již na začátku roku 1923 však Jarmilu Haškovou zastihla zpráva o smrti jejího manžela Jaroslava Haška. Jaroslav Hašek zemřel 3. ledna 1923 na tuberkulózu. Tuto skutečnost sdělil, či spíše potvrdil, Jarmile Haškové Obecní úřad Kochánov: „Velečtění slečno, na vaše vzácné přání ze dne 4. t. m. sděluji Vám zdvořile, že dne 3. (třetího) ledna

²¹⁰ Národní Archiv, Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, *Žádost o cestovní pas*, sign. H 871/5 hašek, 7. 8. 1922.

²¹¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Hašková Jarmila Haškovi Richardu*, č. inv. 441–447, 1922.

²¹² Tamtéž, 17. 8. 1922.

²¹³ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Hašková Jarmila Mayerové Josefě*, č. inv. 450–452, 13. 8. 1922.

²¹⁴ Tamtéž, 17. 8. 1922.

²¹⁴ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Hašková Jarmila Mayerovi Josefu*, č. inv. neuvedeno, 11. 8. 1922.

t. r. v 9 hod. dopoledne zemřel na Lipnici u Světlé nad Sázavou pan Jaroslav Hašek, spisovatel...“²¹⁵

Nebylo vhodné, aby Jarmila Hašková jela na Haškův pohřeb do Lipnice, když zde bude přítomna Haškova družka Šura. Pohřbu se zúčastnil pouze otec Jarmily Haškové a její bratr. Na pohřbu nebyl ani Haškův syn Richard.²¹⁶

Pro Jarmilu Haškovou nebyla smrt jejího životního partnera jedinou smutnou událostí z počátku roku 1923. Dne 28. ledna 1923 zemřel otec Jarmily Haškové Josef Mayer.²¹⁷ Josef Mayer se údajně nachladil právě na pohřbu svého zetě Jaroslava Haška a v důsledku tohoto nachlazení zemřel. Josef Mayer byl zpopelněn 31. ledna 1923 v 11 hodin dopoledne.²¹⁸

Po smrti Jaroslava Haška však vyvstaly Jarmile Haškové nové problémy, a to problémy s dědictvím po zesnulém literátovi. Dědicem hmotných statků a autorských práv byl ze zákona Haškův syn, který byl v té době nezletilý. Z toho důvodu jej zastupovala právě Jarmila Hašková. Jaroslav Hašek však nechal 3. ledna 1923, v den svého úmrtí, sestavit poslední vůli, která hovořila zcela jinak. V posledním pořízení, uskutečněném za přítomnosti čtyř svědků, a to starosty obce Lipnice Josefa Raidla, ošetřujícího lékaře Ladislava Nováka a dvou obyvatelek Lipnice Terezie Špinarové a Marie Vlčkové, Hašek odkázal všechny zisky ze svých literárních prací družce Lvově Alexandře. Odkázal jí též dům s veškerým zařízením v Lipnici nad Sázavou.²¹⁹

O dědictví po zesnulém Haškovi se však přihlásili zákonní dědici, a to Jarmila Hašková zatupující svého syna Richarda. Jarmila Hašková popřela platnost poslední vůle ze 3. ledna 1923. Hašková zdůvodňovala nedůvěryhodnost poslední vůle Jaroslava Haška tím, že byl v době sepsání opilý a nebyl duševně přičetný.²²⁰ Z toho důvodu podala

²¹⁵ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Kochánov – obecní úřad Haškové Jarmile*, č. inv. 428, 1923.

²¹⁶ Warausová, 1965, s. 82.

²¹⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Úmrtí oznámení Josefa Mayera a poděkování za projevy soustrasti*, č. inv. 371–372, 1923.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 23. 4. 1923.

²²⁰ Tamtéž, 26. 5. 1923.

Alexandra Lvová, zastoupena advokátem Richardem Halíkem, na Richarda Haška a Jarmilu Haškovou žalobu.²²¹

Nutno zmínit, že dílo Jaroslava Haška, který trpěl za svého života častými existenčními obtížemi, začalo na počátku 20. let 20. století získávat na popularitě. V této době též Hašek vydal svého Švejka, který se postupně stával populárním i ve světě. Z toho důvodu lze tvrdit, že žaloba o dědictví a autorská práva po Jaroslavu Haškovi byla podána na Jarmilu Haškovou a jejího syna právě kvůli právům na Haškova Švejka. Autorská práva po Jaroslavu Haškovi byla odhadnuta na 90 tisíc korun československých.²²² Jarmile Haškové při soudním jednání o pozůstalosti po jejím manželovi pomáhal bratr Vladimír Mayer (působící jako burzovní makléř). Vladimír Mayer vystupoval v soudních jednáních jako spoluporučník nezletilého Richarda Haška.

Otázka platnosti posledního pořízení Jaroslava Haška ze dne 3. ledna 1923 se dostala až před soud. Již 10. ledna 1923 Jarmila Hašková kontaktovala Okresní soud v Německém Brodě s žádostí o informaci, v jaké fázi se jednání o pozůstalosti po zesnulém nachází. V tomto dopise žádá rovněž o zakročení proti Alexandře Lvové, která veřejně využívala jména Hašková, proti čemuž se Jarmila Hašková ohrazovala, jelikož její manželství s Jaroslavem Haškem nebylo nikdy rozvedeno. Lvova používáním tohoto příjmení přiváděla Jarmilu Haškovou do společensky nepříjemných situací: „...a slečna Lvová uvádí využíváním mého jména veřejnost v omyl, čímž mě morálně poškozuje.“²²³ V tomto dopisu označuje Alexandru Lvovu jako „utečenku z Ruska“.²²⁴ Z tohoto dopisu je patrné, jaký vztah chovala Jarmila Hašková k družce svého zesnulého muže.

Alexandra Lvova podala žalobu na Jarmilu Haškovou a jejího syna, kteří se přihlásili o dědictví po Haškovi. V soudních listinách se hovoří o hodnotě předmětu sporu oceněné na 5 tisíc korun československých.²²⁵ Svědkové, kteří přihlíželi sepsání závěti, popřeli tvrzení Jarmily Haškové, že by byl Hašek při sepisování tohoto dokumentu opilý.

²²¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 23. 4. 1923.

²²² Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, Okresní soud Německý Brod, *Spisy o pozůstalosti po Jaroslavu Haškovi*, sign. 344/23, 2. 1. 1924.

²²³ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Německý Brod – okresní soud (koncept)*, č. inv. 60, 10. 1. 1923.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 30. 8. 1923.

Ošetřující lékař, jemuž Hašek diktoval své poslední pořízení, podal jako důkaz o přičetnosti spisovatele informaci, že Hašek opravil v textu ještě dvě pravopisné chyby.²²⁶ Soud ověřil, že podpis pod poslední vůlí je psán pevnou a jistou rukou, což potvrdil i soudní znalec, lékař Karel Pross.²²⁷ To stačilo, aby Okresní soud v Německém Brodě 26. května 1923 rozhodl o platnosti sporného posledního pořízení. Po odvolání Jarmily Haškové vůči tomuto rozsudku potvrdil rozhodnutí Okresního soudu v Německém Brodě i Krajský soud v Kutné Hoře konaný 30. srpna 1923. Jarmila Hašková připadlo zaplatit útraty z těchto soudních řízení.²²⁸ Soud se vyhranil i proti dokládání Haškovy nesvéprávnosti při podpisu posledního pořízení jeho pobytem v Ústavu pro choromyslné v roce 1911 (Jarmila Hašková dokonce přiložila jako důkaz chorobopis) – soud rozhodnutí odůvodnil se slovy, že se Hašek do ústavu dostal v důsledku opileckého výstřelku a od nešťastného incidentu uplynulo dvanáct let. Jarmila Hašková se proti rozsudkům nadále odvolávala.

Další problém nastal, když Richard Hašek vstoupil na jaře 1923 jako přispívající člen do Syndikátu československých spisovatelů a hudebních skladatelů po svém otci. Richard byl přijat do Syndikátu za předpokladu, že podědí po svém zesnulém otci autorská práva. Jelikož dědictví vlastnických práv bylo teprve v jednání, členství Richarda Haška v Syndikátu řešil opět soud. Okresní soud v Německém Brodě prohlásil členství Richarda Haška za neplatné, proti čemuž se Jarmila Hašková jménem svého syna odvolala a tomuto odvolání Krajský soud v Kutné Hoře vyhověl a nařídil okresnímu soudu věc znovu prošetřit.²²⁹

Jarmila Hašková se pokoušela dostat celou záležitost sporné poslední vůle a dědictví po zesnulém Haškovi před nejvyšší soud, kam podala odvolání, které dokládala tezí, že ani Okresní soud v Německém Brodě, ani Krajský soud v Kutné Hoře nepracoval s posudkem znalce psychiatrie, ale pouze se zprávou ošetřujícího lékaře, který nebyl odborníkem v této oblasti.²³⁰ Její odvolání posuzoval Nejvyšší soud 22. ledna 1924

LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 26. 5. 1923.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Tamtéž, 11. 10. 1923.

²²⁹ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence cizí: Kutná Hora – Krajský soud, Německý Brod – Okresnímu soudu*, č. inv. 513, 6. 6. 1923.

²³⁰ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 21. 2. 1924.

a rozhodl opět v neprospěch žalované Jarmily Haškové. Nejvyšší soud prohlásil, že v této záležitosti neměl soud povinnost přizvat lékaře specialistu. Zároveň soud opodstatnil své rozhodnutí tím, že žalovaná, pokud nepovažovala přizvaného lékaře za kvalifikovaného, měla podat tuto námitku již při prvních jednáních ohledně platnosti závěti Jaroslava Haška.²³¹

Protáhlá řízení ohledně dědických práv však působila obtíže též žalobkyni Alexandře Lvové. Ta kontaktovala prostřednictvím advokáta dr. Halíka advokáta Jarmily Haškové, aby Haškovou jejím jménem požádal o povolení, aby si Lvová mohla z pozůstalosti po Haškovi odebrat jistý peněžní obnos na výživu, i když spor ohledně pozůstalosti ještě vyřešen nebyl. Alexandra Lvová trpěla v Lipnici existenčními problémy. Svou prosbu odůvodnila tím, že musí žít z úvěrů, které velmi těžko i s ostatními úvěry splácí. Právník Lvové se odvolával na to, že Jaroslav Hašek chtěl svou družku zabezpečit, a tak by Hašková měla její žádosti vyhovět.²³²

Jarmile Haškové se nepodařilo vydobýt synovi výhradní právo na dílo jeho otce. O podíl na autorských právech se Richard Hašek nadále dělil s literátovou družkou Alexandrou Lvovou.

Jelikož se Richard Hašek, jak již bylo řečeno, přihlásil jako zákonný dědic po Jaroslavu Haškovi, kromě majetku podědil i osobní dluhy Jaroslava Haška. Již v roce 1923 se na Jarmilu Haškovou začali obracet prostřednictvím soudu věřitelé, kteří chtěli uhradit pohledávky po zesnulém literátovi.

Již v roce 1923 se začali ozývat poškození řemeslníci z Lipnice nad Sázavou. Zpravidla se jednalo o neuhrazené zakázky. Jednalo se například o dluh ve výši 250 korun u místního krejčího Antonína Kubička, který vyhotovil Haškovi v listopadu 1922 oblek, jež Hašek celý nezaplatil.²³³ Podobným případem byl dluh u obuvníka Antonína Krupičky, taktéž z Lipnice nad Sázavou, který soudně vymáhal po Jarmile Haškové a jejím synovi částku 974 korun za neuhrazenou zakázku na obuv,²³⁴ či případ dělníka

²³¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 21. 2. 1924.

²³² LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Klouda Antonín (advokátní kancelář) Haškové Jarmile*, č. inv. 391–407, 2. 7. 1923.

²³³ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 12. 6. 1923.

²³⁴ Tamtéž, 15. 6. 1923.

Klimenta Štěpánka, jenž vymáhal dlužnou částku 472 korun za své služby u Haška jako písař.²³⁵ Všechny tyto případy byly projednávány u Okresního soudu v Německém Brodě. Jarmila Hašková odmítla uhradit dluhy po zesnulém manželovi. Soud však nařídil Haškové požadované částky zaplatit i s pětiprocentním úrokem.

U Okresního soudu v Německém Brodě se řešil taktéž Haškův dluh u Živnostenské záložny v Ledči nad Sázavou. Jednalo se o dluh za přestavbu a úpravu Haškova domku v Lipnici, na což si spisovatel u záložny vypůjčil finanční obnos, který již žalující straně neuhradil. Krajský soud v Kutné Hoře 17. října 1923 nařídil, že jsou pozůstalí po Jaroslavu Haškovi, tedy Richard Hašek v zastoupení své matky Jarmily, povinni uhradit dlužnou částku přesahující 20 tisíc korun československých a úroky. Okresní soud v Německém Brodě pak nařídil exekuci vkladních knížek patřících zesnulému Jaroslavu Haškovi.²³⁶ Okresní soud v Německém Brodě též nařídil zabavení pohledávky ve výši 25 tisíc korun československých u nakladatele Adolfa Synka, jež dle zákona příslušela Jarmile Haškové a jejímu synovi.²³⁷

Hašková měla uhradit pohledávku Živnostenské záložně v Ledči nad Sázavou dle nařízení soudu do 7. prosince 1923, avšak její advokát JUDr. Antonín Klouda požádal o odložení tohoto data na 31. prosinec 1923, aby dlužníci stihli shromáždit uvedenou částku,²³⁸ ovšem jejich žádost byla zamítnuta, poněvadž se jednalo o zabavení peněžní hotovosti, která nebyla dosud v přímém vlastnictví Jarmily Haškové a jejího syna, proto nehrozilo, že by jim byla způsobena újma či se dostali do existenčních obtíží.²³⁹ Klouda se jménem Haškové znovu pokoušel proti rozhodnutí odvolat, čemuž bylo vyhověno u Krajského soudu v Kutné Hoře.²⁴⁰ Jarmila Hašková hradila i veškeré náklady za soudní řízení a úřední korespondenci vedenou okolo těchto sporů.

Dalšími, kdo požadovali po Jarmile Haškové zaplatit dluhy po Jaroslavu Haškovi byli například Bohumil Havel, obchodník z Lipnice,²⁴¹ Alexandr Inwald, hostinský

²³⁵ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 12. 6. 1923.

²³⁶ SOkA Havlíčkův Brod, Okresní soud Německý Brod, *Spisy o pozůstalosti po Jaroslavu Haškovi*, sign. 344/23, 20. 11. 1923.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Tamtéž, 25. 11. 1923.

²³⁹ Tamtéž, 28. 11. 1923.

²⁴⁰ Tamtéž, 16. 12. 1923.

²⁴¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 11. 2. 1924.

v Lipnici,²⁴² nebo Josef Novotný, truhlář v Lipnici.²⁴³ Pohledávky věřitelů se i s úroky šplhaly do tisíců korun. Jarmila Hašková stále odmítala pohledávky uhradit, a tak soud nařídil v těchto případech o vyřízení pohledávek z finančního obnosu, který náležel Jarmile Haškové a jejímu synovi u nakladatele Synka. I když se Jarmila Hašková proti rozsudkům nařizujícím dlužné částky věřitelům uhradit stále znovu odvolávala, nejvyšší soud vždy potvrdil rozhodnutí okresního a krajského soudu, a tak Jarmila Hašková byla povinna uhradit nejenom veškeré pohledávky, ale i náklady spojené se soudním řízením.

Je poněkud absurdní, že soud nechtěl uznat výhradní zákonné právo Richarda Haška a jeho zákonné zástupkyně Jarmily Haškové na pozůstalost po Jaroslavu Haškovi a zároveň tentýž soud nařídil Jarmile Haškové uhradit veškeré dluhy, které spisovatel před svým skolem napáchal a již nesplatil.

Spory s Alexandrou Lvovou však neskončily ani soudním rozsudkem vyneseným ve věci dědictví autorských práv po zesnulém literátovi. Ještě v roce 1928 kontaktoval Jarmilu Haškovou Arsen Zaplatil, manžel Alexandry Lvové. V dopise žádal Jarmilu Haškovou, aby ve svých vzpomínkových črtách na Jaroslava Haška, které vycházely v československých periodikách, neuváděla jméno jeho manželky: „Nepřeji si s Vámi žádné diskuse ani písemné ani ústní a mohu Vás ujistit, že žádný prostředek pro mne nebude těžký, abych své žádosti u Vás dostal za dost.“²⁴⁴ Dopis obsahuje řadu podobných výhrůzek. Zároveň Zaplatil útočil na Jarmilu Haškovou i v té rovině, že zpochybňoval její vztah k literátovi – v dopise ji obvinil z prospěchářství a vypočítavosti, což podkládal tím, že nezakročila proti jeho vztahu se Šurou již po Haškově návratu z Ruska.²⁴⁵ Zaplatil považoval zmiňování jména své manželky za útok i na vlastní osobu a hrozil jí, že v případě neuposlechnutí jeho přání vynese celou záležitost na společenskou platformu.

Jaroslav Hašek nevymizel ze života Jarmily Haškové ani po svém skonu. Jarmila Hašková nadále řešila nejenom spory týkající se jeho pozůstalosti, ale rozhodovala jako zástupce svého nezletilého syna ohledně vydání Haškových děl. Přestože se Jarmila Hašková a její právní zástupci hájili u soudu tím, že argumentovali Haškovým špatným

²⁴² LA PNP, Hašková Jarmila, *os. doklady: Předvolání, žaloby, soudní rozsudky a usnesení, týkající se pozůstalosti po J. Haškovi*, č. inv. 327–349, 21. 1. 1924.

²⁴³ Tamtéž, 10. 3. 1924.

²⁴⁴ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Zaplatil Arsen Haškové Jarmile*, č. inv. 425, 30. 3. 1928.

²⁴⁵ Tamtéž.

duševním stavem a jeho problémy s alkoholem, Jarmila Hašková stále ke svému životnímu partnerovi chovala úctu a náklonost, a to i přes veškeré příkoří a nesnáze, které jí během svého života Hašek způsobil. To se odráží nejenom v některých jejích povídkách, ale dokladem toho je i to, že nechala opravit Haškův hrob v Lipnici nad Sázavou, nechala ho osadit náhrobkem, jelikož hrob nebyl po Haškově pohřbu nijak označen, a dále se o hrob starala.²⁴⁶

Ve 20. letech 20. století Jarmila Hašková nadále pokračovala ve své literární práci. V roce 1924 žádala Ministerstvo školství a národní osvěty o udělení stipendia na šestinedělní studijní cestu na Slovensko. Na Slovensku chtěla Jarmila Hašková studovat místní život a kulturu, aby tyto zkušenosti mohla následně promítnout do své literární tvorby. Svou žádost odůvodňovala tím, že chce tvorbou přispět ke sblížení Čechů a Slováků. Jarmila Hašková zamýšlela svou studijní cestu směřovat na východ Slovenska, do nejvýchodnější oblasti, jelikož tato oblast byla Čechům nejvíce kulturně vzdálená. V tom, že spisovatelka neznala kulturu zmíněné oblasti, spatřovala největší nedostatky své práce. Žádost dokládala také tvrzením, že její vzdělání, kterého dosáhla jako dívka, neodpovídalo jejímu značnému nadání, čemuž by napomohla právě studijní cesta. Zároveň se žadatelka odvolávala na nemožnost uhradit si studijní cestu ze svých vlastních finančních prostředků.²⁴⁷

Žádostí o stipendium na studijní cestu zájem Jarmily Haškové o Slovensko neskončil. Jarmila Hašková v září roku 1926 odcestovala do lázní v Piešťanech. V pohlednici synu Richardovi píše: „Píšťany jsou hezčí, než jsem si myslela. I les je tu a řeka.“²⁴⁸ V Piešťanech pobývala Jarmila Hašková společně s Janem (Ivanem) Puszkarem. Možná právě Jan Puszkár zapříčinil zájem Jarmily Haškové o Slovensko jako takové.

Jan Puszkár se narodil 28. dubna 1889 v Tylavě v Haliči. Do roku 1913 studoval práva na univerzitě v Krakově. Jeho studium však přerušila válka. Po první světové válce se v roce 1919 vrátil z Ruska do Československa, kde mu bylo uděleno státní občanství. Od té doby pracoval v Praze jako úředník v několika podnicích. V Praze dokončil

²⁴⁶ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Šafránek Ludvík Haškové Jarmile*, č. inv. 333, s. d.

²⁴⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Jarmila Hašková Praha – Ministerstvu školství*, č. inv. 454–456, 16. 4. 1924.

²⁴⁸ Tamtéž, 26. 9. 1926.

studium práv, a to v roce 1925. V témže roce odešel na Slovensko, kde v Hlohovci pracoval jako právní praktikant u okresního soudu. Začal se připravovat na složení soudcovské zkoušky, kterou po ukončení přípravné služby u krajského soudu v Trenčíně úspěšně složil. Nejprve nastoupil jako soudce u okresního soudu v Považské Bystrici, následně v Topolčanech a od roku 1929 působil v Žilině.²⁴⁹

Jarmila Hašková se seznámila s Janem Puszkarem během jeho života v Praze („To se ví, že na lístku toho moc poslat se nedá. Kromě upřímných pozdravů, políbení ruček a různých vzpomínek na Prahu...“²⁵⁰). Hašková s Puszkarem měli společný okruh přátel a známých, mezi něž patřil například Bedřich Kühnel, který taktéž pracoval v Obchodní a živnostenské komoře. Po Puszkarově odchodu za pracovními povinnostmi na Slovensko v roce 1925 s ním Jarmila Hašková udržovala pravidelný písemný kontakt. V přijaté korespondenci Jarmily Haškové nalezneme dopisy a pohlednice od Jana Puszkara, jež byly napsány několik následujících dní po sobě. Zajímavé je, že soukromé dopisy pro Jarmilu Haškovou posílal na adresu Obchodní a živnostenské komory a nikoli na adresu bytu v Dejvicích.

Mezi Jarmilou Haškovou a Janem Puszkarem vznikl poměrně důvěrný vztah. Jan Puszkar se jí v korespondenci svěřoval se svými těžkostmi (především se svým steskem po životě v Praze), opakovaně se ptal na její zdravotní stav: „Nespál jsem valně. A co vy? Jste veselá, kašlete? Buďte opravdu veselá.“²⁵¹ Jarmila Hašková mu posílala na čtení své povídky. Puszkar ve svých dopisech pobízí Haškovou, aby mu své povídky posílala častěji, ovšem opět klade důraz na její zdraví: „A co článek do Gentlemanu, kdy ho budu číst? Ovšem nechci vůbec nic číst, když byste měla psát večer po 10 hod. Škoda nervů, proto jdete za mým příkladem v 10 hod do lůžka. (...) Škytáte někdy? Kdy Vám bude vykládat sl. Pícková karty? Jaké máte sny? Spíte dobře, do kolika hodin ráno?“²⁵² Na jiném místě můžeme číst: „Noste beraní kožich, je hezký a sluší Vám, micado nestříhejte co týden, snažte se líbit ženám ne mužům, jen jednomu t. j. Ríšovi se celá věnujte.“²⁵³

²⁴⁹ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Puszkar Jan Haškové Jarmile*, č. inv. 264–313, 21. 1. 1931.

²⁵⁰ Tamtéž, 20. 7. 1926.

²⁵¹ Tamtéž, 4. 1. 1926.

²⁵² Tamtéž, 5. 1. 1926.

²⁵³ Tamtéž.

Z těchto Puszkarových řádků můžeme pouze hádat, zdali jeho vztah k Jarmile Haškové byl více než jen přátelský.

Této pochybnosti by nasvědčoval text dalšího dopisu: „Milostivá paní, nemám Vás rád proto, že se necháte hypnotizovat i magnetizovat od pánů. Mám k Vám moc, moc žalu i lítosti. Prosím dělejte si všechno, ale já o tom nic nechci vědět! Prosím mi už nic nepište a nechte mně v klidu. Já se na Vás nehněvám, ale nechci vůbec na Prahu myslet – dnes jsem už méně rozrušen, ale jsem všeho schopen. Prosím mi nepište. Každý dopis vrátím...“²⁵⁴

V jednom z dopisů Janu Puszkarovi Jarmila Hašková píše: „Prosím Vás, nechte chvíli stranou naše osobní záležitosti a myslte na tuto záležitost tak, jako kdyby mezi námi nebylo jiných vztahů, než přátelských.“²⁵⁵ Slova Haškové by domněnce o ne pouze přátelském vztahu mezi její osobou a Janem Puszkarem, jehož Jarmila Hašková oslovovala Ivan, nasvědčovala.

I když Jan Puszkar psal možná ze žárlivosti, aby mu Jarmila Hašková již více nepsala, nadále s ní udržoval kontakt. Jak již bylo zmíněno, v září roku 1926 spolu dokonce pobývali v Piešťanech. Puszkar občas dojížděl do Prahy. V jednom z pozdějších dopisů můžeme číst: „Milostivá paní, mne mrzí to, že mi chcete být nápomocná při hledání budoucí manželky. Nevím proč, ale mám takový jakýsi počet divný – zrovna Vy, abyste mne byla v tom směru nápomocná – to se mi nechce jít do hlavy. Proč zrovna prostřednictvím Vaším – zdá se mi, že bych onu Vaši známou nikdy nemohl mít rád, ani si na ni zvyknout, protože bych pořád myslel současně aj na Vas. To nejde. Co všechno člověku přijde do myšlenek – ani snad netušíte. Proto předem děkuji za laskavost. Raději vůbec se nechci ženit.“²⁵⁶ Zde se můžeme domnívat, že Jan Puszkar měl zájem o hlubší důvěrnější vztah s Jarmilou Haškovou, ale Jarmila Hašková ho odmítla.

Také Jarmila Hašková se svěřovala Puszkarovi se svými problémy a žádala jej o upřímné rady – například se na něj obracela jako na odborníka v právních záležitostech,

²⁵⁴LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Puszkar Jan Haškové Jarmile*, č. inv. 264–313, 25. 1. 1926.

²⁵⁵LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Hašková Jarmila Janu Puszkarovi*, č. inv. 461, 3. 10. 1926.

²⁵⁶LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Puszkar Jan Haškové Jarmile*, č. inv. 264–313, s. d.

a to třeba ohledně autorských práv po manželovi a jejich využívání. Jarmila se dle svých slov cítila neschopna rozhodovat o těchto věcech.²⁵⁷

Přestože se Puszkar neustále ujišťoval o zdravotním stavu Jarmily Haškové, sám trpěl zdravotními problémy. Se svými zdravotními obtížemi se v dopisech Jarmile Haškové svěřuje: „Dneska zrovna uplynulo 4 měsíce, co ležím v nemocnici. (...) Děkuji Vám za dopis – také Bedovi. Kdybyste mne raději řekli, kdy budu zdrav propuštěný z nemocnice, bylo by mne milejší.“²⁵⁸ Jan Puszkar se dle svého tvrzení v Trenčínské nemocnici a následně v Bratislavské nemocnici léčil s paraproktitidou a abscesy v blízkosti intimních míst. (O tom všem píše Jarmila Hašková: „Horučka stúpila, celá zadnica, prepytujem za triviálnosť, horela jako kachle...“²⁵⁹ To svědčí o důvěrnosti ve vztahu mezi dvojicí.) Puszkar prodělal několik operací. Jeho zdravotní stav se nelepšil, a tak se obsah dopisů Jarmily Haškové stácel výhradně k tomuto tématu.

Častý pobyt Jana Puszkara na nemocničním lůžku mu znemožňoval navštívit Prahu, a tak se nemohl setkat ani s Jarmilou Haškovou. Jarmila Hašková dále cestovala. V roce 1928 znovu navštívila Berlín, z něhož Puszkarovi zaslala pohlednici.²⁶⁰ V srpnu roku 1930 odjela se svou matkou na výlet do Drážďan.²⁶¹ Do Drážďan odjela pravděpodobně v rámci své prázdninové, srpnové dovolené, kterou trávila v Dolním Žlebu (Dolním Gruntu nad Labem) u Děčína, kde bydlela u řídícího učitele Ericha Hilmanna.²⁶² Se sestrou Milenou navštívila v srpnu roku 1931 Německo, jak si kdysi společně slíbily. Tentokrát Jarmila Hašková zavítala znovu do Lübecku.²⁶³ Německo se stalo nejčastějším a patrně i oblíbeným místem cest Jarmily Haškové.

Jarmila Hašková byla aktivní ženou, o čemž svědčí její zahraniční cesty, ale také to, že například měla na rok 1929 legitimaci do Gymnasiauonu, tělovýchovné školy

²⁵⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Hašková Jarmila Janu Puszkarovi*, č. inv. 461, 3. 10. 1926.

²⁵⁸ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Puszkar Jan Haškové Jarmile*, č. inv. 264–315, 2. 11. 1928.

²⁵⁹ Tamtéž, 1. 6. 1929.

²⁶⁰ Tamtéž, 5. 2. 1928.

²⁶¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Jarmila Hašková H. Novotnému*, č. inv. 460, 23. 8. 1930.

²⁶² LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Puszkar Jan Haškové Jarmile*, č. inv. 264–315, 9. 8. 1930.

²⁶³ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence odeslaná: Jarmila Hašková Mayerové Josefě*, č. inv. 450–452, 22. 8. 1931.

Otakara Havla, kde byla přihlášena do oddílu zaměřeného na ping pong.²⁶⁴ I syn Richard docházel pravidelně cvičit, a to do Sokola. Jarmila Hašková mu platila legitimaci na všechny měsíce kromě letních měsíců, tedy června, července a srpna.²⁶⁵ Jarmila Hašková byla též legitimována jako přispívající členka Československého červeného kříže.²⁶⁶

Vrátíme-li se ještě ke vztahu Jarmily Haškové a Ivana Puszkara, je třeba zmínit, že právě Jarmila Hašková s přítelem Bedřichem Kühnem napomáhala Puszkarovi při snaze o přeložení do Prahy. Puszkar velmi stál o návrat do Prahy, kde by byl na blízku svým přátelům. To svědčí o postavení a kontaktech, které Jarmila Hašková měla. Bohužel pro Puszkara se jednalo opravdu pouze o pokus o nalezení místa v Praze.

Na přelomu 20. a 30. let 20. století se však zdravotní stav Jarmily Haškové začal zhoršovat. V dopisech Jana Puszkara zaznívají opět obavy o Jarmilu Haškovou: „Milostivá paní! Už dlouho nevím nic o Vás a Vy o mne. Jak se máte? Co děláte? Jste už zdravá? Vy se nějak k těm Milosrdným Bratrům hrnete? (...) Nejak nejsem klidný – pořád si myslím, co je s Vámi, že ani lístek nenapíšete, kdy jste odešla od Milosrdných bratrů a jak se máte? Co Vám bylo, jak dlouho jste byla v nemocnici? Či byl u Vás doma navštívit Vás Beda, jak psal. Či snad ještě ležíte. Zkrátka co je s Vámi?“²⁶⁷

Již v roce 1928 povolila Obchodní a živnostenská komora Jarmile Haškové kvůli jejímu zdravotnímu stavu šestinedělní ozdravnou dovolenou, která nakonec byla prodloužena na doporučení lékaře Vladimíra Kreisingera na dovolenou řádnou. Jarmila Hašková tedy strávila na zdravotní dovolené dobu od 6. srpna do 10. října 1928,²⁶⁸ nejednalo se tedy o dovolenou strávenou v Berlíně.

Špatný zdravotní stav ji omezoval v literární činnosti. Již od roku 1927, ale převážně v roce 1928, se začaly množit dotazy redakcí na zdravotní stav Jarmily Haškové a prosby o nové povídky. „Milostivá paní, bojíme se Vás obtěžovati. Ale jak má obstáti naše revue bez Vašich příspěvků, byť občasných a tím vzácnější?“ zněl dopis redakce

²⁶⁴ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. dokumenty: Legitimace tělovýchovné školy Gymnasion*, č. inv. 13, 1929.

²⁶⁵ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. dokumenty: Hašek Richard – Legitimace Sokola*, č. inv. 50, 1921.

²⁶⁶ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. dokumenty: Legitimace Červeného kříže*, č. inv. 12, s. d.

²⁶⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Puszkar Jan Haškové Jarmile*, č. inv. 264–315, 12. 3. 1931.

²⁶⁸ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá (korporace): Obchodní a živnostenská komora Jarmile Haškové*, č. inv. 403–404, 21. 9. 1928.

časopisu *Gentleman*.²⁶⁹ Obdobně Lidové noviny upomínaly Jarmilu Haškovou: „Milostivá paní, už dávno jste nám neposlala žádné rukopisy a pan šéfredaktor Klíma Vás prosí, abyste se po této stránce vydatně napravila. To víte, že rádi Vaše věci tiskneme. Proto se těšíme, že brzy dostaneme od Vás větší zásilku.“²⁷⁰

I když Jarmila Hašková nadále črty a povídky uveřejňovala, nebylo to již v takové intenzitě jako v první polovině 20. let.

2.5 Závěr života

Jarmila Hašková byla již jako malé dítě často nemocná. Závěr jejího života byl taktéž provázen těžkou nemocí. Jarmila Hašková trpěla rakovinou prsu. Jak již víme z dopisů Jana Puszkara, Hašková v roce 1931 často pobývala na nemocničním lůžku.

Dne 1. června 1931 nemocnou Jarmilu Haškovou zastihla další smutná zpráva. Dne 31. května 1931 zemřel blízký přítel Jarmily Haškové Bedřich Kühnel – utonul v důsledku křeče či mrtvice při koupání v lázních v Toušeni. Zprávu jí sdělil kolega z Obchodní a živnostenské komory Oldřich Steklý.²⁷¹

V létě 1931 navštívila Jarmila Hašková se sestrou, jak již bylo zmíněno, Německo. Jan Puszkar napsal 6. září 1931 patrně svůj poslední lístek pro Jarmilu Haškovou, v němž lituje, že se nesplnily jeho plány, jelikož smrt Bedřicha Kühnela zcela zničila jeho naděje na přeložení do Prahy – lituje především toho, že nemůže být na blízku své důvěrnici.²⁷²

Jarmila Hašková byla pod soustavným lékařským dohledem doktora Bohumila Líbala, který žil taktéž v Dejvicích. Přes veškerou péči však Jarmila Hašková své dlouhodobé nemoci podlehl. Dne 20. září 1931 zemřela ve svém bytě v Dejvicích,

²⁶⁹ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá (korporace): Gentleman Haškové Jarmile*, č. inv. 374–389, 7. 11. 1928.

²⁷⁰ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá (korporace): Praha – Lidové noviny Haškové Jarmile*, č. inv. 392–396, 2. června 1929.

²⁷¹ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Steklý, Oldřich Haškové Jarmile*, č. inv. 419, 1. 6. 1931.

²⁷² LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá: Puszkar Jan Haškové Jarmile*, č. inv. 264–315, 6. 9. 1931.

v Švecově ulici, č. p. 291 za přítomnosti svého syna Richarda a sestry Mileny. V době úmrtí jí bylo pouhých čtyřicet čtyři let. Úmrtí potvrdil MUDr. Miroslav Merhaut.²⁷³

Jarmila Hašková byla zpopelněna 23. 9. 1931 ve tři hodiny odpoledne v krematoriu na Olšanech. V novinách a časopisech, do nichž pravidelně přispívala svými povídkami a fejetony, ale i v dalších tiskovinách se během následujících dnů a týdnů objevovaly nekrology a vzpomínky na Jarmilu Haškovou.

Dne 21. září 1931 psaly Lidové noviny ve své rubrice Denní zprávy: „Zemřela Jarmila Hašková. Když zemře veselý člověk, je zpráva o jeho smrti tím smutnější. Zlatá pohoda a dobromyslná veselost drobných črt a feuilletonů Jarmily Haškové dá se těžko postavit vedle skutečnosti, že žena, jejíž úsměv se zrcadlil v širokém, rozměrném smíchu jejího zemřelého manžela, již nežije. (...) Lidové noviny ztrácejí v Jarmile Haškové dobrou spolupracovnici.“²⁷⁴

Karel Nový, spisovatel a publicista, v Národním osvobození napsal o Jarmile Haškové: „Vědělo se a ví se o ní velmi málo, ačkoli jsme od ní všichni leccos četli v Českém slově, v Národním osvobození, v Lidových novinách, v zašlé Tribuně. (...) Laskavý a odpouštějící člověk, shovívavý k lidským slabostem, to byla osoba spisovatelky. Především pozorná, láskyplná matka. Tato matka jako by ohřívala každou větu. (...) Milá, vtipná, bystrá a inteligentní spisovatelka nám odchází s paní Jarmilou Haškovou, synovi statečná a ušlechtilá matka.“²⁷⁵

„Jarmila Hašková byla milosrdnou humoristkou srdce tichého a laskavého,“²⁷⁶ napsal o Jarmile Haškové J. H. Bally. Jarmila Hašková však byla nejčastěji vzpomínána v souvislosti se svým manželem Jaroslavem Haškem. Noviny A-Zet otiskly část vzpomínky Karla Marka: „Přistihl jsem Haška, jak mi vypil půllitr naráz, když se paní Jarmila vzdálila. Vysvětloval mi chvatně, že paní nechce, aby pil. Bylo to po jeho záchvatu, chápal jsem její starostlivost a napomínal ho. (...) Jen Jarka byl stále divočejší a bezohlednější. Upíjel zprvu sousedům – měl před sebou prázdnou sklenici – a pak nalil

²⁷³ Národní archiv, Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, *Žádost pohřebního ústavu o svolení ke kremaci*, sign. H 871/5 hašek, 22. 9. 1930.

²⁷⁴ Z: *Jarmila Hašková zemřela*, Lidové noviny, roč. 39 (1931), č. 474, 21. 9. 1931, s. 3.

²⁷⁵ NOVÝ, Karel: *O paní Jarmile Haškové, ženě a spisovatelce*. Národní osvobození, roč. 8 (1931), č. 260, 22. 9. 1931, s. 5.

²⁷⁶ BALLY, J. H.: *Jarmila Hašková*. Rozpravy Aventinu. Týdeník pro literaturu, umění a kritiku, roč. 6 (1931), č. 3, 1. 10. 1931, s. 18.

si pivo přes odpor své choti. Když mu to jemně vytýkala, odpověděl prudce: „A budu pít a...“ Řekl slovo velmi drsné a bleďá, hezounká tvář paní Jarmily se bolestně stáhla. (...) Často jsem vzpomínal na tento výjev, jenž dal mi nahlédnout do života vzácné paní, která těžký život nesla hrdinně a nikdy si nestěžovala.“²⁷⁷

Zmiňme ještě jeden nekrolog, a to od Emy Novákové, otištěný v periodiku Legie: „Nikdy Ti nedal život, vzácná ženo, po čem Tvá duše prahla. Míjel Tě úsměv kratičkého štěstí mladé lásky a v zahradě rozvitého ženství kvetl jen hořec utrpení. A přece Ty’s milovala život a rozuměla jsi mu jako žádná z nás. Viděla’s jej očima důvěřivého mládím, veselím svého čistého srdce, jež dovedlo všechno odpustit a všechno zapomenout. Dovedla’s nésti odhodlaně svůj osud, skrývala’s před světem svou lásku i svůj žal. (...) Na všech stranách rozdávala’s úsměvy, dobrou náladu, srdečný smích, rozdala jsi sebe, ale nebylo toho, kdo z nás byl by Ti vrátil hrst paprsků té sluneční pohody... Navždy Tě budeme milovati s nimi jako vzácnou duši a dárkyni čistého umění, překypující mládím a radostí životního veselí, i když jsi se usmívala na svět za svými brejličkami – skrze slzy.“²⁷⁸

Nejen tyto zmíněné, ale i další vzpomínky a nekrology otištěné v jiných periodikách mají společné to, že vzpomínají na Jarmilu Haškovou jako na usměvavou, dobrosrdečnou ženu se smyslem pro humor, která dokázala odpouštět – v této souvislosti všechna smuteční slova připomínají ne příliš šťastný vztah s Jaroslavem Haškem. Kromě nepříznivého osudu spisovatelky, však všechny nekrology zmiňují její literární dílo, jež se dle autorů vzpomínek vyznačuje jemným humorem, který dokázal pobavit široký okruh čtenářů. Podívejme se nyní blíže na literární tvorbu Jarmily Haškové.

²⁷⁷ MAREK, Karel: *Vzpomínka na Haškovu ženu*. A-Zet, č. 51 (1931), 24. 9. 1931, s. 3.

²⁷⁸ NOVÁKOVÁ, Eva: *Za Jarmilou Haškovou*. Legie. Orgán nezávislé jednoty čsl. Legionářů a kruhu přátel, roč. 6 (1931), č. 41, 8. 10. 1931, s. 3.

3 Literární dílo Jarmily Haškové

Přestože je v dnešní době Jarmila Hašková téměř zapomenutou autorkou, během svého života byla známá a poměrně oblíbená díky svým kratším humorným prózám, jež vycházely v řadě periodik.

Jarmila Hašková během 20. let a na počátku 30. let 20. století vydala i několik delších prozaických prací, ale i soubory povídek a črt. Ovšem její první literární pokusy spočívaly ve zcela jiné literární poloze a oblasti, než kterou se Jarmila Hašková proslavila u širokého okruhu čtenářů své doby.

3.1 Počátky literární tvorby

Stejně jako řada jiných autorů také Jarmila Hašková začínala básnickými literárními pokusy. V případě básnických pokusů Jarmily Haškové se však jednalo o práci, která byla určena tzv. do šuplíku.

S psaním poezie začala Jarmila Hašková již během svých studentských let. V její pozůstalosti nalezneme několik zápisníků s básněmi a několik náčrtů básní či verše nedokončených básní, avšak většina z nich není blíže datována. Přibližnou dobu jejich vzniku lze určit pouze dle toho, že básně jsou podepsané ještě autorčíným dívčím jménem. Většina básní tedy vznikla před rokem 1910. U několika básní je zpětně připsána rukou Jarmily Haškové datace vzniku básně – pokud bychom považovali dodatečné datace u básní za přesné, můžeme říci, že Jarmila Hašková začala s nejranější literární básnickou tvorbou již ve věku dvanácti let.

V případě poezie Jarmily Haškové se jedná o lyrické básně psané pravidelným veršem, s pravidelným rýmem, většinou střídavým (s rýmovým schématem ABAB). V zápisníku můžeme nalézt například básně psané v duchu přírodní lyriky. Takovou je například báseň *Jaro*: „Jaro přišlo/ s poměnkou/ vlídnou až milo/ vládkyní svou.// Na blankytu/ se sluko (slunko) objevilo/ a zemi v bílém úkrytu/ celou obveselilo.// A s veselou myslí/ lid velebí Jej zas./ Že v zimě nehody nepřišly/ a že je krásný čas.“²⁷⁹ Jak je patrné, nejedná se o příliš komplikovanou poezii. V případě této básně se

²⁷⁹ LA PNP, Jarmila Hašková, *rukopisy: 2 básnické zápisníky*, č. inv. 542–543, s. d. (asi 1896).

pravděpodobně jedná opravdu o nejranější pokusy spadající do jejího téměř ještě dětského věku.

Jarmila Hašková, v té době Mayerová, se nechala při psaní poezie inspirovat všedními věcmi, které ji obklopovaly. V zápisníku Mayerové nalezneme básně k různým významným především rodinným příležitostem, tedy různá veršovaná blahopřání. Hned několik blahopřání je zveršovaných pro dědečka Martina Mayera, jehož životním osudům, věnovala Jarmila Hašková ve 20. letech 20. století celou knihu. Jedna z těchto básní nese název *Milý dědečku!* Uvedme alespoň první sloku básně: „Víš-li, co, dědo můj,/ den tento za význam má?/ Dnes svatý Martin, brance tvůj/ svůj svátek slavívá.“²⁸⁰

Podobně mladá Jarmila Mayerová psala verše určené k oslavě výročí sňatku svých rodičů: „Jak ten život rychle plyne!/ Naděješ se, rok mine/ a po rokách celý věk,/ jenž má celičkových sto let,// Co mám přátí tomu roku,/ jenž je při prvním teď kroku/ do života strastného,/ nebo štěstí plného? (...)“²⁸¹ Nalezneme taktéž básně inspirované ostatními členy rodiny Mayerových například bratrem Vladimírem: „Náš Vládiček, můj bratříček.// Náš Vládiček/ pacholíček/ z rána do večera/ buďto kreslí/ čte neb píše/ pokoje si nedá. (...)“²⁸²

V tomto zápisníku nalezneme i básně, které bychom mohli nazvat jako typ vlastenecké lyriky. Jedná se například o básně s názvy *Miluj vlast!*, *Píseň Čechů*, ale některé básně nesou názvy jako *Vzpomínka na Františka Palackého* či *Ó Palacký!*

S tím, jak Jarmila Mayerová dospívala, proměňovaly se témata a náměty její poezie. V druhém básnickém zápisníku Jarmily Mayerové můžeme číst verše s názvem *Lásce*: „Ty lásko svatá, ryzí, vroucí,/ Ty léčíš choré, křísíš mroucí,/ duše, jež semklas v objetí/ hned v ráji s tebou odletí. (...)“²⁸³ Opět nelze s přesností určit, kdy Jarmila Mayerová napsala tyto verše, avšak můžeme pozorovat změnu v úrovni autorčiny poetické tvorby – nejedná se už o dětské rýmovačky, ale ve svých lyrických básních již vyjadřuje hlubší pocity. V jiné básni můžeme číst: „Již prchly dětské sny/ a prchl mládí klam/ nebe, Bůh, věčnost/ vše je to tam, to tam!“²⁸⁴ Tyto verše Jarmila Mayerová

²⁸⁰ LA PNP, Jarmila Hašková, *rukopisy: 2 básnické zápisníky*, č. inv. 542–543, s. d.

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² Tamtéž.

²⁸³ Tamtéž.

²⁸⁴ Tamtéž.

pojmenovala *Škoda snů*! To, že tyto básně z druhého zápisníku byly napsány až během studia Jarmily Mayerové na Obchodní škole Ženského výrobního spolu v Praze, dokládá, že některé z nich jsou zapsány těsnopisem.

V pozůstalosti Jarmily Haškové však najdeme básnické skladby i z pozdějších let, tedy básně z doby po roce 1910. Takovou je například báseň *Dítě*: „Moje, jen moje, mou žilo krví/ svojí jsem bolestí splatila navždy/ ten projev života každičký, každý,/ svou péčí dala mu úsměv též prvý// první mu slovíčko vložila v ret/ a nežli spolu dva sešly se roky,/ prvé je učila dělat je kroky,/ já jsem je uvedla v pohádek světy// hýčkala, mazlila, v náruči hrála,/ nad jeho lůžkem jsem v úzkosti bděla,/ o jeho život se tolikrát chvěla,/ svůj stokrát za jeho dát jsem si přála. (...)“²⁸⁵ Ve verších se Jarmila Hašková vyznává z hlubokého citu ke svému synovi Richardu Haškovi. Z toho důvodu a s ohledem na obsah básně můžeme říci, že byla napsaná po roce 1912.

Jarmila Hašková však psala verše také po nástupu na pracovní místo v Obchodní a živnostenské komoře. Dokonce se v jedné z básní nechala inspirovat svou pracovní činností: „K stroji sedím nachýlena, v práci pilnou ponořena,/ a co prsty píší maní, hlava padá v zadumání./ Myšlenky pryč s větrem letí, nemohu jich zadržeti/ jenom stroj, ten dobrý chlap, vede svoje klapky klap!// (...) Čas se jako hlemýžď plíží, pomalu se k dvojce blíží./ Však když ručičky jsou na ní, přestane hned všechno psaní./ Tu se domů odebírám, a stroj zatím uzavírám/ neb až zítra, dobrý chlap, započne své klapky klap!“²⁸⁶ Tato báseň je psána v humorné poloze, která je pak typická pro její prozaickou tvorbu. Komika je zde způsobena především zživotňováním neživých věcí, tedy využíváním personifikací. Pravidelný rytmus básně může připomínat monotónní zvuk kláves psacího stroje.

V roce 1920 Jarmila Hašková napsala báseň věnovanou svým kolegyním z pisárny Obchodní a živnostenské komory. Tuto skladbu nazvala *Květům z pisárny*. Báseň se skládá z několika oddílů, každý z nich je věnován jedné kolegyni a nese zároveň i jméno té, které se týká – Máňa, Jarmila, Eliška, Vlasta, Eva, Sláva, Slávinka, Blanka a Věra. Například poslední část s názvem Věra obsahuje tyto verše: „Jí duše stále v sen se noří/ o všem, co jest, co mohlo býti,/ jí ideály duší svítí/ a srdce její lidsky hoří. (...)“²⁸⁷

²⁸⁵ LA PNP, Jarmila Hašková, *rukopisy: Dítě*, č. inv. 522, s. d.

²⁸⁶ LA PNP, Jarmila Hašková, *rukopisy: Klapky klap!*, č. inv. 523, s. d.

²⁸⁷ LA PNP, Jarmila Hašková, *rukopisy: Květům z pisárny*, č. inv. 525, 7. 9. 1920.

Co mají všechny básně společné, ať už byly napsány v dětství či v brzkém mládí, nebo až v dospělosti, je, že byly psány bez větších uměleckých ambicí, pouze pro potěšení blízkých a přátel, případně jako vyznání se z osobních pocitů.

3.2 Próza Jarmily Haškové

Jak již bylo řečeno výše, Jarmila Hašková se ve své době proslavila díky svým prozaickým pracím, nikoli básnickými pokusy. Soustavné literární činnosti se Jarmila Hašková věnovala až ve 20. letech 20. století. I když Hašková psala již dříve, nejvíce literárně aktivní byla právě ve 20. letech 20. století.

Počátky její prozaické tvorby byly spojeny s tvorbou Jaroslava Haška. Vilma Warausová vzpomíná na jednu z návštěv u Haškových v domácnosti, při níž byla svědkem, jak Jaroslav Hašek požádal svoji ženu Jarmilu, aby dopsala jeho rozdělanou práci. Warausovou překvapilo, že Jarmila Hašková dokončuje za manžela jeho dílo, ovšem Jarmila Hašková ji ujistila, že se jedná o zcela běžnou situaci.²⁸⁸ Tato popisovaná návštěva Warausové u Haškových se uskutečnila ještě před narozením Richarda Haška, takže můžeme říci, že Jarmila Hašková pomáhala Jaroslavu Haškovi již před rokem 1912.

Jak uvádí literární historik Jiří Rambousek, první otištěné práce Jarmily Haškové, tehdy ještě Mayerové, nechal otisknout Jaroslav Hašek pod svým jménem již v roce 1908. Práce, které vyšly před rokem 1907 s podpisem Jarmila Mayerová, jsou připisovány Jaroslavu Haškovi. Jako jednu z prvních vlastních publikovaných povídek Jarmily Haškové označil Rambousek povídku *Nejlepší žena*, která byla uveřejněna v Českém slově v prosinci 1908.²⁸⁹

Rambousek uvádí, že Hašková dopisovala některé kapitoly Haškovy knihy *Dějiny Strany mírného pokroku v mezích zákona*, či další povídky, jež Hašek napsal v roce 1921.²⁹⁰ Je nesporné, že Hašek dodával Jarmile Haškové v jejich tvůrčích začátcích sebevědomí. Jarmila Hašková začala pravidelně veřejně publikovat až po jeho návratu z Ruska, kdy spolu na chvíli opět obnovili kontakt. Hašková publikovala své povídky

²⁸⁸ Warausová, 1965, s. 55.

²⁸⁹ Rambousek, 1991, s. 35.

²⁹⁰ Tamtéž.

v řadě časopisů, v nichž publikoval též Hašek – právě Hašek otevřel své stále legitimní manželce cestu do periodik jako byl *Gentleman*, *Čas*, *Tribuna* atd.

O oblibě mezi čtenáři svědčí rovněž řada dopisů od čtenářů, které Jarmila Hašková dostávala. Dopisy jsou psány v duchu pochval. Například jistý pan Weiss, povoláním strojař, píše Jarmile Haškové: „Milostivá paní, neznám Vás osobně, přes to dovoluji mi, abych Vám poděkoval za Vaše drobné povídky a feuilletony uveřejňované v denících, které mi způsobily mnoho radosti.“²⁹¹

Další čtenáři žádali i o podpisy na Haškové články či knihy. V jednom dopise od čtenáře můžeme číst: „Dovoluji si Vás poprosit o Váš autograf na přiložený titulní list Vaší knihy. Jsem sběratelem autografů a rád bych měl i Váš ve sbírce. Doufám, že mé prosbě vyhovíte, začez Vám předem srdečně děkuji.“²⁹²

Dílo Jarmily Haškové bylo dokonce překládáno do němčiny, a to Annou Auředníčkovou, překladatelkou, spisovatelkou a popularizátorkou českého života v zahraničí²⁹³. Anna Auředníčková se zasloužila o to, že povídky Jarmily Haškové vycházely v Německu. Auředníčková překládala povídky Haškové do novin *Der Tag*, *Der Wiener Tag*, *Die Welt der Frau*, *Nachrichten für Stadt und Land* atd.²⁹⁴

Sama Jarmila Hašková působila taktéž jako překladatelka. Z němčiny přeložila knihu pro děti od Ericha Kästnera *Emil a detektivové*.

Jarmila Hašková během 20. let a počátku 30. let 20. století nepsala pouze prózy do časopisů, ale jak již bylo výše naznačeno, vydala několik knih – *Haniččino jaro*, *Vinohradské dětičky*, *Robinson a jiné veselé povídky*, *Martin Mayer*, *Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*, *Z notesu svatého Petra*. Následující podkapitoly se postupně zaměří na každou knihu zvlášť – na její charakteristiku, obsah, ale i dobový ohlas kritiků.

²⁹¹ LA PNP, Jarmila Hašková, *korespondence přijatá: Weiss Quido Haškové Jarmile*, č. inv. 424, 14. 5. 1923.

²⁹² LA PNP, Jarmila Hašková, *korespondence přijatá: Biskup Josef Haškové Jarmile*, č. inv. 128, s. d.

²⁹³ LA PNP, Jarmila Hašková, *korespondence přijatá: Anna Auředníčková Haškové Jarmile*, č. inv. 126, 27. 6. 1930.

²⁹⁴ LA PNP, Auředníčková Anna, *výstřižky: Překlady do němčiny (Jarmila Hašková)*, č. přír. 111/60, s. d.

3.2.1 Martin Mayer

Knižní prvotinou Jarmily Haškové se stala kniha *Martin Mayer* s podtitulem *Život proletáře*. Tato kniha vyšla v roce 1922 nákladem u Gustava Dubského v Praze. Jak naznačuje samotný název díla a jak již bylo zmíněno výše v první části diplomové práce, kniha je inspirována životem dědečka Jarmily Haškové, Martina Mayera. K Martinu Mayerovi jeho vnučka chovala hluboký a upřímný obdiv.

Jarmila Hašková tento životopisný román opatřila pretextem, který obsahuje věnování. Knihu věnovala svému otci Josefu Mayerovi: „Tuto knihu, posvěcenou památce, našeho dědy, pana Martina Mayera a jeho ženy Anny, věnuji svému tatínkovi, panu Josefu Mayerovi, který zdědil jejich energii, obětavost a lásku k dětem.“²⁹⁵ Ze slov ve věnování je patrná úcta ke své rodině, ale i rodinným hodnotám.

V knize je zobrazen životní příběh Martina Mayera, který jakožto chudý mlynářský učeďník odešel z rodné vsi do Prahy, aby se ve městě pokusil prosadit a zbohatnout. I když se Mayerovi nepodařilo v Praze zbohatnout, oženil se zde a založil rodinu. Jeho děti již byly ve snahách prosadit se úspěšnější, což by se jim nepodařilo bez rodinného zázemí.

Román lze označit nejenom jako biografický, ale také jako společenský. Na pozadí životního příběhu Martina Mayera jsou zobrazeny společenské poměry, jejich proměny a historické události průběhu 19. století (například události roku 1848 atd.). Román je doveden až do počátku 20. století (přelomu 19. a 20. století), tedy do období dětství Jarmily Haškové a jejích sourozenců.

Román je psán er-formou, vypravěč je neosobní a vševědoucí. Přestože se jedná o román a sledujeme zde jistou příběhovou linku, román není příliš dějový. Dominantní jsou zde popisné pasáže, a to jak popisy prostředí, tak popisy děje.

Pozastavme se ještě u podtitulu knihy. Označení proletář a slovo proletář samo o sobě je optikou dnešní doby doprovázeno negativními konotacemi. V podtitulu této knihy je však slovo proletář vnímáno pouze jako označení nemajetného člověka.

Román *Martin Mayer* je pravděpodobně nejlepším a nejúspěšnějším delším prozaickým dílem Jarmily Haškové.

²⁹⁵ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Martin Mayer. Životopis proletáře*. Praha: Gustav Dubský, 1922, předmluva s. 1.

3.2.2 Robinson a jiné veselé povídky

Prvním souborným vydáním črt a povídek Jarmily Haškové, které vycházely pravidelně na stránkách novin a časopisů, se stala kniha nesoucí název *Robinson a jiné veselé povídky*. Kniha byla vydána v listopadu roku 1923 u pražského nakladatele Stanislava Minaříka v rámci edice *Knihy země jakožto její třicátý osmý svazek*.

Soubor se skládá celkem z dvaceti čtyř povídek a črt a úvodní z nich dala název celé knize. Povídka *Robinson na Smíchovské louce* je jakousi robinzonádou Jarmily Haškové. Robinzonády byly od 19. století poměrně oblíbeným typem literárního díla vycházejícím z románu Daniela Defoea *Robinson Crusoe*. Obliba robinzonád pokračovala ve 20. století a trvá i do dnešních dnů. Na častý vznik robinzonád naráží v úvodu také Jarmila Hašková: „Vyskytli se Robinsoni osmiletí, šestiletí, dvouletí. Doufám, že můj Robinson bude nejmladším, nenapíše-li někdo Robinsona nedonošeného.“²⁹⁶ Celá povídka je psána v komické poloze a je parodií na Defoeovo dílo – Robinsonem v povídce se stává několikadenní synovec Jarmily Haškové, syn Vladimíra Mayera. Novorozeně odpluje na jachtě rodičů a ztroskotá na jednom z ostrovů na Vltavě, trosečník si na pustém ostrově počíná zcela jako dospělý člověk.

Komiku jakožto žánrovou oblast uplatňuje Jarmila Hašková ve všech črtách a povídkách tohoto souboru. Povídky tematicky čerpají z autorčiny současnosti a spojujícím tématem téměř všech povídek se stávají mezilidské vztahy. Komično spočívá v situacích, které nastávají mezi jednotlivými postavami. Typickými postavami povídek Jarmily Haškové jsou mladé dívky, či naopak starší neprovdané ženy, nesmělí mladíci, či starší pánové. V povídkách jsou sledovány vztahy mezi postavami, které jsou v jednotlivých povídkách různě kombinovány. V povídkách se odrážejí dobové společenské poměry a předsudky. Postavy nemají detailně prokreslenou psychologii, jedná se spíše o zobrazení figurek.²⁹⁷ To však odpovídá tomu, že povídky a črty byly uveřejňovány na malém prostoru v novinách a časopisech, a tak nebylo ani místa pro prokreslení psychologie postav.

Většina povídek je psána v er-formě s využitím vševědoucího vypravěče. Pouze ve dvou povídkách psaných ich-formou je využit personální vypravěč – v obou případech

²⁹⁶ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Robinson a jiné veselé povídky*. Praha: Stanislav Minařík, 1923, s. 5.

²⁹⁷ Nejedná se však o figurkářství takové úrovně jako například u Jana Nerudy.

se jedná o povídku s autobiografickými rysy. V povídce *Pohádka o muži, krásně do bronzova opáleném* zobrazuje jednu z her se synem Richardem. Další autobiografickou povídkou je *Sen bránického zahradníka*, v níž zúročila svou vzpomínku na rozhovor se zahradníkem na své parcele v Braníku.

Jisté autobiografické rysy můžeme nalézt též v jiných povídkách – některé povídky se odehrávají v úřednickém prostředí, které bylo Jarmile Haškové blízké. Povídka *Teta architekta Podhrádkého* naráží na tendenci žen zatajovat svůj věk a zároveň ji zesměšňuje – právě v tomto tématu lze vidět autobiografický rys, jelikož i Jarmila Hašková patřila k těm ženám, které nerady sdělovaly svůj věk, dokonce považovala dotazy na věk ženy za neslušné, o čemž svědčí její vlastní životopis, ve kterém neuvedla rok svého narození.

Obdobné charakteristiky, jež byly popsány výše, jsou typické i pro další povídkovou tvorbu Jarmily Haškové během následujících let.

Podívejme se, jak povídkovou prvotinu Jarmily Haškové hodnotila soudobá literární kritika. V literárním časopise *Zvon* Vojtěch Zelinka napsal o knize: „Humor této knížky užívá groteskní hyperboly jako podstatného prostředku, tu a tam s odstínem ironie. Cílem je dosud jen prostě ztřeštěnými, zručně a v jakémsi chvatu zaznamenanými zkresleninami poválečného života čtenáře rozesmát. Druhým stupněm žádoucím bylo by donutit čtenáře, aby nezapomněl po přečtení na karikaturní nezbednost kresby, třetím, aby viděl i v té zkreslenině lidství soucitu a milování hodné. Zbývá tedy autorce úkolu dost a dost, a bylo by hříchem ponechat čipernou vynalézavost humorných grimas a scéniček stále na prvním schodu (...).“²⁹⁸

I když se Zelinka nevyjádřil o knize povídek příliš pozitivně, vyzdvihl jistým způsobem nápady a nadání Jarmily Haškové, které je podle něj třeba dále rozvíjet. To, jak se s úkolem, který stanovil Vojtěch Zelinka, Jarmila Hašková dle dobové kritiky vypořádala, se dočteme v recenzích dalších knih.

²⁹⁸ ZELINKA, Vojtěch: *Jarmila Hašková, Robinson a jiné veselé povídky*. Zvon, roč. 25 (1925), č. 16, s. 222–223.

3.2.3 Haniččino jaro

V roce 1923 vyšel Jarmila Haškové i román nesoucí název *Haniččino jaro*. Knihu vydalo nakladatelství Melantrich. Tomuto románu s autobiografickými prvky z pera Jarmily Haškové se věnuje ve své stati uveřejněné ve sborníku Českolipsko literární již zmíněný Jiří Rambousek, a tak mu nebudeme věnovat příliš velký prostor – román pouze velmi stručně charakterizujeme a zmíníme jeho důležité rysy.

Jarmila Hašková v románu zachycuje některé své vzpomínky z pobytu v Žízníkově. Hlavní hrdinka, čtrnáctiletá Hanička Mimrová má předobraz v Jarmile Haškové – stejně jako Jarmila Hašková během svého dětství, přijíždí Hanička kvůli chudokrevnosti z Prahy na venkov, kde má žít rok u svého strýce v malé německé vesnici v severních Čechách. Pobyt v přírodě na čerstvém vzduchu má Haničce pomoci utužit křehké zdraví. Haniččin strýc je učitel v německé škole. Její bratři se jmenují „Jarda a Slávek“, stejně jako bratři Jarmily Haškové. Bratr Vratislav je dokonce taktéž malířem. Hanička se stejně jako Jarmila Hašková zajímá o literaturu (velmi ráda čte), o divadlo, přednáší divadelní monology, předčítá svému publiku nahlas romány, dokonce píše poezii, cvičí v Sokole. Hanička je i přes svou nemoc nezbedná a se svou sestřenicí a s dětmi z Borovan zažívá spoustu dobrodružství.

Příjmení hlavní hrdinky si autorka vypůjčila od schovanky své sestry Mileny, Marie Mimrové. Hašková dále změnila název vesnice – vesnice, v níž Hanička pobývá, se nejmenuje Žízníkov, ale Borovany. Je zcela zřejmé, že jednotlivé příběhy Haničky Mimrové, které jsou v knize zobrazeny, jsou pouze literární fikcí – Hanička se účastní různých vesnických událostí, navazuje přátelství, prožívá první obdiv ze strany chlapců. Jarmila Hašková do románu zakomponovala i fiktivní příběh o tom, jak se mladá Hanička seznámila při procházce po Petříně s Jaroslavem Haškem. Zároveň autorka v románu zobrazuje německy mluvící prostředí severních Čech, a tedy se v knize objevují časté projevy nenávisti tamějších obyvatel vůči češtině hlavní hrdinky.

Autorka zobrazuje Haničku jako ne příliš pohlednou dívku, převážně v kontrastu se sestřenicí Delchen (výrazný je rozdíl v účesech obou dospívajících dívek – Delchen má dlouhé husté vlasy spletené do copů, kdežto Hanička má ježaté vlasy ostříhané na krátko) – možná i zde se dostává do popředí jistý autobiografický prvek.

Autorka pro román zvolila způsob vypravování v er-formě a využila takzvaného vševědoucího neosobního vypravěče. Dominantní jsou velmi detailní popisy přírody a proměny přírody v průběhu roku. V knize nalezneme rovněž veršované pasáže, v nichž jsou jako intertexty použity různé německé písně a říkadla či citáty z knih, ale i verše vlastní Haniččiny tvorby – zde se opět projevuje záliba Jarmily Haškové v psaní poezie.

Pokud bychom chtěli román blíže žánrově zařadit, jedná se o dívčí román – Jarmila Hašková v románu zachycuje, jak děvče dospívá. Jiří Rambousek se o této knize Jarmily Haškové vyjadřuje: „Haniččino jaro (...) je nepochybně jedním z našich prvních hodnotných dívčích románů.“²⁹⁹ S tímto tvrzením zároveň Rambousek projevuje údiv nad tím, že tohoto díla si nikdy nepovšiml časopis Úhor, který se soustřeďoval na literaturu pro děti a mládež.

I přes slova Jiřího Rambouska, který román vyzdvihuje, se kniha nedočkala takového ohlasu, který by trval do dnešních dnů. O tom svědčí také fakt, že v současné době v českých knihovnách nalezneme pouze jediný exemplář tohoto dívčího románu.³⁰⁰

3.2.4 Vinohradské dětičky

V pořadí další próza Jarmily Haškové nese název *Vinohradské dětičky*. Jelikož sledujeme prozaickou tvorbu Jarmily Haškové chronologicky, kniha *Vinohradské dětičky* se ze zvoleného konceptu vymyká. *Vinohradské dětičky* jsou prózou, která sice vznikala již v roce 1924, avšak knižně byla vydána až v roce 1946, tedy až po autorčině smrti. V roce 1946 knihu vydal v nákladu 4 400 výtisků nakladatel Adolf Synek, se kterým Hašková během svého života pravidelně spolupracovala na vydání spisů Jaroslava Haška. Jednalo se o čtrnáctou knihu edice *Veselá četba*. Obálku pro knihu vytvořil ilustrátor a grafik Jaroslav Šváb.

Již v roce 1924 však *Vinohradské dětičky* začaly vycházet časopisecky, a to v periodiku *Vídeňské matice* – ve *Vídeňském deníku*. V březnu 1924 kontaktoval *Vídeňský deník* Jarmilu Haškovou s dotazem, zdali by neposkytla pro jejich list jednu ze svých prací chystaných do tisku, zároveň *Vídeňský deník* požadoval svolení otiskovat

²⁹⁹ Rambousek, 1991, s. 44.

³⁰⁰ Tento jediný svazek se nachází ve sbírce Moravské zemské knihovny v Brně. Národní knihovna v Paze má pouze zmínku o existenci této knihy.

novinové črty, které vycházely v českých tiskovinách.³⁰¹ Román Vinohradské dětičky začal vycházet na pokračování ve Vídeňském deníku 2. července 1924.³⁰² Vídeňský deník Jarmila Haškové přislíbil za román honorář ve výši 25 haléřů za řádek.³⁰³

Román Vinohradské dětičky je dalším dílem, v němž Jarmila Hašková vzpomíná na své dětství. Název se vztahuje k místu, kde Hašková trávila své dětství, k místu jejího bydliště – k Vinohradům. Vinohradskými dětičkami jsou myšleny Jarmila Hašková a její sourozenci. Román můžeme rovněž označit za autobiografický. I když jsou hlavními hrdiny románu děti, nejedná se o četbu určenou pro děti a mládež.

Jarmila Hašková využila opět vševědoucího vypravěče a er-formu k zobrazení příběhů sourozenců Mayerových. Jednotlivé příběhy se opět nesou v humorné, lehce ironické poloze, která je pro Jarmilu Haškovou typická. Komično je zde vyvoláváno situacemi, přesněji počínáním sourozenců Mayerových – děti Mayerovy si hrají na indiány, škádlí domácího učitele či se snaží usvědčit babičku z krádeže otcových peněz. Příhody dětí jsou však zobrazeny „očima dospělého“. V závěru románu se autorka obrací přímo na čtenáře: „Možná že potkáváte někdy na ulici konkrétního muže. Je-li to muž vsutku korektní a v každém ohledu dokonalý, je to Sláveček. Neptejte se, je-li pravda to či ono, co jste o něm četli v této knize.“³⁰⁴

Hlavními postavami jsou tedy všichni sourozenci Mayerovi – Josef (Pepa), Vratislav (Sláva), Milena (Míla), Jarmila (Jarma), Jaroslav (Jaroušek), Vladimír (Vlád'a). Jarmila Hašková použila v románu skutečná jména nejenom svých sourozenců, ale i rodičů a dědečka. Změnila pouze příjmení rodiny – v románu rodina Mayerova nese jméno Novákovi. Na rozdíl od jiných románů a povídek mají postavy ve Vinohradských dětičkách lépe vykreslené charaktery, nejsou to pouze ploché figurky.

I když se jedná o román s autobiografickými prvky, je zcela zřejmé, že mnohé příběhy jsou pouhou autorčinou literární fikcí. Na druhou stranu můžeme z románu vyčíst řadu fakt týkajících se autorčina života – autorka v románu vzpomíná nejenom na vztahy

³⁰¹ LA PNP, Jarmila Hašková, *korespondence přijatá (korporace): Vídeň – Vídeňský deník Haškové Jarmile*, č. inv. 438–439, 27. 3. 1924.

³⁰² LA PNP, Jarmila Hašková, *korespondence přijatá (korporace): Vídeň – Vídeňská matice Haškové Jarmile*, č. inv. 440, 17. 7. 1924.

³⁰³ LA PNP, Jarmila Hašková, *korespondence přijatá (korporace): Vídeň – Vídeňský deník Haškové Jarmile*, č. inv. 438–439, s. d.

³⁰⁴ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Vinohradské dětičky*. Praha: Adolf Synek, 1946, s. 173.

mezi sourozenci, ale i na vztahy s rodiči, prarodiči a širší rodinou, na atmosféru v rodině či prázdninové pobyty s matkou mimo Prahu.³⁰⁵

Oproti Haniččinu jaru zobrazuje autorka sebe samu ve Vinohradských dětičkách více kriticky. Jarma Mayerová je v knize popsána jako nevzhledné často churavé děvče trpící tiky. Hašková v románu ironizuje také svoji krátkozrakost. Do popředí se dostává i charakter Jarmy Mayerové – autorka se zobrazuje jako neposlušné, nesoustředěné, tvrdohlavé a líné dítě, které nemá příliš velké ambice, ovšem má velmi dobrou paměť a nadání. Právě chybějící ctižádostivost považuje sama autorka za svůj typický charakterový rys: „Jarmila zůstala taková, jaká byla. Když chce, dovede všelicos, ale ona nemá ctižádosti a dělá tedy všechno napolovic.“³⁰⁶

Jarmila Hašková dává v románu do kontrastu sebe samu ke své sestře Mileně – Milena je popsána v románu na rozdíl od Jarmily jako hezká dívka, která je velmi ambiciózní a díky své pílí vždy dosáhne skvělých výsledků. V závěru knihy autorka vyznává své sestře obdiv za to, co během svého života dokázala.

V románu Vinohradské dětičky Jarmila Hašková přibližuje čtenáři své dětství, dává mu možnost poznat rodinné poměry v domácnosti Mayerových. Jarmila Hašková román napsala především s cílem, který je pro její dílo charakteristický, a to pobavit svého čtenáře.

3.2.5 Povědky o slabých ženách a silných mužích a naopak

Soubor povídek s názvem *Povědky o slabých ženách a silných mužích a naopak* je v pořadí čtvrtou knihou z pera Jarmily Haškové. Knihu vydalo v roce 1927 vydavatelství Přítel knihy v rámci prvního ročníku edice Nová knihovna české literatury. Jednalo se o třetí svazek vydaný v rámci této edice.

³⁰⁵Mimo to se Jarmila Hašková zmiňuje též o smrti dvou sourozenců v novorozeneckém věku. Tuto tematiku nalezneme i v prvních básnických pokusech Jarmily Haškové: „Spi Mařenko roztomilá,/ rakvička Tě pohltila!/ Jdi na hřbitov Andělíčku./ tam polib spící sestřičku. (...)“ (LA PNP, Jarmila Hašková, *rukopisy: 2 básnické zápisníky*, č. inv. 542–543, s. d.)

³⁰⁶ Hašková, 1946, s. 175.

Kniha se skládá celkem ze čtyřiceti sedmi povídek, črt, které autorka původně v průběhu let uveřejňovala v tisku. Všechny povídky byly společně zastřešeny již zmíněným názvem knihy.

Položíme-li si otázku, co mají povídky společného a proč byl soubor pojmenován zrovna takto, narazíme na problematiku tematiky. Právě téma je spojujícím prvkem povídek – většina ze čtyřiceti šesti povídek se svým tématem dotýká vztahů mezi muži a ženami, a to vztahů milostných, přátelských, ale i rodičovských a prarodičovských, nebo vztahů mezi učitelem a jeho žáky. Tyto vztahy jsou ovlivňovány společenským tlakem, společenskými konvencemi. Většina povídek však zobrazuje milostné vztahy mezi muži a ženami – láska mezi dvojicí zůstává v povídkách často nevyjevena, protože se dvojice obává soudů svého okolí, někdy muž nevyzná ženě svůj cit ze strachu z odmítnutí. Jarmila Hašková často zobrazuje lásku neopětovanou, a to jak ze strany ženy, tak muže. Častou tematikou je rovněž rozčarování ženy po sňatku, kdy se ženino očekávání a dívčí představy o lásce rozcházejí s všední realitou manželství.

Jarmila Hašková dokázala na velmi malém prostoru povídek a črt zobrazit velmi detailně a věrohodně charaktery, pohnutky a pocity postav. V jednání postav a v situacích, v nichž se postavy ocitají, spočívá komika povídek. Povídky Jarmily Haškové jsou humorné, nikoli satirické. Jarmila Hašková do svých povídek a črt promítala svou zkušenost s mezilidskými vztahy, se vztahy, které se neodehrávají ve společenském vakuu.

Typickým příkladem je povídka *Blahoslavený muž, kterýž snáší pokušení*. V příběhu této povídky Jarmila Hašková zobrazila osud mladého katechety, který chtěl pomoci své žákyni. Ta se jako počestná dívka obávala být sama přes noc v bytě se svým bratrancem, který měl o dívku patrný zájem. Z těchto důvodů katecheta pozval dívčina bratrance prostřednictvím krátkého lístku, aby přespal u něj. Dívka, jež se příliš styděla předat bratranci katechetovo pozvání, zaklepala v noci na katechetovy dveře – ten dívku odvedl na noc ke své sestře, aby nevznikly mezi lidmi pomluvy. Bratranec, který očekával, že se sestřenice vrátí na noc domů, však našel na zemi v bytě ležet lístek s textem: „Václav Novák, katecheta. Přijďte dnes večer ke mně. Zvu vás srdečně a těším

se na vás. Připravím vám dobré lože.“³⁰⁷ Katecheta přišel o práci a dívka byla vyloučena ze školy. Když Václav Novák získal zaměstnání v bance, kontaktoval dívku, která vyšla z celé situace s pokřivenou pověstí, a oženil se s ní.³⁰⁸

Nastínění děje by nám mělo přiblížit, v jakém duchu jsou psány povídky Jarmily Haškové. Přestože nám povídky Jarmily Haškové svým obsahem mohou připadat optikou dnešní doby zastaralé, jelikož již některým společenským zvyklostem nedokážeme porozumět, mohou být čtivé i pro dnešního čtenáře. Milostná tematika a motivy pomluv a závisti jsou nejenom aktuální, ale i atraktivní pro čtenáře i v dnešní době – můžeme říci, že se jedná o nadčasová témata. Přístupnost textů dnešnímu čtenáři je podtržena tím, jak Jarmila Hašková dokázala humorně zobrazit pocity, myšlenky, váhavost a ostych lidí, vykreslit jejich problémy. Styl povídek v tomto souboru je sám o sobě velmi dobře čtivý. Většina povídek je psána er-formou a Hašková v nich využívá neosobního vševědoucího vypravěče. Pouze dvě povídky jsou psány ich-formou s využitím personálního vypravěče, pro některé své povídky využívá kompozici formou dopisů.

V souboru nalezneme taktéž povídky s autobiografickými rysy, ba přímo inspirované autorčiným životem – např. hrdinky povídek bývají často zaměstnány jako úřednice. Kniha však obsahuje též krátkou črtu s názvem *Jeho žena*, jejímž předobrazem byl bezpochyby vztah Jarmily Haškové s Jaroslavem Haškem. V povídce je zobrazen cit a obdiv dívky k učiteli, který se za veřejné prezentování svých politických názorů dostal do vězení: „Mluvil o vzpouře myšlenky, o antickém otroctví, feudálním nevolnictví, otroctví hospodářském, o proklamaci práva práce, o sociální revoluci. Poslouchala. Hltala jeho obraz i jeho hlas. Její srdce souhlasilo se vším, co řekl. (...) Když zase vyšel na svobodu, chodili spolu, líbala jeho pyšné rty a tiše, v kouťku srdce, představovala si hezký život ve dvou. On zatím chodil na schůze, řečnil a hledal místo. Nemohl se vrátit do školy, k svému učitelskému stolku. V městě si ukazovali prstem na jeho ošumělý kabát, ona nic nechápala. Milovala ho a on ji také. (...) Seděla tiše u jeho nohou, když jí řekl, že již má místo, že je redaktorem v deníku, který bojuje za jeho ideály, za jeho snahy. Přivinul ji k sobě a díval se jí do očí. Jeho pohled říkal: ‚Zůstaneme už spolu, budeš mou

³⁰⁷ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Povídky o silných mužích a slabých ženách a naopak*. Praha: Přítel knihy, 1927, s. 43.

³⁰⁸ Hašková, 1927, s. 38–44.

ženou. Budeme bojovat spolu, oddáni láskou a myšlenkou.“³⁰⁹ V této povídce můžeme vidět paralelu mezi láskou hlavní hrdinky a životem Jarmily Haškové.

Obdobně můžeme nalézt inspiraci vztahem s Jaroslavem Haškem a peripetemií, které jí tento vztah přinesl, v povídce *Dva románky*. V této povídce psané formou dopisů sledujeme osudy dvou dívek, jež se zamilovaly do muže, jehož jim rodiče neschvalovali – jedna z dívek poslechla přání rodičů a vzala si muže, který byl z pohledu rodičů přijatelnější, druhá z dívek se i přes naléhání rodičů svého vztahu nevzdala a za muže se vdala.³¹⁰ I zde můžeme číst jakousi vzpomínku na dobu před sňatkem s Jaroslavem Haškem.

Ani o tomto povídkovém souboru Jarmily Haškové se kritika nevyjádřila příliš přívětivě, obdobně jako v případě knihy Robinson a jiné veselé povídky. V Ženském světě vyšla kritika Jirky Karasové: „Jarmila Hašková má zřejmě mnoho dobrého přínosu pro literární činnost: Inteligenci, erudici, široké vědomosti, pronikavý postřeh, jemně ironisující postoj, pružnou dikci a schopnost vyhrocené pointy. Proto se i zalíbila povídkami, smírně sarkastickými skizami, zkrátka drobnými prácičkami, v nichž se na okamžik zableskl nápad, když je tu i tam otiskovala. Jenže, když je sebrala skoro na padesát a otiskla souhrnně v knize více než 200 stránkové – ukázalo se – že to vlastně není literatura. Jsou to nápady, ale příliš málo břitké, aby to byly duchaplné důtky, jež život rozšlehají, příliš málo zase hluboké, aby nepřesytily (...) Přitom autorka dokáže zaangažovat čtenáře k spoluúčasti neříkajíc zbytečného (...) Jarmila Hašková se představuje ve své první knize jako duchaplná causeurka, jež bystře pozoruje a vtipně glossuje život kolem sebe – na literaturu, umělecké dílo, je toho z pravidla příliš málo!“³¹¹

Oproti nelichotivé kritice Karasové, v níž se kritička dopouští věcných chyb, jelikož se nejednalo o prvotinu Jarmily Haškové (o to kritika vyznívá negativněji, protože nedostatky vytýkané Karasovou nemohou být přičteny spisovatelčině nezkušenosti z důvodu literárních začátků), napsal Václav Brtník v časopise Venkov: „Dávno již jsme neměli v rukou knihu humoru tak srdečného a osobitého, jako je tato kniha Jarmily Haškové. Nejmenuje svých pros, jichž je v knize shrnuto bezmála padesát,

³⁰⁹ Hašková, 1927, s. 127–128.

³¹⁰ Tamtéž, s. 144.

³¹¹ KARASOVÁ, Jirka: *Jarmila Hašková: Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*. Ženský svět, roč. 32 (1928), č. 11, 1. 6. 1928, s. 167.

humoreskami – a vskutku jsou to spíše povídky, které nevtipkují, nepřehánějí, nevysmívají se, nýbrž kreslí názorně výseky života (...) Spisovatelka ovšem dovede leckdy tnouti do živého, vybrousiti svou satiru. Ale i tehdy je přirozená (...) Neunavuje zevrubnou kresbou svých typů, ale několika slovy, nejčastěji těmi, jež její hrdina nebo hrdinka sama promluví nebo napíše, postaví jí v jasném osvětlení před naše zraky (...) Vzpomínáme ne náhodou na arabesky Nerudovy – a myslím, že se nemýlím, nalézáme-li zde užitečnou školu, již prošla Jarmila Hašková.“³¹²

Václav Brtník vyzdvihuje u tvorby Jarmily Haškové dovednost zkratky jakožto typický rys jejího stylu. V tom se liší právě od Jirky Karasové, která tento prvek považovala za nedostatek.

O souboru povídek vyšla kritika také ve Zvonu – jejím autorem byl opět Vojtěch Zelinka a příliš se nelišila od kritiky Robinsona a jiných veselých povídek. Zelinka v kritice uvádí: „Črty v tomto svazku měly projít censurou auktorčinou. Směle mohly být vypuštěny práce, kde se nedošlo k cíli, jež si srdečná a čestná ironická bystrost auktorčina ve většině próz stanovila a jehož s úspěchem dosáhla: ukázati před omyluplným shonem lidských dvojic, stavěných v nejrozmanitějších situace životní, onen základní a neměnný rytmus osudu, lidství a srdce. ...s rutinou, někde poněkud lehkomyšlnou, dovede humoristka – ale vzpomeňte knihu Čapkových poznámek o tom, do jaké míry jsou ženy schopny humoru – shrnouti do svých črt hojně přesných podrobností...“³¹³ I přes některé velmi kritické poznámky hodnotí Zelinka tento soubor povídek a črt kladněji než první výbor z roku 1923.

Dne 13. května 1928 časopis Nová doba upozorňoval na své knižní novinky a na jejich ohlasy v československém tisku. Jednou z knih byl právě výbor povídek Jarmily Haškové. Pro prezentaci úspěšnosti knihy si redaktoři Nové doby vybrali slova Jindřicha Vodáka: „Její povídky a povídačky jsou značnou vzácností v naší beletrii, nezdržují, neolupují o čas, nepředstírají klamné důležitosti a složitosti, nýbrž uvádějí na pravý rozměr, ulehčují, vzpružují hbitostí a bystrostí postřehu...“³¹⁴

³¹² BRTNÍK, Václav: *Jarmila Hašková: Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*. Venkov. Ústřední list Republikánského listu zemědělského a malorolnického lidu, roč. 23 (1928), č. 260, 1. 11. 1928, s. 6.

³¹³ ZELINKA, Vojtěch: *Jarmila Hašková, Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*, Zvon, roč. 29 (1929), č. 10, s. 138.

³¹⁴ *Hlasy tisku o našich knihách*. Nová doba, roč. 34 (1928), č. 133, 13. 5. 1928, s. 9.

Povídky Jarmily Haškové sklidily jak slova pochvaly, tak kritiky. Ačkoli nejsou literárními kritiky považovány za součást tzv. vysoké literatury, jsou to právě povídky, díky nimž Jarmila Hašková získala oblibu mezi širokým okruhem čtenářstva.

3.2.6 Z notesu svatého Petra

Poslední kniha, která vyšla za života Jarmily Haškové, nese název *Z notesu svatého Petra*. S touto knihou se pojí jisté specifikum, jedná se o nejčastěji vydávanou knihu Jarmily Haškové, která vyšla v několika vydáních i po autorčině smrti.

Během roku (od léta do podzimu) 1930 kniha původně vycházela na pokračování v Lidových novinách v sekci Dětský koutek. Souhrnně vyšly příběhy objevující se pravidelně na stránkách Lidových novin taktéž již na konci roku 1930. Tuto knihu Jarmila vydala u nakladatele Adolfa Synka, s nímž spolupracovala již v minulosti na vydání děl Haškových.

Knihu doprovodil svými ilustracemi starší bratr Jarmily Haškové Vratislav Mayer. To, že knihu ilustroval právě Vratislav Mayer, je možná poněkud zvláštní, jelikož v Lidových novinách byly příběhy z pera Jarmily Haškové doprovázeny kresbami Ondřeje Sekory. Právě ilustrace Ondřeje Sekory se objevily v dalších vydáních knihy – kniha byla znovu vydána v roce 1942 v nakladatelství Dr. Karoliny Kolářové, poté v roce 1945 u nakladatele Karla Synka, roku 1992 v nakladatelství Marsyas a v roce 1997 v nakladatelství Kvarta.

Jak již napovídá ono zmíněné zařazení do sekce Lidových novin Dětský koutek, jedná se o knihu určenou pro dětské čtenáře. Můžeme říci, že se jedná o autorskou pohádku. Kniha se skládá z několika kratších příběhů, jejichž vypravěčem je svatý Petr. Jarmila Hašková zde vychází z tradice, že svatý Petr jako majitel klíčů od nebeské brány rozhoduje o tom, kdo může bránou projít do nebe. Do nebe se dostávají též děti, které jsou v mnoha případech zlobivé, a tak svatému Petrovi svými nezbednostmi způsobují starosti: „Vskutku, máme tu uličníky. Dneska jsem přistihl Frantu, který si propíchl oblohu dřívkem a plival dolů na lidi.“³¹⁵ Jednoho dne si jedna z dívek do nebe přivede

³¹⁵ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Z notesu svatého Petra*. Praha: Adolf Synek, 1930, s. 11.

malého čerta, který v nebi následně pobývá a hraje si s dětmi. Postupem času děti ztrácejí své nešvary a stávají se z nich andělíčky, a to dokonce i z malého čerta.

V knize vystupuje řada biblických postav a světců, např. Ježíš, svatý Lukáš, svatý Mikuláš apod. Touto cestou Hašková přibližuje dětem řadu příběhů z této oblasti. Všichni svatí mají zcela lidské vlastnosti i nedostatky. Uvedme příklad svaté Cecílie: „Svatá Cecílie je důvěřivá jako všichni svatí, a je také trochu nahluchlá, jako bývají muzikanti. Kývala tedy spokojeně hlavou a chválila: ‚Dobře andílkové, dobře.‘ A dneska, když šlo nebem slavné procesí a nejmladší andílkové kráčeli hned za svatými otci a celé nebe se těšilo na jejich rajský zpěv, ozvalo se z jejich řad zřetelně a jasně: ‚Protože se šofér zlobil,/ Tonda sebral automobil. S šoférem však nejsou žerty/ na Tondě si svolal čerty./ Nechal Tonda auto ležet/ a byl rád, že může běžet.‘“³¹⁶

Dále však Jarmila Hašková v příbězích podává s jistou dávkou fantazie vysvětlení, jak vznikají různé meteorologické jevy, či vysvětluje zákonitosti vesmíru. V pohádce se stírají rozdíly mezi nebeským světem, světem lidí i peklem.

Všechny příběhy svatého Petra a dětí se odehrávají v humorné poloze, která je pro Jarmilu Haškovou typická. Tomu napomáhá i volba personálního vypravěče a vypravování v ich-formě. Humorné příběhy však můžou být čtivé i pro dospělé čtenáře.

O tom, proč se Jarmila Hašková uchýlila ve své knize pro děti právě k tomuto tématu, můžeme pouze spekulovat. Jak již víme, Jarmila Hašková byla pokřtěna v katolické víře a v této víře setrvala celý život – možná právě proto napsala autorskou pohádku vztahující se k této tematice.

Na rozdíl od dívčího románu Jarmily Haškové *Haniččino jaro*, byla knize *Z notesu svatého Petra* jakožto knižní novince věnována pozornost v časopisu *Úhor*. Krátkou kritiku (recenzi) napsala Bohumila Hloušková: „Jsou to dětské taškařiny těch, kteří se do nebe dostali. Krátké příhody jsou pěkně humorně vyličený a prostým, mládeži přístupným slohem napsány. Dětem budou se jistě líbit. Ovšem nároků na umění v knize není.“³¹⁷ Jedná se o další recenzi, která vytýká Jarmile Haškové, že její dílo nemá vyšší uměleckou hodnotu. Na místě je otázka, do jaké míry Jarmila Hašková skutečně o vyšší

³¹⁶ Hašková, 1930, s. 12.

³¹⁷ HLOUŠKOVÁ, Bohumila: *Jarmila Hašková: Z notesu svatého Petra*. *Úhor*, roč. 18 (1930), č. 9/10, 1. 12. 1930, s. 211.

uměleckou hodnotu usilovala, zdali jejím cílem nebylo opravdu jen pobavit čtenáře (v tomto případě i s jistým didaktickým aspektem). Knihu doporučoval časopis Úhor dětem od osmi let.

Kritiku knihy *Z notesu svatého Petra* uveřejnila rovněž spisovatelka Marie Majerová, tentokrát v časopise Čin: „Pravý požitek budou mít z této knihy děti vychovávané katolicky, neboť jen ony poznají celou ironii autorčina vypravování o abstraktním nebeském světě, přizpůsobeném domácímu světu skutečnému. Nicméně i děti, vychovávané bez církevní obřadnosti najdou zalíbení v četbě tohoto anekdotického zápisníku, neboť ústřední postava svatého Petra je celkem dost populární, aby ji znal žid i pohan. A pohanští uličníci, kteří přišli do nebe jen aby tam pokračovali ve svých kouscích a aby zlobili svatého Petra, tak jako zlobili na světě své maminky, jsou popisováni s vypravovatelskou svěžestí Jarmily Haškové a vykreslení lapidární karikaturou Vratislava Mayera.“³¹⁸ Majerová si spíše než estetických kvalit všímala námětu a tématu, které kniha zpracovává.

Obdobně na stránkách *Rozpravy Aventina* v rubrice představující knižní novinky je o knize psáno: „Je to vřele lidská, klukovsky bujná atmosféra, kterou zde vykreslila Jarmila Hašková.“³¹⁹ Téměř shodně byla komentována další vydání, která již doprovodil ilustracemi Ondřej Sekora: „Jarmila Hašková a O. Sekora se spojili k tomu, aby pobavili ty malé, ať už holčičky nebo chlapečky, vyprávěním a příběhy. (...) Jarmila Hašková napsala příběhy o uličnictvích nebeské drobotiny a O. Sekora doprovodil ty příběhy milými obrázky.“³²⁰

Najdeme však i kritické recenze knihy *Z notesu svatého Petra*. Takováto recenze byla uveřejněna například v *Pražském večerníku*. Nesla již kritický název *Nevhodná kniha pro děti*: „Už titulní obrázek znázorňuje sv. Petra v županu a trepkách, s třemi uličníky – anděly kolem hlavy, je podle nás nepřístojný. (...) Rozhodně není kniha výchovná. (...) To není taškařice, to je snaha zesměšnit!“³²¹ Redakce *Pražského večerníku* kritizovala na knize pro děti především to, že kniha postrádá výchovné

³¹⁸ MAJEROVÁ, Marie: *Jarmila Hašková: Z notesu svatého Petra*, roč. 2. (1930–1931), s. 175.

³¹⁹ *Rozpravy Aventina*, roč. 6 (1930–1931), č. 11, 4. 12. 1930, s. 132.

³²⁰ *Z notesu svatého Petra*. *Večerník Národních listů*, roč. 80 (1940), č. 344, 17. 12. 1940, s. 3.

³²¹ *Pražský večerník*, roč. 14 (1932), č. 49, 29. 2. 1932, s. 3.

zaměření a mohla by se stát jakýmsi návodem na zlobení – zde však nebyla pochopena typická ironie Jarmily Haškové.³²²

Jak můžeme soudit z výše uvedených kritik a recenzí, i přes jednu vytýkavou recenzi, které postrádala v díle didaktičnost, kniha *Z notesu svatého Petra* byla kritikou patrně nejlépe hodnocenou knihou Jarmily Haškové. To ovšem téměř s jistotou můžeme přičíst tomu, že se jednalo o knihu pro děti a mládež.

3.2.7 Drobné příběhy

Poslední kniha Jarmily Haškové nese název *Drobné příběhy*. Kniha však vyšla až dvacet devět let po autorčině smrti, tedy v roce 1960.

Jedná se o soubor povídek a črt. Soubor obsahuje devatenáct povídek. Jedná se o povídky, z nichž většina byla uveřejněna již ve dvou výše zmíněných povídkových souborech, tedy v souboru *Robinson* a jiné veselé povídky nebo *Povídky o slabých ženách a silných mužích* a naopak. Lze tedy říci, že z rozsáhlého povídkového díla byly vybrány ty nejpovedenější. Výbor uspořádal literární historik Radko Pytlík, jenž je odborníkem na život a dílo Jaroslava Haška. Radko Pytlík opatřil tento soubor povídek i krátkou předmluvou o Jarmile Haškové.

O vydání souboru se zasloužil především syn Jarmily Haškové, Richard Hašek. Knihu vydalo Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod. Soubor se skládá ze dvou částí, oddílů. První oddíl nese název shodný s názvem knihy, *Drobné povídky*, a druhá část souboru je pojmenovaná jako *Hrst vzpomínek na Jaroslava Haška*. Jak napovídají samy názvy oddílů, druhý oddíl obsahuje povídky Jarmily Haškové, v nichž vzpomíná na Jaroslava Haška.

Soubor obsahuje tři povídky o životě Jaroslava Haška, a to *Profil mrtvého muže*, uveřejněný původně v *Tribuně* v roce 1923, *Domovní prohlídka* z *Lidových novin* z roku 1921 a *Haškovu Pravdou* z roku 1927 zveřejněnou v *Kmeni*. Těmto povídkám se nebudeme podrobněji věnovat, jelikož právě povídky Jarmily Haškové o Jaroslavu Haškovi jsou velmi často citovány – zejména těmto povídkám je z díla Jarmily Haškové

³²² Pražský večerník dále kritizoval i to, že do nebe přichází čert. V závěru knihy však dochází k napravení také čerta Tondy – v tom je redakcí postrádající didaktický aspekt.

věnována největší pozornost, a to právě z toho důvodu, že se tematicky dotýkají jejího vztahu s Jaroslavem Haškem.

Zmiňme pouze, že přestože Jarmila Hašková obviňovala Haška v rámci soudních sporů po jeho smrti z opilství, povídky jsou psány v duchu úcty a obdivu.

Richard Hašek vydal soubor matčiných povídek patrně proto, aby se její tvorba dostala do čtenářského povědomí. Jak uvádí Radko Pytlík v předmluvě knihy: „Poctivá a usilovná umělecká práce Jarmily Haškové má právo na vlastní život.“³²³

3.3 Tvorba pro film a rozhlas

Přestože hlavní těžiště tvorby Jarmily Haškové spočívalo v literární prozaické tvorbě, uplatnila se rovněž ve filmovém odvětví a v rozhlase. V těchto odvětvích sice nebyla tolik aktivní jako v literární tvorbě především pro tisk, přesto těmito dvěma oblastem věnujeme pozornost.

3.3.1 Filmová tvorba

Největším počinem Jarmily Haškové ve světě filmu byla účast na vytvoření snímku *Adam a Eva* z roku 1922. Jarmila Hašková napsala námět k tomuto filmovému snímku. Sama Jarmila Hašková uváděla, že ke snímku napsala libreto, jež máme jako pojem spojeno spíše s divadelními hudebními uměleckými díly.

Děj filmu se odehrává v komické rovině. Námět z autorčina pera je velmi jednoduchý a je vystavěn opět na situační komice. Hlavní postavy Adam a Eva jsou dvojčata. Přestože se jedná o dívku a chlapce, jsou si velmi podobní a nikdo je nedokáže rozeznat, ani vlastní otec, a tak dochází k různým záměnám obou sourozenců. Vynalézavá Eva dokáže své podobnosti s bratrem velmi dobře využívat. Podobnost obou sourozenců přetrvá téměř až do dospělosti, kdy se o Evu, v jejích šestnácti letech, začíná ucházet potenciální ženich, doktor Novotný. Adam, aby sestru rozzlobil, si obléká její šaty a vydává se místo ní na schůzku s doktorem Novotným. Eva se převleče za svého bratra a otcí vyžradí, že je Adam, tedy Eva, na schůzce s mužem. Otec s domnělým Adamem jdou pár pozorovat. Adam zařídí své sestře, aby ji doktor požádal o ruku. Když

³²³ PYTLÍK, Radko: *O Jarmile Haškové*. In: HAŠKOVÁ, Jarmila: *Drobné příběhy*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod, 1960, s. 12.

otci dojde, že se dvojčata opět vyměnila, rozhodne se Adama ostříhat dohola, aby zabránil dalším výměnám. Místo jemu však oholí vlasy Evě.

Převedení námětu Jarmily Haškové do filmové podoby se zhostila Suzanne Marwille, která jej přepracovala do podoby scénáře. Snímek režíroval Václav Binovec, jenž velmi často se Suzanne Marwille spolupracoval. Snímek natočila společnost Wetebfilm, jejímž zakladatelem byl právě Binovec. Suzanne Marwille nejen že k snímku vytvořila scénář, ale ztvárnila i hlavní roli dvojčat.

Snímek byl poprvé promítán 22. července 1922 v 9:45 hodin dopoledne v kině BIO Lucerna.³²⁴ Na premiéru filmu dostala Jarmila Hašková pozvánku. Jedna z kritik napsala o syžetu filmu: „Je viděti, základní myšlenka dějová poskytovala režiséru spoustu vděčných příležitostí. W. T. Binovec vytěžil z ideje komedie skutečně všechno, co vytěžiti mohl. Celá komedie dýchá milým kouzlem půvabu a jemné lyriky, již neublíží bujná komika, někdy velice odvážná.“³²⁵ Kritika vyzdvihla námět, který poskytla Jarmila Hašková.

Za vytvoření námětu, libreta, pro tento snímek obdržela Jarmila Hašková již v roce 1922 cenu Filmové ligy.³²⁶

Jarmila Hašková se znovu pokusila o spolupráci se Suzanne Marwille již na podzim roku 1922. Zaslala herečce rukopis s názvem *Z deníku služky*, který chtěla taktéž převést do filmové podoby.³²⁷ Jarmila Haškové zaslala Suzanne Marwille pravděpodobně také další náměty, avšak k natočení dalšího filmového snímku dle předlohy Haškové nedošlo.

Jarmila Hašková se nepokoušela o spolupráci pouze s Wetebfilm, ale kontaktovala i filmovou společnost Fox film corporation. Této společnosti nabídla jako předlohu pro natočení filmového snímku svůj společenský román *Martin Mayer*. Fox film corporation však nabídku Jarmily Haškové na natočení filmu podle knihy o jejím dědečkovi odmítl

³²⁴ LA PNP, Hašková Jarmila, *tisky: program k filmu Adam a Eva*, č. inv. 1602, 1922.

³²⁵ *Nové české filmy. Weteb-film. Adam a Eva*. Film, roč. 2 (1922), č. 11, 16. 8. 1922, s. 10–11.

³²⁶ LA PNP, Hašková Jarmila, *os. dokumenty: Curriculum vitae*, č. inv. 1–2, s. d.

³²⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá korporace: Praha – Wetebfilm Haškové Jarmile*, č. inv. 432, 14. 9. 1922.

s odůvodněním, že jim film s podobným syžetem v současné době nevyhovuje, ale pokud se situace změní, autorku kontaktují.³²⁸

Další námět Jarmily Haškové již filmové společnosti nevyužily, a tak se snímek Adam a Eva stal jediným filmem, pro nějž Jarmila Hašková vytvořila předlohu.

3.3.2 Tvorba pro rozhlas

Jarmila Hašková se snažila prosadit i tvorbou pro rozhlas. V pozůstalosti Jarmily Haškové nalezneme rukopisy dvou rozhlasových her nesoucí název *Okno do zahrady* a *Strýc Ota*. I když se v pozůstalosti dochovaly v úplnosti pouze dvě autorčiny rozhlasové hry, Jarmila Hašková jich napsala pravděpodobně více.

Na konci roku 1927 se Jarmila Hašková zúčastnila soutěže, kterou pořádal Radiojournal. Jednalo se o soutěž o nejlepší rozhlasovou jednoaktovou hru. Do této soutěže bylo zasláno celkem 174 her. Autor nejlepší jednoaktovky měl být odměněn finančním honorářem a jeho hru měl Radiojournal uveřejnit ve svém vysílání. Závěr poroty byl poněkud překvapivý – nikdo ze zúčastněných nesplnil podmínky soutěže, a tak porota volila nejzdařilejší hry, jejichž autoři byli oceněni nižšími finančními částkami.³²⁹ Jednoaktová hra Jarmily Haškové v této soutěži s poměrně velkou konkurencí neuspěla.

Jarmila Hašková však nepsala pro Radiojournal pouze jednoaktovou hru. V roce 2018 vyšla kniha Milana Pokorného s názvem *V hlavní roli rozhlas!* Jarmila Hašková je v této knize uvedena jako jedna ze zapomenutých autorek a je zde zveřejněna jedna povídka, jež byla otištěna v Kalendáři Radiojournalu na rok 1928.

O povídce s názvem *Jak pan Netolický došel klidu* je v publikaci uvedeno: „Pro naši antologii je povídka Jarmily Haškové, (...), nepřehlédnutelná. Jelikož v té době platila za oblíbenou humoristickou autorku, byla její práce pro Kalendář Radiojournalu dokladem postupující společenské prestiže stále ještě nového technického vynálezu.“³³⁰

³²⁸ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá korporace: Praha – Fox film corporation*, č. inv 373, 12. 2. 1925.

³²⁹ LA PNP, Hašková Jarmila, *korespondence přijatá korporace: Praha – Radiojournal Jarmile Haškové*, č. inv. 420, 26. 1. 1928.

³³⁰ POKORNÝ, Milan (ed.): *V hlavní roli rozhlas!* Praha: Radioservis, 2018, s. 39.

Povídka byla v antologii uveřejněna právě kvůli jejímu obsahu. Povídka je vystavěna na jisté paralele mezi ženou hlavního hrdiny a rádiem. Žena, která neustále hovoří, pana Netolického znervózňuje, a když kolegové pořídí Netolickému rádio, z něhož taktéž neustále vycházejí informace, jež navíc jeho žena opakuje, pan Netolický se nervově zhroutí a je odvezen do nemocnice.³³¹ Jak můžeme vidět na stručném nastínění syžetu, jedná se opět o povídku zcela typickou pro tvorbu Jarmily Haškové. Povídka čerpá z autorčiny současnosti a ironizuje rozhlas, jakožto nejmodernější výdobytek své doby.

Ve spisovatelčině pozůstalosti můžeme nalézt rovněž scénář s názvem *Otec a syn*.³³² Otázkou je, zdali se jedná o divadelní, či rozhlasovou hru. Jelikož rukopis není příliš velkého rozsahu a neobsahuje žádné scénické poznámky, je velmi pravděpodobné, že se jedná o jednoaktovou rozhlasovou hru. Řadí se tedy k dalším počínům, jimiž se Jarmila Hašková snažila prosadit i v rozhlase.

³³¹ Pokorný, 2018, s. 40–41.

³³² LA PNP, Hašková Jarmila, *rukopisy: Otec a syn*, č. inv. 975, s. d.

4 Závěr

Osobnost Jarmily Haškové, rozené Mayerové, je pozoruhodná a její životní osud jistě stojí za povšimnutí. Z tvrdohlavého, často churavého krátkozrakého děvčete se stala samostatná, vzdělaná a poměrně úspěšná žena.

Přestože v životě zažívala různé těžkosti, dokázala se s nimi vždy vyrovnat. K největším zklamáním v životě Jarmily Haškové patřil vývoj vztahu s Jaroslavem Haškem. Přes počáteční odpor rodičů se Jarmila Hašková za literáta provdala, ale manželský vztah skončil velmi záhy po uzavření sňatku. Manželství uzavřené formou církevního sňatku nebylo nikdy rozvedeno, a přestože si několik let, během nichž Hašek pobýval v Rusku a byl považován za mrtvého, mohla Jarmila Hašková myslet, že je vdovou, nenašla si novou známost. Když se Hašek vrátil z Ruska, začali se spolu manželé opět scházet. Ovšem ani tyto schůzky neprobíhaly dlouhou dobu. Hašek se vrátil na Lipnici, kde pobýval se svou družkou.

Vztah manželů definitivně ukončila až smrt literáta. Ta však vyvolala další spory, a to o autorská práva, která se Hašková snažila získat pro svého a Haškova syna Richarda, na úkor Haškovy družky.

Ani po smrti manžela si Hašková nenašla nového partnera. Vztah k soudci Ivanu (Janu) Puszkarovi zůstává pouhou domněnkou. S jistotou lze pouze říci, že se vyznačoval jistou důvěrností.

Na druhou stranu to byl právě Hašek, kdo přivedl Jarmilu Haškovou k literární tvorbě. Během manželství mu Hašková pomáhala dokončovat jeho literární práce. Vlastní tvorbu začala uveřejňovat v druhé polovině 10. let 20. století. V této době si zároveň našla trvalé zaměstnání jako stenografka Obchodní a živnostenské komory.

Přestože jsou literární počátky autorky spojeny s poezií, publikovala pouze prózu. K poezii se však vracela formou zábavných básní, které psala pro potěchu svého okolí a přátel. Zároveň do svých prozaických prací zařazovala i veršované pasáže.

Autorka proslula především svými povídkami a črtami, které uveřejňovala v řadě československých periodik. Některé povídky byly díky Anně Auředníčkové překládány do němčiny. Povídky Jarmily Haškové spojovala především tematika čerpající z autorčiny současnosti a způsob zobrazování postav, který můžeme označit jako

figurkářství – nejednalo se o postavy s detailně prokreslenou charakteristikou a psychologií, což samozřejmě odpovídalo tomu, jak byly povídky zveřejňovány.

Hašková napsala rovněž několik delších prozaických prací – *Martin Mayer*, *Haniččino jaro* a *Vinohradské dětičky*. Pro tyto delší prozaické práce, které lze označit za romány, je charakteristické, že obsahují autobiografické prvky. Z těchto tří prací vyzdvihneme především román *Vinohradské dětičky* pojednávající o dětství Jarmily Haškové a jejích pěti sourozenců – tento do jisté míry autobiografický román se liší od ostatních především tím, že postavy a jejich psychologie jsou zde prokreslenější.

Autorka se věnovala také tvorbě pro děti. Pro dětského čtenáře vytvořila zábavnou autorskou pohádku *Z notesu svatého Petra*. Tato kniha s ilustracemi Vratislava Mayera nebo Ondřeje Sekory se stala zároveň autorčinou nejvydávanejší knihou (kniha byla vydána i několikrát po autorčině smrti). Jako knihu pro dětského čtenáře bychom mohli označit taktéž *Haniččino jaro*, které bychom mohli žánrově zařadit mezi dívčí romány.

Jarmila Hašková se však dotkla i jiných tvůrčích, uměleckých oblastí, a to světa filmu a rozhlasu. Největším počinem bylo napsání námětu pro film *Adam a Eva*, v němž hlavní roli sehrála Suzanne Marwille.

Pokud bychom chtěli najít obecný spojovací prvek autorčiny tvorby, je to jistě literární komika jakožto žánrová oblast. Veškeré autorčino dílo se nese v humorné poloze. Komično je zde vyvoláno situacemi a autorčiným lehce ironickým pohledem na svět.

Přestože literární kritika odsuzovala dílo Jarmily Haškové za to, že nedosahuje žádných vyšších uměleckých kvalit ani hodnot, byla její tvorba, především pak povídky a črty Jarmily Haškové, jež publikovala pod pseudonymy Háma nebo Iška, velmi oblíbená u širokého okruhu čtenářstva. Zároveň můžeme soudit, že se Jarmila Hašková nepokoušela dosáhnout vyšší umělecké kvality, že psala s jediným cílem – pobavit své čtenáře. Vrchol tvorby Jarmily Haškové autorka diplomové práce spatřuje v její povídkové tvorbě, a to v jejích pozdějších povídkách, jež byly vydány souborně pod názvem *Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*.

Jarmila Hašková měla mimo literární tvorbu řadu zájmů. Ve dvacátých letech byl volný čas Jarmily Haškové vyplňován cestováním. Velkou pozornost věnovala své rodině, a to nejen svému synu Richardovi. Hluboká úcta k rodině, k rodičům,

sourozencům i prarodičům se odráží v celém autorčině díle. Byla to však Jarmila Hašková, která ze sourozenců Mayerových zesnula jako první.

Přestože se Jarmila Hašková nezapsala svým humoristickým dílem do dějin české literatury, její život a dílo stojí za povšimnutí také v dnešní době. Diplomová práce podává poměrně ucelený přehled nejenom života literátky, ale rovněž souhrnně zachycuje tvorbu Haškové, nabízí i osobní pohled na texty ze strany autorky diplomové práce, a to především na prozaické práce Haškové.

5 Seznam pramenů a použité literatury

Primární prameny:

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašková Jarmila, rozsah 17 kartonů.

Archiv hlavního města Prahy, Matriky, *Matrika narozených – kostel sv. Ludmily (Vinohrady)*, sign. VIN N2, 1885–1887. [online]

Dostupné z WWW: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=CA9E27F00165423386568094D1F091BD&scan=292> [cit. 27. 9. 2018].

Archiv hlavního města Prahy, Matriky, *Matrika sňatků – kostel sv. Ludmily (Vinohrady)*, VIN O11, 1909–1911. [online]

Dostupné z WWW: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=35F9846ABF044C84AFFF3A52F4C2A6F3&scan=259#scan259> [cit. 17. 10. 2018].

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Auředníčková Anna, *výstřižky: Překlady do němčiny (Jarmila Hašková)*, č. přír. 111/60, s. d.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Brambora Josef, *korespondence přijatá: Hašková Jarmila Bramborovi Josefu*, č. inv. 1175, 1928.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašek Jaroslav, *korespondence přijatá: Hašková (Mayerová) Jarmila Haškovi Jaroslavu*, č. inv. 88–103, 1908–1909.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 149–161, 1909.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 116–124, 1906–1907.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašek Jaroslav, *korespondence přijatá: Hašková (Mayerová) Jarmila Haškovi Jaroslavu*, č. inv. 88–106, 1921.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové (Mayerové) Jarmile*, č. inv. 125–148, 1908.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Mayerovi Josefu*, č. inv. 207–208, 23. 5. 1910.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Mayerové Josefíně*, č. inv. 209–210, 1912.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Hašek Jaroslav, *korespondence odeslaná: Hašek Jaroslav Haškové Jarmile*, č. inv. 162–173, 1921.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, Vachek Emil, *korespondence přijatí: Hašková Jarmila Vachkovi Emilu*, č. inv. 431–432, 1927–1928.

Národní archiv, Policejní ředitelství Praha II – evidence obyvatelstva, *Hašek Jarmila*, sign. hašek jarmila 1883, s. d.

Národní Archiv, Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, *Žádost o cestovní pas*, sign. H 871/5 hašek, 7. 8. 1922.

Národní archiv, Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1931–1940, *Žádost pohřebního ústavu o svolení ke kremaci*, sign. H 871/5 hašek, 22. 9. 1930.

Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, Okresní soud Německý Brod, *Spisy o pozůstalosti po Jaroslavu Haškovi*, sign. 344/23, 1923–1924.

Literatura:

ANČÍK, Zdena: *O životě Jaroslava Haška*. Praha: Československý spisovatel, 1953, 107 s. sine ISBN.

BAHENSKÁ, Marie: *Ženský výrobní spolek český*. Český lid, roč. 91, (2004), č. 3, s. 253–271. ISSN 0009-0794.

BALLY, J. H.: *Jarmila Hašková*. Rozpravy Aventinu. Týdeník pro literaturu, umění a kritiku, roč. 6 (1931), č. 3, 1. 10. 1931, s. 18. ISSN 1802-1972.

BRTNÍK, Václav: *Jarmila Hašková: Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*. Venkov. Ústřední list Republikánského listu zemědělského a malorolnického lidu, roč. 23 (1928), č. 260, 1. 11, 1928, s. 6. ISSN 1805-0905.

FORST, Vladimír a kol.: *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce. 2. díl H-J*. Praha: Academia, 2000, 589 s. ISBN 80-200-0345-2.

HAMAN, Aleš: *Úvod do studia literatury a interpretace*. Jinočany: H&H, 1999, 179 s. ISBN 80-86022-57-9.

HAŠEK, Jaroslav: *Dějiny strany mírného pokroku v mezích zákona*. Praha: Československý spisovatel, 1982, 316 s. ISBN 22-090-77.

HAŠKOVÁ, Jarmila: *Martin Mayer. Životopis proletáře*. Praha: Gustav Dubský, 1922, 117 s. sine ISBN.

HAŠKOVÁ, Jarmila: *Robinson a jiné veselé povídky*. Praha: Stanislav Minařík, 1923, 123 s. sine ISBN.

HAŠKOVÁ, Jarmila: *Haniččino jaro*. Praha: Melenatrich, 1923, 175 s. sine ISBN.

HAŠKOVÁ, Jarmila: *Povídky o silných mužích a slabých ženách a naopak*. Praha: Přítel knihy, 1927, 222 s. sine ISBN.

HAŠKOVÁ, Jarmila: *Vinohradské dětičky*. Praha: Adolf Synek, 1946, 175 s. sine ISBN.

HAŠKOVÁ, Jarmila: *Z notesu svatého Petra*. Praha: Adolf Synek, 1930, 97 s. sine ISBN.

HAŠKOVÁ, Jarmila: *Drobné příběhy*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod, 1960, 135 s. sine ISBN.

Hlasy tisku o našich knihách. Nová doba, roč. 34 (1928), č. 133, 13. 5. 1928, s. 9. ISSN 1804-3852.

HLOUŠKOVÁ, Bohumila: *Jarmila Hašková: Z notesu svatého Petra*. Úhor, roč. 18 (1930), č. 9/10, 1. 12. 1930, s. 211. ISSN 2464-5133.

KARASOVÁ, Jirka: *Jarmila Hašková: Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*. Ženský svět, roč. 32 (1928), č. 11, 1. 6. 1928, s. 167. sine ISSN.

LONGEN, Emil Artur: *Můj přítel Jaroslav Hašek*. Praha: XYZ s. r. o., 2008, 250 s. ISBN 978-80-7388-078-1.

MACURA, Vladimír: *Znamení zrodu. České národní obrození jako kulturní typ*. Praha: H&H, 1995, 264 s. ISBN 80-85787-74-1.

MAJEROVÁ, Marie: *Z notesu svatého Petra*. Čin, 2. roč. (1931–1932), s. 175. sine ISSN.

MAREK, Karel: *Vzpomínka na Haškovu ženu*. A-Zet, č. 51 (1931), 24. 9. 1931, s. 3. sine ISSN.

- MENGER, Václav: *Jaroslav Hašek doma*. Praha: Sfinx, 1935, 263 s. sine ISBN.
- MOCNÁ, Dagmar – VRAJOVÁ, Jana: *Metody literární historie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015, 79 s. ISBN 978-80-244-4478-9.
- NOVÁKOVÁ, Eva: *Za Jarmilou Haškovou*. Legie. Orgán nezávislé jednoty čsl. Legionářů a kruhu přátel, roč. 6 (1931), č. 41, 8. 10. 1931, s. 3. ISSN 1805-7381.
- Nové české filmy. Weteb–film. Adam a Eva*. Film, roč. 2 (1922), č. 11, 16. 8. 1922, s. 10–11. ISSN 1801-9706.
- NOVÝ, Karel: *O paní Jarmile Haškové, ženě a spisovatelce*. Národní osvobození, roč. 8 (1931), č. 260, 22. 9. 1931, s. 5. ISSN 1804-9168.
- POHORSKÝ, Miloš a kol.: *Dějiny české literatury 3*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961, 631 s. sine ISBN.
- POKORNÝ, Milan (ed.): *V hlavní roli rozhlas!* Praha: Radioservis, 2018, 267 s. ISBN 978-80-87530-91-7.
- Pražský večerník, roč. 14 (1932), č. 49, 29. 2. 1932, s. 3. sine ISSN.
- PYTLÍK, Radko: *O Jarmile Haškové*. In: HAŠKOVÁ, Jarmila: *Drobné příběhy*. Havlíčkův Brod: Krajské nakladatelství, 1960, s. 7–12. sine ISBN.
- PYTLÍK, Radko: *Jaroslav Hašek*. Praha: Československý spisovatel, 1962, 139 s. ISBN 22-134-62.
- PYTLÍK, Radko: *Náš přítel Hašek*. Praha: Mladá fronta, 1979, 205 s. ISBN 23-072-79.
- PYTLÍK, Radko: *Lidský profil Jaroslava Haška*. Praha: Československý spisovatel, 1979, 217 s. ISBN 22-083-79.
- PYTLÍK, Radko: *Toulavé house. Zpráva o Jaroslavu Haškovi*. Praha: Panorama, 1982, 308 s. sine ISBN.
- PYTLÍK, Radko: *Jaroslav Hašek: data, fakta, dokumenty*. Praha: Emporius, 2013, 239 s. ISBN 978-80-86346-18-2.
- RAMBOUSEK, Jan: *O Jarmile Haškové a jejím „českolipském“ románu pro dívky*. In: *Českolipsko literární 10*, Česká Lípa: Státní okresní archiv, 1991, s. 27–54. ISSN 0232-0509.

Rozpravy Aventina, roč. 6 (1930–1931), č. 11, 4. 12. 1930, s. 132. ISSN 1802-1972.

VODIČKA, Felix a kol.: *Dějiny české literatury* 2. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, 648 s. sine ISBN.

TUREČEK, Dalibor a kol.: *České literární romantično. Synopticko-pulzační model kulturního jevu*. Brno: Host, 2012, 342 s. ISBN 978-80-7294-733-1.

WARAUSOVÁ, Vilma: *Přátelé Haškovi a lidé kolem nich*. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1965, 85 s. sine ISBN.

Z notesu svatého Petra. Večerník Národních listů, roč. 80 (1940), č. 344, 17. 12. 1940, s. 3. ISSN 1214-1240.

Z: Jarmila Hašková zemřela. Lidové noviny, roč. 39 (1931), č. 474, 21. 9. 1931, s. 3. ISSN 1802-6265.

ZELINKA, Vojtěch: *Jarmila Hašková, Robinson a jiné veselé povídky*. Zvon, roč. 25 (1925), č. 16, s. 222–223. sine ISSN.

ZELINKA, Vojtěch: *Jarmila Hašková, Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*. Zvon, roč. 29 (1929), č. 10, s. 138. sine ISSN.

Seznam příloh

Příloha I: Fotografie Jarmily Haškové³³³

Příloha II: Fotografie Jarmily Haškové³³⁴

Příloha III: Fotografie Jarmily Haškové³³⁵

Příloha IV: Fotografie Jarmily Haškové³³⁶

Příloha V: Fotografie Richarda Haška³³⁷

Příloha VI: Fotografie Jarmily Haškové s Jaroslavem Haškem a synem Richardem³³⁸

Příloha VII: Přebal knihy Haniččino jaro³³⁹

Příloha VIII: Ilustrace Vratislava Mayera pro knihu Z notesu svatého Petra³⁴⁰

Příloha IX: Rytina portréту Jarmily Haškové od akademického malíře K. Zvelebila³⁴¹

Příloha X: Program k filmu Adam a Eva³⁴²

³³³ LA PNP, Hašková Jarmila, *fotografie z různých období autorčina života*, č. inv. 858–866, s. d.

³³⁴ Tamtéž.

³³⁵ Tamtéž.

³³⁶ Tamtéž.

³³⁷ LA PNP, Hašková Jarmila, *rodinné fotografie*, inv. č. 1606–1680, 1912.

³³⁸ LA PNP, Hašková Jarmila, *fotografie – na snímku s J. Haškem a R. Haškem*, č. inv. 875, 1921.

³³⁹ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Haniččino jaro*. Praha: Melenatrich, 1923, nestr.

³⁴⁰ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Z notesu svatého Petra*. Praha: Adolf Synek, 1930, nestr.

³⁴¹ HAŠKOVÁ, Jarmila: *Povídky o slabých ženách a silných mužích a naopak*. Praha: Přítel knihy, 1927, nestr.

³⁴² LA PNP, Hašková Jarmila, *tisky: program k filmu Adam a Eva*, č. inv. 1602, 1922.

Přílohy

Příloha I: Fotografie Jarmily Haškové



Příloha II: Fotografie Jarmily Haškové



Příloha III: Fotografie Jarmily Haškové



Příloha IV: Fotografie Jarmily Haškové



Příloha V: Fotografie Richarda Haška

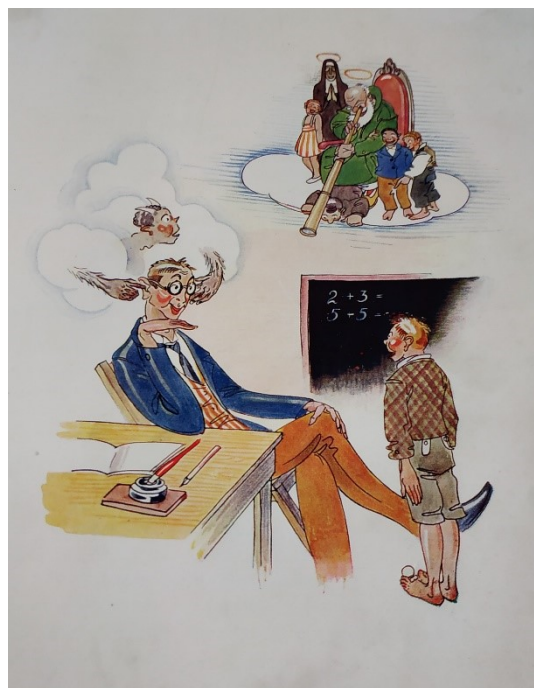


Příloha VI: Fotografie Jarmily Haškové s Jaroslavem
Haškem a synem Richardem



Příloha VII: Přebal knihy Haniččino jaro Příloha VIII: Ilustrace Vratislava Mayera pro knihu

Z notesu svatého Petra



Příloha IX: Rytina portrétu Jarmily Haškové od
akademického malíře K. Zvelebila



Příloha X: Program k filmu Adam a Eva

P. T.

Dovolujeme si Vás zvát k prvnímu předvedení svého nejnovějšího filmu, v němž

Suzanne Marwille

vytvořila titulní a hlavní roli.

Předvedíme v BIO LUCERNĚ
v Praze v sobotu dne 22. července
1922, přesně o 9^h dopoledne.

PROPAGACE
IRISFILM
VINOHRADY, ROŽKOVÁ 24

WETEB-FILM
Praha II., Vodičkova 20.

Pozvánka tato platí co vstupenka pro osob

Pp. majitelům biografů zasíláme **pozvánky barevné** a jsou i
a jejich zástupcům na tento průkaz rezervována veškerá křesla
v příměstí.

Zaujměte včas své místa, mezi hrou nebude nikdo vpuštěn.

WETEB-FILM V PRAZE

22. července 1922. 9^h hod. dopol.

BIO LUCERNA.

ADAM A EVA

Napsala Jarmila Hašková.
Foto Jos. Kokeisl. Vypravil arch. Boh. Šála.
REŽIE BINOVEC.

Adámek	Martička MARWILLE
Evička	
Adam	
Eva	SUZANE MARWILLE
Otec	Alois Sedláček
Vychovatelka	A. Šeleroová
Doktor Novotný	O. Rubík
Pan profesor	J. Ivan
Strýc z Modřan	F. Kudláček
Služka Máry	B. Kysilková
Pán v nejlepším věku	Šváb-Malostranský
Figurky z pražských ulic a sadů, služebnictvo, 12 přítelkyň Evičiny atd.		

Děj v Praze v době současné.